

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
GİRİŞİMCİLİK NİYETLERİ VE ÇEVRESEL TUTUMLARINI ÖLÇMEYE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

R. Güleç SABUNCU

Eskişehir, 2017

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
GİRİŞİMCİLİK NİYETLERİ VE ÇEVRESEL TUTUMLARINI ÖLÇMEYE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

R. Güleç SABUNCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. A. Barış BARAZ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs, 2017

Bu Tez Çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1703E070 no'lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

R.Güleç SABUNCU'nun "Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetleri ve Çevresel Tutumlarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma" başlıklı tezi 26 Mayıs 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **İşletme (Yönetim ve Organizasyon)** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.A.Barış BARAZ

Üye : Doç.Dr.Orhan BOZKURT

Üye : Yrd.Doç.Dr.Şükrü DOKUR

Prof.Dr.Kadir YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
2017

ÖZET

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK NİYETLERİ VE ÇEVRESEL TUTUMLARINI ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

R. Güleç SABUNCU

İşletme Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs, 2017

Danışman: Prof. Dr. A. Barış BARAZ

Doğaya saygılı davranmak, tüm insanların ve dolayısıyla insanların oluşturduğu her türlü yapılanmanın küresel vatandaşlık görevidir. Ancak bugün, doğal çevrenin geldiği nokta bu görevin pek de başarıyla gerçekleştirilemediğini gözler önüne sermektedir. Bu tabloda, üretim ve sunum faaliyetlerini gerçekleştiren girişimcilerin payı da oldukça büyüktür. Bu nedenle girişimcilerin çevreye karşı olumlu tutuma sahip olmaları ve çevre koruma ile ilgili düzenlemeleri gerekçeleriyle içselleştirip faaliyetlerine yansıtmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada 1056 girişimci adayının girişimcilik niyetleri ile çevresel tutumları irdelenerek planladıkları girişimlerde bulunmadan önce potansiyel girişimcilerde çevresel farkındalık ve hassasiyet oluşturarak çevreye duyarlı girişimciler yaratılmasına nasıl katkı sağlanacağı ele alınmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Toplanan veriler, araştırma sorularına göre SPSS v23.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda öğrencilerin girişimcilik niyeti puanlarının yüksek, ancak çevresel tutum puanlarının düşük olduğu görülmüştür. Bu açığın eğitimle ve e-öğrenme olanaklarıyla nasıl kapatılacağına ilişkin bir rapor hazırlanarak kurum yöneticilerine aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşletme Fakültesi Öğrencileri, Girişimcilik Niyeti, Çevresel Tutum, Doğal Çevre.

ABSTRACT

A RESEARCH ON ANADOLU UNIVERSITY FACULTY OF BUSINESS ADMINISTRATION STUDENTS' ENTREPRENEURIAL INTENTION AND ENVIRONMENTAL ATTITUDE

R. Güleç SABUNCU

M.A. THESIS, Department of Business Administration

Anadolu University, Social Sciences Institute, May, 2017

Supervisor: Prof. Dr. A. Barış BARAZ

It is the civic responsibility for all humans including all kinds of institutions created by them to respect nature. However, the situation, which the world is in today, reflects that humanity has not succeeded in this duty. The entrepreneurs carrying out manufacturing and service operations have a big role in the picture. Therefore, it bears importance that entrepreneurs have positive attitudes towards the environment and obey environmental regulations internalizing them with their reasons. To this end, this research aims at measuring 1056 potential entrepreneurs' entrepreneurial intentions and attitudes towards the environment to find the ways of raising awareness and sensitivity about nature among potential entrepreneurs and contributing to creating more environmentally sensitive entrepreneurs before they start their businesses. The research is descriptive. The data gathered was analyzed with SPSS V23.0 according to the research questions. The statistical analysis shows that students' entrepreneurial intention level is high whereas their environmental attitude is not positive. Finally, a report on how to fill this gap by education and e-learning opportunities has been prepared and presented to the senior management.

Keywords: Business Faculty Students, Entrepreneurial Intention, Environmental Attitude, Nature.

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nde kadınların bilim dünyasında da var olmasını sağlayan ve bunun en büyük destekçisi olan Büyük Önder Mustafa Kemal ATATÜRK'e derin bir özlem ve minnetle...

Girişimcilik niyetinin incelenmesi, gelecekte bilinçli ve çevreye karşı daha sorumlu işletmeler yaratmak adına önemli bir adımdır. Bu nedenle, bu çalışma girişimcilik niyetine sahip olan bireylerin çevresel tutumlarını ölçmek ve girişimci eğitimlerini zenginleştirip daha kaliteli hâle getirecek önerilerde bulunmak için yürütülmüştür.

Bu süreçte, öncelikle değerli hocam Prof. Dr. A. Barış BARAZ'a cesaretlendirici ve yönlendirici yaklaşımıyla hem akademik hem de entelektüel anlamda yardım ve desteğini eksik etmediği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çocukluğumdan beri bana, doğanın bir parçası olduğumuzu ve ona iyi davranmamız gerektiğini anlatarak çevre bilinci aşılayan babam Osman Nevres YILMAZLAR'a ve annem Zekiye YILMAZLAR'a ve son olarak, her zaman olduğu gibi bu dönemde de destek ve ilgisiyle yanımda olan canım eşim Özgen SABUNCU'ya sonsuz sevgi ve teşekkürler.

8/5/2017

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

R. Güleç SABUNCU

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK NİYETİ VE ÇEVRESEL TUTUMLARINI ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	3
1.1. Problemin Tanımı.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Araştırmanın Sınırları	7
1.6. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları.....	8
2.2. Girişimci Kişilik Yapısı.....	11
2.3. Girişimciliğin İşlevleri.....	12
2.4. Girişimcilik Niyeti Kavramı	13

2.5. Girişimcilik Niyeti alışmaları	14
2.5.1. Girişimcilik Niyeti Kuramları.....	15
2.5.1.1. Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi (PDT)	15
2.5.1.2. Shapero ve Sokol'un Girişimci Olay Modeli.....	17
2.5.1.3. Bird'ün Girişimcilik Niyeti Modeli.....	19
2.5.2 Girişimcilik Niyeti ile ilgili Araştırmalar	21
2.6. Doğal evre ve İşletmeler	28
2.7. İşletme ve Sosyal Sorumluluk	30
2.8. Küresel çapta çevreyi Korumaya ilişkin Düzenlemeler.....	35
2.8.1. Birleşmiş Milletler evre Programı (UNEP).....	35
2.8.2. Küresel Raporlama Girişimi (GRI).....	35
2.8.3. ISO 14001 evre Yönetim Sistemi.....	36
2.8.4. Yeşil İş Düzenlemeleri.....	36
2.8.5. Ekvator Prensipleri	36
2.8.6. CERES İlkeleri	36
2.8.7. Sorumlu Yatırım İlkeleri (PRI).....	36
2.8.8. Düşük Karbon Ekonomisi (LCE)	37
2.8.9. Kyoto Protokolü.....	37
2.9. Türkiye'de çevreyi Korumaya ilişkin Düzenlemeler	37
2.10. İşletmeler için evresel Düşüncenin Avantajları	40
2.11. Türkiye'de Girişimcilik ve Doğal evre.....	42
2.12. Çevresel Tutum.....	43
2.13. Çevresel Tutum ile ilgili Araştırmalar	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırma Modeli	49
3.2. Evren ve rneklem.....	49
3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı.....	50
3.3.1. Girişimcilik Niyeti leği.....	51
3.3.2. Çevresel Tutum leği.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ, BULGULAR VE YORUM	53
4.1. Araştırma Verilerinin Analizi	53
4.2. Araştırma Bulguları ve Yorum	53
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	78
KAYNAKÇA.....	84
ÖZGEÇMİŞ	101

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1.1. Çeşitli Girişimcilik Tanımları	9
Tablo 3.2.1. Araştırma Evren ve Örneklem Büyüklüğü	50
Tablo 3.3.1.1. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Güvenirlik Katsayıları (Cronbach Alfa).....	51
Tablo 3.3.2.1. Çevresel Tutum Ölçeği Güvenirlik Katsayıları (Cronbach Alfa).....	52
Tablo 4.2.1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme ilişkin frekans Dağılımları	53
Tablo 4.2.2. Öğrencilerin eğitim tercihlerine ilişkin frekans dağılımları	54
Tablo 4.2.3. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ilişkin frekans Dağılımları	54
Tablo 4.2.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans dağılımları	55
Tablo 4.2.5. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre frekans dağılımları	55
Tablo 4.2.6. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim bölgesine göre frekans Dağılımları	56
Tablo 4.2.7. Öğrencilerin çalışma durumlarına göre frekans dağılımları	56
Tablo 4.2.8. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların dağılımına ait betimsel istatistikler	57
Tablo 4.2.9. Farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde edilen puanların betimsel istatistikleri	59
Tablo 4.2.10. Ortalama puanların bağımsız değişkendeki gruplarda farklılaşma duruma dair Welch ve Brown-Forsythe testleri	60
Tablo 4.2.11. Scheffe testi sonucu elde edilen ikili karşılaştırmalar	60
Tablo 4.2.12. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların eğitim tercihlerine göre aldığı değerler	61
Tablo 4.2.13. Öğrencilerin eğitim tercihlerine göre girişimcilik niyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları	62
Tablo 4.2.14. Farklı sınıf düzeylerinde öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri	63
Tablo 4.2.15. Öğrenim görülen sınıfa göre girişimcilik düzeylerinin	

	karşılaştırılmasına yönelik ANOVA tablosu	63
Tablo 4.2.16.	Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkenine göre aldığı değerler	64
Tablo 4.2.17.	Öğrencilerin cinsiyetlerine göre girişimcilik niyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları	64
Tablo 4.2.18.	Farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri	65
Tablo 4.2.19.	Yaş gruplarına göre girişimcilik düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik ANOVA tablosu	66
Tablo 4.2.20.	Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların yaşadıkları yere göre aldığı değerler	67
Tablo 4.2.21.	Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yerine göre girişimcilik niyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları	67
Tablo 4.2.22.	Çalışma durumuna göre öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri	68
Tablo 4.2.23.	Ortalama puanların bağımsız değişkendir gruplarda farklılaşma duruma dair Welch ve Brown-Forsythe testleri	69
Tablo 4.2.24.	Scheffe testi sonucu elde edilen ikili karşılaştırmalar	69
Tablo 4.2.25.	Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların dağılımına ait betimsel istatistikler	72
Tablo 4.2.26.	Öğrencilerin çevresel davranış alt ölçeğinden elde ettikleri puanların eğitim tercihlerine göre aldığı değerler	74
Tablo 4.2.27.	Öğrencilerin eğitim tercihlerine göre çevresel davranış alt ölçeğindeki ortalama puanlarının karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları	74
Tablo 4.2.28.	Öğrencilerin çevresel düşünce alt ölçeğinden elde ettikleri puanların eğitim tercihlerine göre aldığı değerler	75
Tablo 4.2.29.	Öğrencilerin eğitim tercihlerine göre çevresel düşünce alt ölçeğindeki ortalama puanlarının karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları	75
Tablo 4.2.30.	Öğrencilerin çevresel davranış ve çevresel düşünceleriyle girişimcilik niyetleri arasındaki ilişki	77

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.4.1. Niyetin Kaynakları	14
Şekil 2.5.1.1.1. Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi.....	16
Şekil 2.5.1.2.1. Shapero'nun Girişimci Olay Modeli	18
Şekil 2.5.1.3.1. Niyetin Yönü	20
Şekil 2.7.4. İşletmenin Sosyal Sorumluluk Piramidi	33
Şekil 2.12.1. Tutumun Bileşenleri.....	44
Şekil 4.2.1. Öğrencilerin Girişimcilik Niyeti Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanların Frekans Dağılımı Grafiği.....	58
Şekil 4.2.2. Öğrencilerin çevresel davranış alt ölçeğinden elde ettikleri puanların frekans dağılımı	72
Şekil 4.2.3. Öğrencilerin çevresel düşünce alt ölçeğinden elde ettikleri puanların frekans dağılımı	73

KISALTMALAR DİZİNİ

- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
PDT : Planlı Davranış Teorisi
UNEP : Birleşmiş Milletler Çevre Programı
GRI : Küresel Raporlama Girişimi
PRI : Sorumlu Yatırım İlkeleri
LCE : Düşük Karbon Ekonomisi
KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Başkanlığı
SPSS : Statistical Package for Social Sciences
ANOVA : Analysis of Variance

GİRİŞ

Günümüzde satın almayı ve kullanmayı tercih ettiğimiz ürün ve hizmetlerin birçoğu aslında küçük bir hayalin ürünüdür. Bu hayal zamanla niyete dönüşüp nihai ürün ya da hizmet hâlini almıştır. Girişimciler kendi hayal dünyalarında toplumun istek ve ihtiyaçlarını yaşatan ve reel dünyada gerçekleştiren kişiler olarak ekonomiye de büyük oranda katkı sağlamaktadırlar. Ülkemizde bu katkının oranı oldukça büyüktür. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye’de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) toplam girişim sayısının %99,8’ini, istihdamın %74,2’sini oluşturmaktadır¹. Bunun yanında, girişimcilik kariyeri planlayanların sayısı da yüksektir. Söz gelimi, Küresel Girişimcilik Endeksi’ne göre her 100 kişiden 35’i üç yıl içinde girişimcilik faaliyetinde bulunmayı hedeflemektedir²; Amway Global Girişimcilik Raporu’na göre ise girişimciliğe karşı olumlu tutum gösterenlerin oranı %58, girişimcilik potansiyeli yani kendi işini kurmayı düşünebilme oranı da %39³ olarak açıklanmıştır.

Bu çarpıcı rakamlar ülke ekonomisinin mevcut ve potansiyel hareketliliğine işaret etmektedir ancak bu hareketliliğin sonucu olarak doğal kaynaklarımız da etkilenmektedir. Başka bir deyişle, işletmeler doğal çevreyi etkilemektedir. Çünkü imalat işletmelerinin çoğunluğunu oluşturan KOBİ’lerin doğal çevre konusunda duyarlı ya da bilinçsiz davranışları, hem işletmelerin hem toplumun hem de gelecek nesillerin büyük bedeller ödemesine sebep olacaktır. Bunun yanında, çevreye karşı olumlu tutum sergileyip sorumlu davranmaları da toplumda çevre bilinci oluşmasına ve çevresel sürdürülebilirliğe önemli katkılar sağlayacaktır. KOBİ’lerin çevresel etkileri hakkında fazla veri sağlanamasa da endüstriyel kirliliğin %70’ine sebep oldukları varsayılmaktadır (Altınışık, 2011, s. 132). Bu durum, KOBİ’lerin büyük ölçüde ekonomik katkılar sağlarken aynı ölçüde çevresel zararlara da sebep olabildiğini göstermektedir.

Bu noktada, sosyal sorumluluk ve etik kavramları gündeme gelmek zorundadır çünkü aslında temel amacı kâr etmek olan ticari yapıların herhangi bir bağlayıcılık olmadan doğal çevreye zarar vermemek ya da onu iyileştirmek için bütçe ayırmalarını beklemek

¹ <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=21864>. (Erişim tarihi: 25.04.2017).

² <http://www.fortuneturkey.com/her-3-kisiden-biri-girisimci-olmak-istiyor-25167>. (Erişim tarihi: 25.04.2017).

³ http://news.amway.com.tr/files/2016/11/Ager2015_brosur_turkce_pdfFinal.pdf. (Erişim tarihi: 25.04.2017).

ne yazık ki hiçbir zaman gerçekleşmeyecek bir beklentiye girmek olacaktır. Alanyazında bu varsayımı kanıtlayacak türde yaklaşımlar mevcuttur. “İş etiği kavramı, terimsel bağlamda bir çelişki olarak düşünülebilir. Varlık nedeni para kazanmak olan bir şirketin ahlakla ilgilenmek için hemen hemen hiç nedeni yokmuş gibi görünüyor olabilir” (Hutchinson& Hutchinson, 1997, s. 20). Ancak, kıtlık artık insanlarda değil, doğal kaynaklarda görülmektedir ve bu kaynakların bir gün artık üretim yapılamayacak kadar azalacağı tahmin edilmektedir.

Belirtilen sebeplerden ötürü, girişimcilerin hem ekonomik hem de çevresel kalkınmada payının büyük olduğu düşünülmektedir. İnsanlık için büyük önem arz eden böyle konularda, risk almadan proaktif bir yaklaşım sergilemek gerekmektedir. Yani girişimcilerin faaliyetlerine başlamadan evvel iş planlarını doğal çevrenin menfaatini de düşünerek yapmalarını sağlamanın geleceğe yapılmış değerli bir yatırım olacağı düşünülmektedir. Belirtilen amaç kapsamında hazırlanan bu tez araştırması dört bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın ilk bölümde; problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, araştırmanın sınırları ve araştırma ile ilgili tanımlar ele alınmaktadır. İkinci bölümde ilgili alanyazın taramasıyla elde edilen veriler; girişimcilik, girişimcilik niyeti ve ilgili çalışmalar, doğal çevre-işletme ilişkisi ve çevresel tutum konuları kapsamında özetlenmektedir. Üçüncü bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem ile veri toplama tekniği ve aracı ele alınmış, dördüncü bölümde ise araştırma bulguları ve yorum ile sonuç ve öneriler kısımlarına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın birinci bölümünde; problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, araştırmanın sınırları ve araştırma ile ilgili tanımlar ele alınmaktadır.

1. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK NİYETİ VE ÇEVRESEL TUTUMLARINI ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

1.1. Problemin Tanımı

Çevre sorunlarının her geçen gün artarak geleceğimizi tehdit ettiği gerçeğinin toplumun her kesimi tarafından kabul edilmesi bu sorunların çözümüne atılan ilk adımdır. Toplumun bir parçası ve topluma karşı sorumlu olan işletmelerin de çevresel farkındalık düzeyleri ile farkındalık yaratma çabalarındaki katkıları toplumu bilinçlendirmede etkili olmaktadır. Bu nedenle, çevre bilincine sahip girişimciler yetiştirmek için girişimci adaylarının çevreye yönelik tutumlarını ölçerek bu potansiyel girişimcilerin hangi düzeyde çevreye duyarlı olduklarını tespit etmek önem taşımaktadır. İşletmelerin çevreye yaptıkları olumlu katkıların ya da bıraktıkları olumsuz etkilerin yaşayan tüm canlıları ilgilendirdiği ve bu katkı ya da etkilerin ne kadar büyük çapta olabileceği gerçeği girişimcilerin eğitimlerine daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Konu ile ilgili alanyazın taraması sonucunda, girişimcilik niyetinin sıklıkla demografik değişkenler, kişilik, kültür, eğitim ve sosyal çevre değişkenleri kapsamında incelendiği, girişimcilik niyetine sahip olan bireylerin doğal çevreye karşı tutumlarıyla ilgili bir araştırma bulunmadığı ve son dönemlerde yaşanan ekonomik ve çevresel koşulların olumsuzluğu nedeniyle oldukça ilgi gören girişimcilik niyeti ve doğal çevre konularının ayrı ele alındığı görülmüştür. Bu bağlamda, bu araştırmanın konusu Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde öğrenim gören ve girişimcilik niyetine sahip olan öğrencilerin çevreye karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak ve yasal düzenlemelerin zarureti dışında girişimci adaylarında bir çevre koruma bilinci yaratmak için gereken zeminin hazırlanmasına katkıda bulunmaktır.

Sonuç olarak, geleceğin girişimci ve yönetici adayları olan işletme öğrencilerinin girişimcilik niyeti düzeylerini; cinsiyet, yaş, yerleşim yeri, eğitim ve çalışma durumu değişkenleriyle ilişkili olarak inceleyerek doğal çevreye karşı tutumlarının yönünü ortaya koymak ve girişimcilik niyeti ile çevresel tutum arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, niyetlendikleri girişimde bulunmadan önce ve girişim sürecinde doğal çevrenin de çıkarlarını düşünerek hareket etmelerini sağlamak adına, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini ve çevresel tutumlarını belirlenen değişkenlerle ilişkili olarak ölçüp ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Öğrenciler; öğrenim gördükleri bölüme, eğitim tercihlerine, sınıf düzeylerine, cinsiyetlerine, yaşadıkları bölgeye, yaş gruplarına ve çalışma durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedirler?
2. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
 - a. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
 - b. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - c. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri öğrenim gördükleri sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?
 - d. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
 - e. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?
 - f. Öğrencilerin girişimcilik niyeti yerleşim yerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - g. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri çalışma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin çevresel tutumları eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - a. Öğrencilerin çevresel davranışları eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - b. Öğrencilerin çevresel düşünceleri eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ile çevresel tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde girişimcilik, girişimcilik niyeti ve çevresel tutum kavramlarının farklı boyutlarda birçok kez ele alındığı görülmüştür. Girişimcilik niyetinin; demografik özellikler, eğitim, kişilik özellikleri, kültür, siyasi yapı ve farklı meslek gruplarıyla ilişkisi araştırılmıştır. Aynı şekilde sosyodemografik değişkenlerin çevresel tutumu nasıl etkilediği üzerine yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Ancak girişimcilik niyeti ile çevresel tutumun bir arada ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türkiye’de girişimcilik araştırmalarının ne üzerine odaklandığını tespit etmek için yapılan bir çalışmada toplam 79 akademik yayın incelenmiştir (Eser ve Yıldız, 2015, s. 102-103). Bu araştırmalardan yalnızca ikisinde potansiyel girişimciler örneklem olarak seçilmiştir. İçerik yönünden yapılan inceleme sonucu toplam 75 anahtar sözcük belirlenmiştir. Araştırmalarda en fazla girişimci birey daha sonra girişimcilik eğiliminin çalışıldığı görülmüştür. Bu sebeple, bu araştırmanın girişimcilik niyeti ile çevresel tutumu birleştirici özelliği dolayısıyla özgün bir değere sahip olduğu ve gelecek çalışmalara veri sağlamak ve fikir vermek açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Fayolle ve Linan (2014, s. 663-664) girişimcilik niyeti ile ilgili alanyazını inceleyip bu konuda gelecekte yapılması fayda sağlayacak araştırma önerilerinde bulunmuş ve bu önerileri beş grupta toplamışlardır. Bu gruplar; temel teorik farklılıkları derinleştirip analiz edecek girişimcilik modelleri, girişimcilik niyetinin oluşumunda kişisel değişkenlerin rolü, girişimcilik eğitimi ile katılımcıların girişimcilik niyeti ilişkisi, girişimcilik niyetinin oluşumunda bağlam ve kurumların rolü ve girişimcilik süreci ve niyet-davranış bağlantısıdır. Bu araştırmanın belirtilen konular kapsamında alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada kullanılan Çevresel Tutum Ölçeği’nin nihai amacı, girişimci adaylarının doğal çevreye karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamaktır. Bu da ölçeğin geliştirilme amacı ile örtüşmektedir. “Bilindiği gibi, çevre sorunlarının önlenmesinde ve etkin çözümünde bireylerin eğitilmesi ve çevreye yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Ölçeğin bu yönde kullanılması, çalışmanın amacına hizmet edecektir” (Uzun ve Sağlam, 2006, s. 248).

Gerçekleştirilmiş bir davranış üzerinde araştırmalar yapmak durum hakkında bilgi sağlamaktadır. Ancak davranış oluşmadan önce tahmin edebilmek, davranışın gelecek sonuçlarını daha etkin bir şekilde yönetmeyi mümkün kılmaktadır. Bir davranışı tahmin edebilmek için de öncelikle o davranışa niyetlenilip niyetlenilmediğini anlamak gerekmektedir. “Girişimcilik niyeti üzerine yapılan çalışmalar, girişimcilik araştırmalarını betimleyici çalışmaların ötesine taşıyarak açıklamayı sağlamaktadır” (Bird, 1988, s. 442).

Bu araştırmanın, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan girişimcilik niyetine sahip bireylerde çevresel bilinç oluşturulması, geliştirilmesi ve böylelikle gelecekte çevreye daha duyarlı girişimcilerin eğitilmesi için gereken zeminin hazırlanmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Bu durum girişimci adaylarını hem bireysel hem de profesyonel anlamda olumlu yönde etkileyecektir çünkü günümüzde artan evre sorunları her kesimden insanı kaygılandırmaktadır ve bu da ürün ya da hizmet alma kararlarını etkilemektedir. Girişimcilerin de aynı kaygılara sahip olması bir zorunluluktur çünkü yasal düzenlemeler belirli noktalarda etkisiz kalabilmektedir. Tüketicilerin, istek ve ihtiyaçlarını karşılayan işletmelerin doğaya zarar vermediğini bilmesi, bu işletmelere rekabet avantajı olarak geri dönecektir. Yakın gelecekte çevresel duyarlılığın daha da önemli bir noktaya geleceği öngörülerek yapılacak bu araştırma, Anadolu niversitesi’nin girişimci adaylarını evre konusunda bilinçlendirme görev ve sorumluluğunu yerine getirmesi için bir adım olacaktır.

Bu araştırmada büyük bir kitlenin çevresel tutumu analiz edilmektedir. Bu oldukça önemli bir faydadır çünkü belirlenen tutumlardaki olumsuzluklar e-öğrenme yöntemi ile giderilebilir ve küresel iş yapma normlarındaki beklentiler konusunda öğrenciler yine e-öğrenme yöntemi ile bilinçlendirilerek küresel girişimciler yetiştirilebilir. Ayrıca, Anadolu niversitesi’nin sunduğu eğitim hizmetlerinden biri olan ikinci niversite, kayıtlı öğrencilerin eğitim birikimleri gz önünde bulundurularak, girişimcilik niyeti ve çevresel tutum araştırmalarına bağımsız değişken olarak dahil edilmiştir. Bu değişken üzerinde çalışmanın alanyazına veri çeşitliliği sağlayacağı düşünülmektedir.

Son olarak, kitle eğitimi veren Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi birçok hayata dokunabilmektedir ve hazırlanan ğretim programları kapsamında verilen

eğitimlerin etki alanı da geniş olmaktadır. Bu sebeple, açıköğretim sisteminin çevresel farkındalığın yaratılması ve çevreye karşı olumlu tutum ve davranışların geliştirilmesinde pratiklik sağlayacağı ve bu araştırmanın da bu amaca hizmet edebileceği dűřünölmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada aşağıdaki noktalar birer varsayım olarak kabul edilmiştir.

- Öğrenciler anket sorularına dürüst ve güvenilir yanıtlar vermektedirler.
- Anadolu Üniversitesi İşletme Faköltesi öğrencileri geleceğin girişimcileri olmaya yatkındırlar.

1.5. Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma;

- 2016-2017 akademik yılı bahar döneminde Anadolu Üniversitesi İşletme Faköltesi'nde öğrenim gören ve örnekleme oluşturan girişimci adayları,
- Veri toplama araçları ve katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar,
- Alanyazın incelemesi,
- Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tez yazım kuralları,
- Sosyal bilimler alanındaki tüm çalışmalar gibi insan unsuru ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Öğrenciler: Bu çalışmanın örneklemini oluşturan Anadolu Üniversitesi İşletme Faköltesi öğrencileri.

Girişimcilik: Maddi kazanç sağlamak için eldeki olanaklar dahilinde yeni bir iş yeri açma durumu.

Girişimci: Maddi kazanç sağlamak için olanakları dahilinde yeni bir iş yeri aan kişi.

evre: Doğal evre.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın ikinci bölümünde, girişimcilik ile ilgili kavramlar, girişimci kişilik yapısı, çalışmalarda en sık kullanılan girişimcilik niyeti kuramları ve son olarak da bu araştırmanın konusuyla paralel girişimcilik niyeti çalışmalarından bahsedilmektedir.

2.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

Farklı açılardan değerlendirilip bu bakış açıları doğrultusunda farklı özellikler yüklenen girişimci ve girişimcilik kavramlarının genel olarak kabul görmüş tek bir tanımından henüz bahsedilememektedir. Landström (2010, s. 13-14), girişimci kavramının tartışıldığı dönem ve sosyal konjonktürdeki fonksiyonlarına göre risk alan ve yöneten girişimciler, fırsat yaratan ve yenilikçi girişimciler, kıt kaynakları koordine eden girişimciler, atik bir şekilde fırsat kollayan girişimciler ve kapitalist girişimciler olmak üzere beş grupta incelenebileceğini belirtmektedir. Girişimcilik tanımlarına bakıldığında da, genellikle bu gruplarda yer alan işlevler yönünde ele alındıkları görülmektedir. Ekonomik kalkınma hedefinde girişimciliği yücelten iktisatçı Schumpeter'e (1983, s. 308) göre ekonomik gelişimin temel taşı girişimcilerin yeni fikirleri hayata geçirmeleridir. Schumpeter'in (1983, s. 316-317) girişimci tanımında yer alan yenilik yaratma unsuru o kadar baskındır ki kişi yeni iş yerini kurup yönetmeye başladığında artık girişimci sıfatını kaybeder çünkü girişimcilik faaliyeti tamamlanmış, işletme kurulmuş ve diğerleri gibi işlemeye başlamıştır. Schumpeter'e göre, girişimcilik bir meslek değildir ve girişimciler teknik anlamda bir sosyal sınıf değildirler. Drucker (1993, s. 54) da Schumpeter'in tanımına benzer şekilde yenilik yaratmaya ve değerleri değiştirip dönüştürmeye vurgu yaparak yeni bir küçük işletmenin girişimci kabul edilebilmesi için yeni ve küçük olmanın üstünde özel niteliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bunun dışında Drucker girişimciliğin yalnızca ticari kuruluşlara ya da işveren olmaya indirgenemeyeceğini, risk almanın ayırt edici bir faktör olmadığını çünkü ticari faaliyette bulunan her işletmenin risk aldığını ve girişimciliğin öğretilebileceğini de savunmaktadır. Schumpeter için girişimci piyasaya sunduğu yeniliklerle diğer işletmeler için eksiklikler yaratırken Kirzner, girişimciyi eksikleri arayan ve girişimci eylemleriyle ortadan kaldırmaya çalışan birey olarak

değerlendirmektedir. Başka bir deyişle, Schumpeter ile Drucker'ın aksine girişimcinin yeni bir şey yaratmadığını savunmaktadır (Landström, 2010, s. 14). Burada girişimcinin işlevi, üretim hedefleri ile kaynakları daha etkili koordine etmektir. Scarborough (2014, s. 4) ise girişimciyi daha kapsamlı bir çerçeveden, önemli fırsatları değerlendirip bu fırsatlardan yararlanmak için gerekli kaynakları toplayarak kâr ve büyüme elde etmek amacıyla risk ve belirsizliği göze alıp yeni bir iş kuran kişi olarak tanımlamaktadır. Girişimciliğin evrensel bir tanımını bulmak adına yaptıkları çalışmanın sonucunda Mokaya vd. (2012, s. 134) bu kavramı “büyüme odaklı ve kâr getiren bir girişim yaratma ve sürdürme yönünde kişisel risk alma isteği ve motivasyonu” olarak tanımlamaktadırlar. Farklı yazarların girişimcilik tanımları Tablo 2.1.1.'de görülmektedir.

Tablo 2.1.1. Çeşitli Girişimcilik Tanımları

Kaynak	Tanımlar
Cantillon (1755)	Herhangi bir şeyde kendi kendini istihdam etmektir.
J.B. Say (1830)	Kaynakları, düşük üretim ve verim alanlarından yüksek üretim ve verim alanlarına kaydırmaktır.
Ronstadt (1984)	Kurulmuş olan sürekli artan bir zenginliğin dinamik bir sürecidir.
Stevenson, Roberts ve Gousbeck (1985)	Bireylerin ya sahip oldukları ya da bir organizasyon içinde, hâlihazırda kendi kontrollerinde olan kaynakların haricinde fırsatların peşinde koşmalarıdır.
Gartner (1985); Aldrich ve Zimmer (1986)	Yaşadıkları ve çalıştıkları örgütsel ve bölgesel çevreden etkilenen ve bunlarla uyumlu davranan bireylerin eylemlerinin sonucudur.
Stevenson ve Sahlman (1989)	Bireylerin, şu anda kontrol altında olan kaynakların dışında, fırsatların peşinde koşmasıdır.
Hisrich (1989)	Zaman ve çabayla oluşturulmuş değerli bir farklılığın süreci; beraberindeki finansal, psikolojik ve sosyal risklerin tahmini ve parasal ödül ve kişisel tatminin alınmasıdır.
Robert d. Hisrich ve Peters (1998); Kinicki (2003); Timmons (1989)	Yeni şeylerin meydana gelme süreci ile risk ve kazançların tahminidir. Hiçbir şeyden bir şey yaratma ve bu varlığı sürdürme yeteneğidir.

Stevenson ve Jarillo (1990)	Bireylerin hâlihazırda kontrol ettikleri kaynakları düşünmeksizin fırsatları kovaladıkları bir süreçtir.
Morris (1998)	Bireylerin ve takımların, çevredeki fırsatları değerlendirmek için farklı kaynak girişlerini bir araya getirerek değer yarattıkları süreçtir.
Sharma ve Chrisman (1999)	Var olan bir örgütün içinde ya da dışında meydana gelen organizasyonel yaratım, düzenleme ve inovasyon faaliyetleridir.
Shane ve Ventakaraman (2000)	Kârlı fırsatların varlığı ve girişimci bireylerin varlığı arasındaki ilişkidir.
Bygrave ve Zacharakis (2011)	Algılanan fırsatları gerçekleştirmek için bir işletme kurmanın parçası olan tüm işlev, faaliyet ve eylemleri kapsayan süreçtir.
Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2014)	Bir kişi, bir takım ya da mevcut bir iş tarafından, tek başına yeni bir iş kurarak ya da mevcut bir işi genişleterek yeni bir girişim oluşturma teşebbüsüdür.

Kaynak: *Sciascia ve De Vita (2004); Mokaya vd., 2012; Kılıç vd., 2012; Bygrave ve Zacharakis, 2011.*

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere girişimcilik kavramı bir durumdan çok bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç de farklı tanımlarda fırsat arayışı, yenilik yaratma, varlığını sürdürme, ileri görüşlü ve proaktif olma, gelişim ve kâr odaklı olma gibi farklı zeminlerde gelişmektedir. Özetle, girişimcilik kavramının, değerlendirildiği dönemin baskın işletme yönetimi fikirlerinin etkisi altında anlam kazandığı düşünülebilir.

Alanyazında bu kavramla ilgili bir başka tartışma konusu da girişimcilik kavramının sıklıkla yeni bir iş kurma, küçük işletme yönetimi, kurucu yönetici ve serbest meslek kavramlarıyla eş anlamlı olarak kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır (Carland vd., 1984, s. 358; Gibb, 1996, s. 312; Kirby, 2003, s. 10). Bu noktada Carland vd. (1984, s. 358) tarafından girişimci; öncelikli olarak kâr etme ve büyüme amaçlarıyla bir iş kurup yöneten, çoğunlukla yenilikçi davranışla karakterize edilen ve işletmede stratejik yönetimi icra eden birey olarak açıklanırken küçük iş yeri sahibi; öncelikli olarak kişisel amaçlarını gerçekleştirmek için bir iş kurup yöneten, gelir kaynağı kurduğu işletme olan ve zamanının ve kaynaklarının büyük kısmını kurduğu işe ayıran birey olarak açıklanmaktadır. Kirby (2003, s. 10) ve Drucker (1993, s. 51) da benzer şekilde her iş yeri sahibinin girişimci ya da her küçük işletmenin girişimci faaliyet olmadığını savunmaktadırlar.

2.2. Girişimci Kişilik Yapısı

Alanyazında girişimcilerin sahip olduğu bazı ortak kişilik özelliklerinden bahsedilse de girişimci ve girişimcilik tanımlarının çeşitliliği, girişimcilik niyetinin nedenleri ve girişimcilik davranışını etkileyen durumsal değişkenler nedeniyle girişimci kişilik yapısının genelgeçer bir şablonu bulunmamaktadır. Kirby bu durumu şöyle özetlemektedir: “... girişimcilerin bazı belirli karakter özelliklerini ve davranış kalıplarını gösterdikleri ileri sürülmektedir. Sorun kaç tane ve ne şekilde oldukları konusunda bir uzlaşma olmamasıdır” (2003, s. 108). Alanyazında bilhassa üzerinde durulan girişimci karakter özellikleri şunlardır; tam adanmışlık, kararlılık ve azim, başarıya ve gelişme dürtüsü, hedef ve fırsatlara uyum sağlayabilme, inisiyatif ve kişisel sorumluluk alma, sorun çözmede kararlılık, gerçekçi farkındalık ve mizah anlayışı, dönüt alma ve değerlendirme, içsel kontrol odağı yani ödül ve cezaların kişinin kendisi tarafından denetlendiğine inanması (Küçükkaragöz vd., 2013, s. 2), muğlaklık, stres ve belirsizliğe tolerans, hesaplayarak risk alma ve paylaşma, düşük statü ve güç ihtiyacı, dürüstlük ve güvenilirlik, kararlılık, ısrarcılık ve sabır, başarısızlıkla başa çıkabilme, takım oluşturma ve iyileri seçebilme, yüksek enerji, sağlık ve duygusal denge, yenilikçilik ve yaratıcılık, yüksek zeka ve kavramsal kabiliyet, ileri görüşlülük ve ilham verebilme olarak sıralanmaktadır (Timmons vd.’den aktaran Kirby, 2003, s. 108). McGrath ve MacMillan sıralanan bütün bu özellikleri gruplayıcı nitelikte, girişimcilerde genel olarak görülen beş karakter özelliği olduğunu belirtmektedirler (2000, s. 2-3);

- Sürekli yeni fırsatlar kollamak,
- Büyük bir disiplinle fırsatların üzerine gitmek,
- Yalnızca büyük fırsatların peşinden gitmek,
- Planlarını gerçekleştirmeye odaklanmak ve bunu yaparken uyarılma yeteğini kullanabilmek,
- Amaçlarını gerçekleştirirken sosyal iletişim ağlarını doğru bir şekilde kurup, yönetmek ve sürece dahil etmek.

Aslında belirtilen noktada, girişimci kişilik yapısı konusunda bir uzlaşmanın gerekliliği sorgulanabilir çünkü kişilik yapısıyla beraber bölgesel ve zamansal koşulların, ayrıca motivasyonel faktörlerin gerektirdiği özellikler farklı olacaktır.

2.3. Girişimciliğin İşlevleri

Girişimciliğin; ekonomik kalkınmada, istihdam sağlamada ve katma değer yaratmada ne derece önemli olduğu, konu hakkında yazılan hemen her araştırmada ifade edilmektedir. Girişimciliğin bu gücü genel olarak ülkeye sağladığı faydalardan kaynaklanmaktadır. Girişimciliğin ekonomik kalkınmadaki rolünü ortaya koyan Robins ve Coulter'ın kapsamlı araştırmaları, ülkelerin başarısının girişimcilik potansiyeli ile doğru orantılı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu araştırmanın sonucuna göre; Amerika, İngiltere, Japonya, İtalya, Almanya, Fransa ve Kanada'dan oluşan G-7 ülkelerinin ekonomilerindeki yıllık büyüme oranları ile girişimcilik düzeyleri arasında güçlü bir ilişki vardır (Tikici ve Aksoy, 2009, s. 26). Hatırlanacağı üzere, aynı konuya değinen Schumpeter, ekonomik kalkınmayı yenilik yapan girişimci üzerinden anlatmaktadır.

Özellikle kalkınmış ya da kalkınmayı hedefleyen ülke ekonomileri için belirlenen başarı hedefinde en önemli rekabet avantajı sayılabilecek girişimciliğin işlevleri Bozkurt vd. (2012, s. 233-234) tarafından iki grupta incelenmektedir:

Girişimciliğin ekonomi alanındaki işlevleri;

- İstihdam hacmini genişleterek işsizliği önlemek,
- Ekonomik büyümeyi hızlandırmak,
- Yeni endüstrilerin doğmasını sağlamak,
- Refah düzeyini yükselterek geniş bir toplumsal tabana yayılmasını ve orta sınıfın güçlenmesini sağlamak,
- Bölgesel genişlik farklarının ortadan kaldırılmasını ya da azaltılmasını sağlamaktır.

Ayrıca, girişimcilerin ödediği vergilerle kamu maliyesi ve fon sağlamaları da bu işlevlere eklenmesi gereken bir unsurdur.

Girişimciliğin sosyal alandaki işlevleri ise;

- Birçok teknolojik buluşun toplumun yararı için yenilikçi ürün ya da hizmetlere dönüştürülmesini sağlamak,
- Değer yaratmak,

- Toplumsal yapıda da değişimci/yenilikçi bir süreci başlatmak,
- Girişimciliğin risk üstlenme, yenilikçi ve öncü olma niteliğinden dolayı tüm toplumların değişim ve gelişim süreçlerinin işlevsel olmasını sağlamaktır.

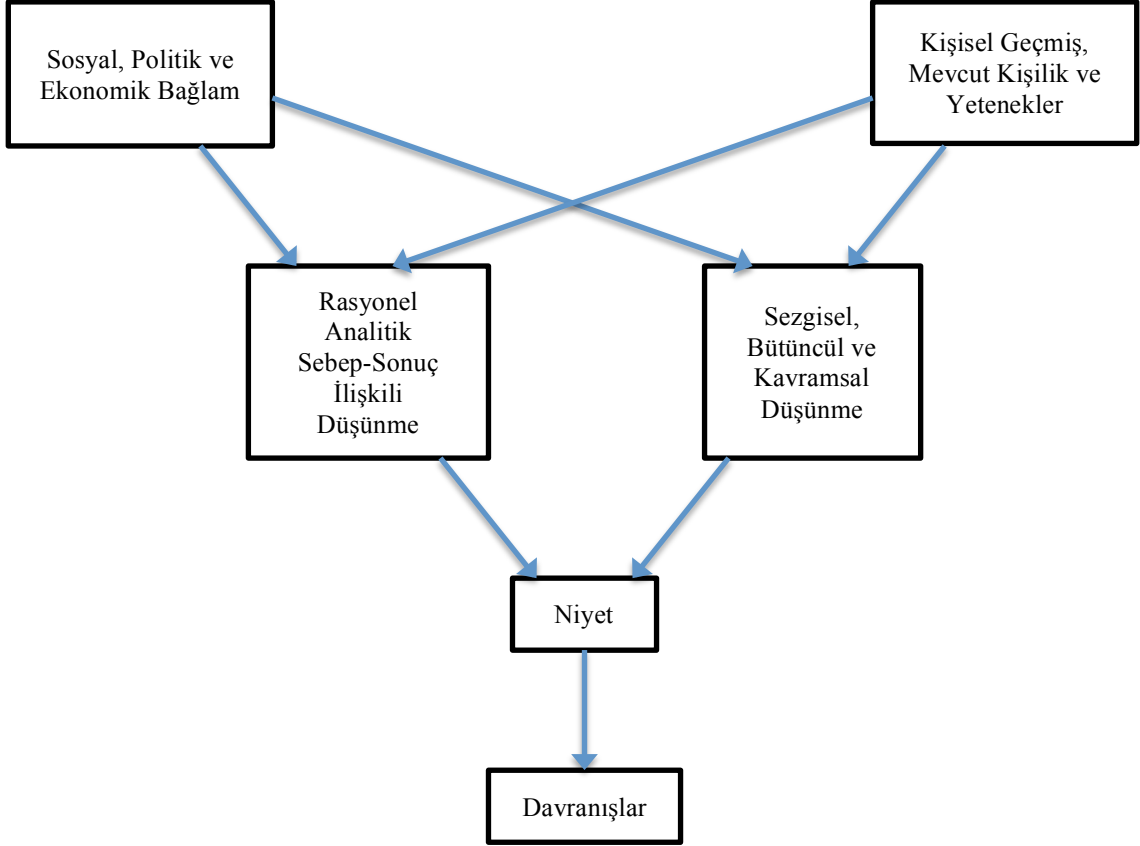
Bunların yanında vurgulanması gereken bir işlev de sosyal ve çevresel konulara eğilerek toplumda farkındalık ve bilinç yaratmaktır.

2.4. Girişimcilik Niyeti Kavramı

Niyet, bir bireyin dikkatini belirli bir hedefe ya da belirli bir şeyi başarma yoluna yönlendiren ruh hâlidir (Bird, 1988, s. 442). Karşılaşılan güçlüklerle rağmen, kişilerin çabalamaya devam etmelerini sağlayan unsur niyetlerdir. Girişimcilik niyeti ise “yeni bir iş kurma yolundaki adanmışlık” (Krueger ve Carsrud, 1993, s. 316) olarak ele alınmaktadır ve “yeni bir iş kurmaya ya da mevcut işte yeni değerler yaratmaya yöneliktir” (Bird, 1988, s. 443). Girişimcilik niyeti; girişimcinin, girişimciliğin, yeni bir iş kurmanın, sürdürmenin ya da örgütleri dönüştürme fikrinin altında yatan sebepleri açıklamaktadır (Bird, 1988, s. 443). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere davranışlar niyetlerin sonucunda oluşur ve girişimcilik davranışı, girişimcilik niyetinin ürünü olarak ortaya çıkar.

Ekonomi, girişimcilerin omuzlarında kalkınmaktadır. Benzer şekilde, girişimcilik niyeti çalışmaları da ülke ekonomisi için büyük önem taşımaktadır çünkü “bir toplumun girişimcilik sermayesi yalnızca o toplumdaki girişimlerin sayısı ile değil, üyelerinin girişimcilik potansiyeli ile de ölçülebilir” (Jaen ve Linan, 2013, s. 941). Ayrıca, “yeni ürün, hizmet ya da sosyal hareket için girişimci fikirler her ne kadar ilhamla başlasa da kendilerini gösterebilmek için sürekli özen ve niyete ihtiyaç vardır” (Bird, 1988, s. 442). Bu doğrultuda, girişimcilik niyetinin oluşumuna katkıda bulunan faktörleri açıklayabilmek büyük önem taşımaktadır.

Girişimcilik niyetlerinin oluşumu sırasında kişisel ve sosyal koşulların rasyonel ve sezgisel düşünceyle nasıl etkileştiği Şekil 2.4.1.'de gösterilmektedir.

Şekil 2.4.1. *Niyetin Kaynakları*

Kaynak: Bird, 1988, s. 444.

Bir bireyin girişimcilik niyeti ve davranışı; bir hayali gerçekleştirme, yeteneklerini sınama ya da yalnızca para kazanma gibi farklı sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Ancak bilim dünyası için girişimcilik niyeti çalışmaları, kurulan işletmelerin kurulma aşamaları ve başarılarını tahmin ederek girişimciyi ve işletmeyi anlamayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda değerli girişimcilik niyeti kuramları ortaya atılmış ve bu kuramlar doğrultusunda araştırmalar yürütülmüştür.

2.5. Girişimcilik Niyeti Çalışmaları

Bu başlık altında ilk olarak etkinlikleri dolayısıyla, araştırmalarda en sık tercih edilen üç kuram olan Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi (PDT), Bird'un Girişimcilik Niyeti Modeli

ve Shapero ve Sokol'un Girişimci Olay Modeli ele alınacak, arkasından girişimcilik niyeti ile ilgili araştırmalara yer verilecektir.

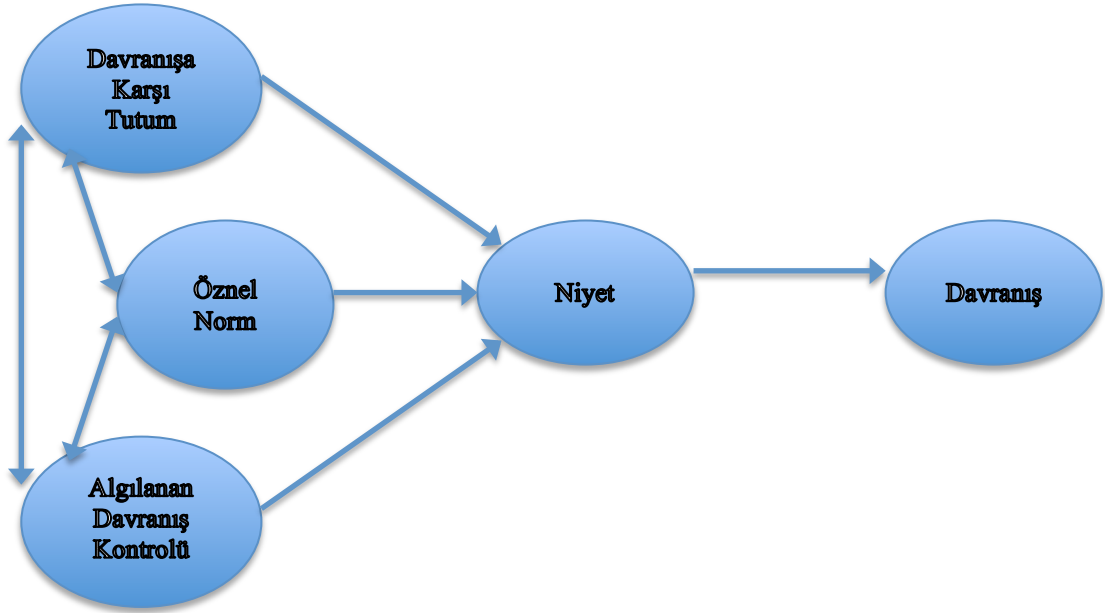
2.5.1. Girişimcilik Niyeti Kuramları

Herhangi bir davranışın veya sonuçlarının değerlendirmesi yapılırken dikkate alınan ilk etken genellikle konu olan davranışı tetikleyen ve dūřünsel bir fikirden icraya dōnūřtüren sebep olmaktadır. Niyetler, planlı davranışın en iyi gōstergeleridirler; tutumlarsa, davranışa yalnızca niyetler üzerindeki etkileriyle katkı yaparlar (Krueger, 1993, s. 326). PDT ve Giriřimci Olay Modeli, "girişimcilik niyetini açıklamada en çok kullanılan iki rakip modeldir" (Schlagel ve Koenig, 2014, s. 292). Ayrıca Bird'ün Giriřimcilik Niyeti Modeli de alana çok önemli katkılar sağlamıştır.

2.5.1.1. Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi (PDT)

Genel tutumlar, kişilik özellikleri, kontrol odağı, birey dūzeyini gōz ardı edip birleştirerek grup dūzeyindeki değişkenleri kullanma (the principle of aggregation) gibi yōntemlerden hiçbirinin bir durumda ortaya çıkan bir davranışın tahmin edilmesinde başarılı olamadığını ifade eden Icek Ajzen tarafından geliştirilen PDT, belirli durumlarda insan davranışlarını tahmin edip açıklamaya olanak sağladığı için ilgili araştırmalarda en çok kullanılan yōntemdir (Krueger vd., 2000; Roxas vd., 2008; Gasse ve Tremblay, 2011; Zang vd., 2015; Joensuu-Salo vd.; 2015).

Ajzen'in modelinde belirli bir davranışa götüren niyetin bileşenleri ve iç ilişkileri Şekil 2.5.1.1.1.'de gösterilmektedir.

Şekil 2.5.1.1.1. *Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi*
Kaynak: *Ajzen, 1991, s. 182.*

Bu modeldeki merkezi unsur bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyetidir. Genel olarak, bir davranışa kalkışma niyeti ne kadar güçlüyse o davranışın gerçekleştirilme ihtimali de o kadar güçlü olmaktadır. Ancak, sadece söz konusu davranış kişinin iradesi dahilindeyse yani kişi davranışta bulunup bulunmama kendi iradesiyle karar verebiliyorsa davranışsal bir niyet söz konusu olmaktadır (Ajzen, 1991, s. 181). PDT'ye göre, niyetin üç bağımsız değişkeni bulunmaktadır. Bunlar;

1. Söz konusu davranışla ilgili olumlu ya da olumsuz değerlendirmenin derecesini ifade eden *davranışa karşı tutum* (attitude toward the behaviour),
2. Davranışı gerçekleştirip gerçekleştirilmeme ile ilgili algılanan sosyal baskıyı ifade eden *öznel norm* ya da *algılanan sosyal norm* (subjective norm),
3. Davranışı gerçekleştirme ile ilgili algılanan kolaylık ya da zorluk seviyesini ifade eden *algılanan davranış kontrolü* (perceived behavioral control).

Bu bileşenlerden davranışa karşı tutum ve algılanan sosyal norm, davranışı gerçekleştirmenin ne kadar cazip bulunacağını göstermektedir (Krueger ve Carsrud, 1993, s. 318). "Genel olarak, davranışla ilgili tutum ve öznel norm ne derece olumluysa

algılanan davranış kontrolü de o oranda büyük ve bireyin davranışı gerçekleştirme niyeti de o derece güçlü olacaktır” (Ajzen, 1991, s. 188).

Ajzen, modelindeki algılanan davranış kontrolü bileşeninin Bandura'nın öz-yeterlik (self-efficacy) kavramıyla uyumlu olduğunu ifade etmektedir. “Öz-yeterlik, bireyin olası durumlarla başa çıkabilmek için gereken bir davranış biçimini ne kadar başarıyla gerçekleştireceğini düşündüğü ile alakalıdır” (Bandura, 1982, s. 122). Öz yeterlik beklentileri; başa çıkma davranışının gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini, ne kadar zaman harcanacağını ve çabanın engellere rağmen ne kadar sürdürüleceğini belirlemektedir (Bandura, 1977, s. 191). Dolayısıyla kişinin bir işi yapma ile ilgili öz güven derecesi, davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir ve PDT’de bu durum *algılanan davranış kontrolü* olarak nitelendirilmektedir. PDT’ye göre algılanan davranış kontrolü davranış niyeti ile birlikte davranışın başarısını tahmin etmede direkt olarak kullanılabilir. Ancak bu noktada algılanan kontrolün gerçekçi olma oranı önem taşımaktadır. Yani, davranışlarımız, gerçek duruma göre değil; gerçeği nasıl algıladığımıza göre şekillendiği için kişinin öz yeterliği ile ilgili algısı gerçekte olduğundan farklıysa davranışın başarısı sağlıklı bir şekilde tahmin edilememektedir.

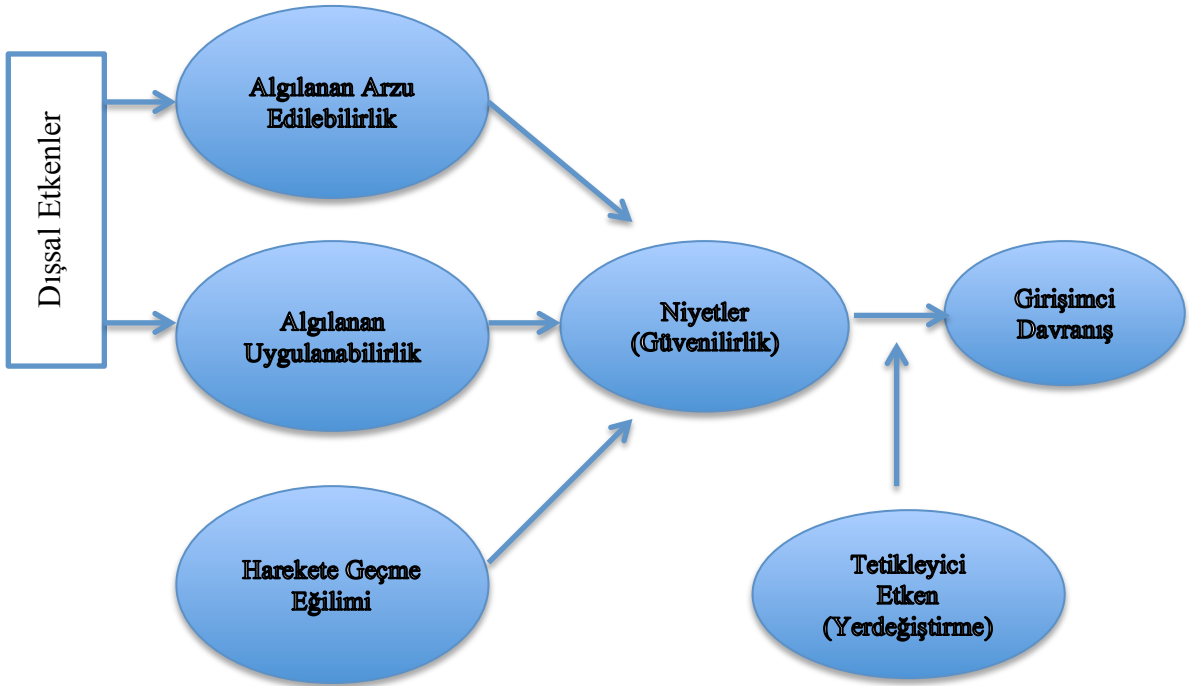
2.5.1.2. Shapero ve Sokol’un Girişimci Olay Modeli

Bu model; Shapero tarafından ilk kez 1975’te ortaya atılmış, 1983’te Sokol’un katkılarıyla geliştirilmiş ve Krueger’in 1993’te modele dış faktörlerin etkisini eklemesiyle Shapero-Krueger modeli olarak da anılmaya başlanmıştır (Wach ve Wojciechowski, 2016, s. 85). Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde Shapero ve Sokol’un girişimci olay modelinin girişimcilik davranışını tahmin etmede sıkça kullanılan modellerden biri olduğu görülmektedir (Krueger vd., 2000; Sajjad, 2012; Ngugi vd., 2012).

Ajzen’in modelinde olduğu gibi Girişimci Olay Modeli’nde de niyet, hedeflenen davranışın ön koşulu olarak ele alınmaktadır. Shapero’ya göre niyet, kişinin girişimciliği güvenilir bir kariyer seçeneği olarak algılamasını gerektirmektedir ve güvenilirlik kurulacak işin ne kadar arzu edilebilir ve uygulanabilir olduğu algısına dayanmaktadır (Krueger ve Carsrud, 1993, s. 322). Dış kaynaklı faktörler ise bu arzu

edilebilirlik ve uygulanabilirlik algısını dolaylı olarak etkilemektedir. Bu noktada modeldeki algılanan arzu edilebilirliğin, PDT'deki davranışa karşı tutum ile; algılanan uygulanabilirliğin de PDT'deki algılanan davranış kontrolü ile eşleştiği söylenebilir. Shapero'nun modelinde kullandığı harekete geçme eğilimi iradeye dayalı bir tutumu işaret etmektedir. Bu modelde ayrıca niyetlenen gerçek davranışı tetikleyerek zemin hazırlayan *yer değiştirme* (displacement) kavramından bahsedilmektedir.

Bu modelde algılanan uygulanabilirlik (perceived feasibility), algılanan arzu edilebilirlik (perceived desirability) ve harekete geçme eğilimi (propensity to act) girişimcilik niyetinin temel bileşenleridir (Şekil 2.5.1.2.1.). Niyetler aynı zamanda kişinin girişimciliği güvenilir bir kariyer alternatifi olarak algılamasını gerektirir. Güvenilirlik ise planlanan girişimin arzu edilebilirlik ve uygulanabilirliğine bağlıdır.

Şekil 2.5.1.2.1. Shapero'nun Girişimci Olay Modeli

Kaynak: Krueger ve Carsrud, 1993, s. 321.

Shapero'nun modeline göre, insan davranışlarını eylemsizlik yönetmektedir. Bir faktör eylemsizliği sekteye uğrattığında ya da eylemsizlikle yer değiştirdiğinde bu durum bitmektedir (Krueger, 2000, s. 418). Burada yer değiştirmeye sebep olan olay genellikle olumsuzdur ancak olumluya çevirilmesi kolaydır. Yani yer değiştirme bir kararın

eşliğinde olan kişi için en iyi seçeneğe yönelme doğrultusunda davranış değişikliğini tetiklemektedir. Bu noktada değişen kişi değil, kişinin yeni durumla ilgili algılarıdır.

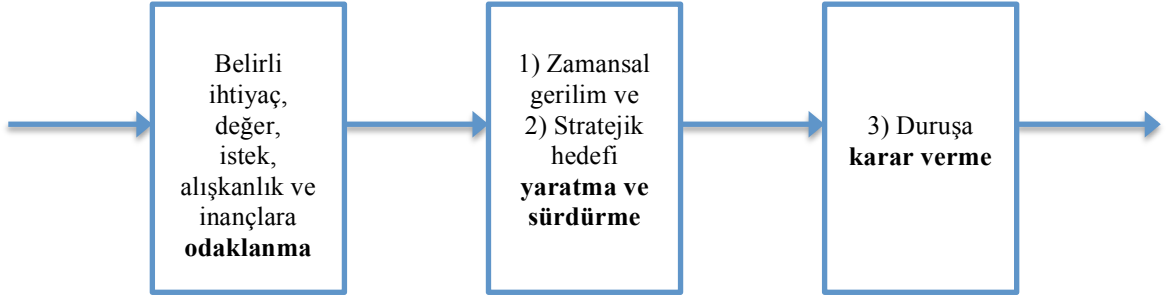
Krueger vd., PDT ve Girişimci Olay modellerinin girişimcilik niyetini tespit etmedeki etkinliklerini karşılaştırmak için yaptıkları çalışmanın sonucunda, her iki modelin de kullanışlı olduğu sonucuna varmışlardır (2000, s. 424). Bu iki model entegre edildiğinde girişimcilik niyeti ile ilgili daha doğru sonuçlar vereceği varsayımıyla yapılan bir başka araştırmanın (Schlaegel ve Koenig, 2014, s. 291) sonucunda da bu karma modelin girişimcilik niyetinin gelişim sürecini daha iyi anlamada ve daha iyi açıklamada kullanılabileceği öne sürülmüştür.

Niyete hangi faktörlerin sebep olduğunu bulmayı amaçlayan bu modeller, davranışı anlamada büyük önem taşımakta ve etkili sonuçlar vermektedirler. Tutumlar ise davranışa yalnızca niyetlere etkileriyle katkıda bulunmaktadırlar. Niyetler ve tutumlar, duruma ve kişiye bağlıdır, dolayısıyla davranışı doğru tahmin etmede kişisel ya da durumsal faktörlerden daha başarılı olmaktadır.

2.5.1.3. Bird'ün Girişimcilik Niyeti Modeli

Bird'ün Girişimcilik Niyeti Modeli, ayırt edici girişimcilik düşünce ve davranış kalıplarını süzen bir çalışmadır. Bu modele göre niyet süreci; girişimcinin kişisel istek, ihtiyaç, inanç, alışkanlık ve değerlerine odaklanmasıyla başlar, hedefin yaratılması ve bu hedef yönünde çalışmaların sürdürülmesiyle devam eder. Son olarak, niyet doğrultusunda bir duruş belirlenir. Burada duruş ifadesi bireyin istek, ihtiyaç, inanç, alışkanlık ve değerleriyle ilişkili durumu ile dış dünyayla ilişkili durumunu içermektedir.

Bu aşamada belirtilen beş unsurun tek bir amacı desteklemesi (hizalama) ve ekonomik anlamda mantıklı kararlar alarak kurulacak iş için gereken tüm kaynakların bir araya getirilmesi (uyum sağlama) gerekir (Şekil 2.5.1.3.1.). Bu süreç yeni bir organizasyonun kurulmasına katkıda bulunur ve bu da yeniden girişimcinin istek, ihtiyaç, inanç, alışkanlık ve değerlerini etkiler.

Şekil 2.5.1.3.1. Niyetin Yönü
Kaynak: Bird: 1988, s. 445.

Zamansal gerilim (temporal tension), girişimcinin geleceği bugüne taşıdığı varsayımına dayanmaktadır. Bir girişimci ne kadar uzak geleceği hedeflerse belirsizlik ve dolayısıyla zamansal gerilim de o oranda artacaktır. Stratejik odaklanma (strategic focus) hedefin sonuç ya da süreç odaklı olması, hedefe adanmışlık, işletme içi ve/ veya dışına odaklanma genel olarak bir girişimcinin hedefiyle ilgili sergilediği tutumları ifade etmektedir. Girişimcilik duruşu (posture), bireyin hem kendi istek, ihtiyaç, inanç, alışkanlık ve değerleriyle hem de çevreyle ilişkili bir duruşa sahip olmasını ifade etmektedir. Bu süreçte karşımıza hizalama (alignment) ve uyum sağlama (attunement) olarak iki değişken çıkmaktadır. Bu modelde hizalama ile amacın gerçekleşmesine katkısı olabilecek her unsurun o amaca hizmet etmesi gerektiği kastedilmektedir. Uyum sağlama ile de girişimcinin çevresi ile rasyonel bir şekilde uyum sağlamasını ve yeni bir kurum açarken ihtiyaç duyulacak kaynakları sağlamak için gereken iletişim ağlarının kurulması kastedilmektedir. Bu modele daha sonra Bandura'nın Sosyal Öğrenme Teorisi'nden alınan kişisel öz yeterlik değişkeninin de eklenmesi önerilmiştir. Çünkü kişi eğer belirli bir davranışın, sosyal normlara uygun olsa da, kabiliyetinin üstünde olduğunu düşünüyorsa o davranışı sergilemeyecektir (Boyd ve Vozikis, 1994, s. 64-66). Öz yeterlik de yeterli tecrübe, gözlem yoluyla öğrenme, sosyal ikna ve kişinin fiziksel durumu ile ilgili yargıları olmak üzere dört şekilde gelişmektedir (Bandura, 1982, s. 195).

Bird'ün modelinin her ne kadar yeni bir işin nasıl kurulacağı, sürdürüleceği ve başarılı kılınacağı ile ilgili bir strateji haritası olmadığı (Bird, 1988, s. 442) ifade edilse de

aslında girişimcilik niyetinin nelerle beslendiğinin üzerinde durmanın yanında girişimci adayları için bir yol haritası çizmiş olduğu düşünülmektedir.

Bu modellerde ortak olarak davranışın, niyetin sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak her bir modelde niyetin oluşumunda farklı bileşenler etkili olmaktadır. Özetle, girişimcilik fikri; kurulacak iş, kuracak kişi, planlanan zaman ve yer ile ilgili koşullardan süzülerek önce girişimcilik niyetine sonra da gerçek girişimcilik davranışına dönüşmektedir.

2.5.2. Girişimcilik Niyeti ile ilgili Araştırmalar

Girişimcilik niyeti, araştırmacılar tarafından oldukça merak edilen ve üzerinde çalışılan bir konu olması dolayısıyla farklı değişkenlerle ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Söz gelimi, girişimciliğin oluşumuna katkıda bulunan faktörler Kirby (2003, s. 73) tarafından üç grupta incelenmektedir:

- Sosyo-kültürel faktörler; din, eğitim, aile ve rol modeller,
- Politik-ekonomik faktörler; politik sistem, ekonominin durumu, istihdam oranları, endüstri yapısı
- Kurumsal-örgütsel faktörler; fordizm, kurumsal kültür ve kurumsal prestij.

Alanyazın taraması sonucunda, girişimcilik niyeti çalışmalarında bu faktörlerden özellikle demografik bilgiler, çevre, kişilik yapısı, kültür, eğitim ve deneyimin bağımsız değişkenler olarak sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Söz gelimi;

- *Eğitim ve girişimcilik bilgisinin girişimcilik niyetine etkisi*

Roxas vd. (2008, s. 61) girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyetine etkileri üzerine bir araştırma yaparak kavramsal bir çerçeve oluşturmuştur. Bir girişimcilik kursunda eğitim alan öğrencilerin kurs öncesi ve kurs sonrası girişimcilik ile ilgili arzu edilebilirlik algıları, girişimde bulunmak için öz yeterlik (self-efficacy) algıları ve girişimciliği destekleyen sosyal normlar ile ilgili algılarını ve bunların girişimcilik niyetlerindeki

nihai etkilerini incelemişler ve bu sürecin sonunda katılımcıların aldıkları formel eğitimin girişimcilik niyetlerinde olumlu etkiler yarattığını bulmuşlardır.

Polonya’da katılımcıları işletme/ekonomi eğitimi alan ve almayan 719 üniversite öğrencisinden oluşan bir çalışmadan çıkan sonuçlara göre, girişimciliğe karşı olumlu tutumlar, girişimcilik niyetini arttırmaktadır. Aynı zamanda işletme ya da ekonomi eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik niyeti, öz yeterlik algıları ve algıladıkları destek daha yüksek ve girişimciliğe karşı tutumları daha olumlu bulunmuştur. Bu öğrencilerin aldıkları eğitimden memnun ve aynı zamanda yenilikçi ve proaktif oldukları ifade edilmiştir (Wach ve Wojciechowski, 2016, s. 87).

Polonya’da yapılan bir başka çalışmada da işletme eğitimi alan 20-58 yaş aralığındaki 213 kadın ve 119 erkek üniversite öğrencisi örneklem olarak alınmıştır. Girişimcilik niyetini ölçmek için yapılan bu araştırma sonucunda katılımcıların yarısından fazlasının gelecekte bir gün, yaklaşık yarısının belirsiz bir gelecek zamanda ve beşte birinin 5 yıl içinde kendi işlerini kurma niyetleri olduğu bulunmuştur. Bu öğrencilerin bölümlerinde girişimcilik ile ilgili çeşitli dersler alıyor oldukları da ayrıca ifade edilmiştir (Tomski, 2014, s. 92).

Örnekleme Hindistan, Malezya ve Singapur’dan 1097 lisans üstü öğrenci olan çalışmanın istatistikî sonuçları, üniversiteden gelen desteğin algılanan davranış kontrolü ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, bir üniversitenin girişimciliği desteklemesinin, öğrencilerin somut ve soyut kaynak ve becerileri kazanmalarını sağladığı ve bunun da girişimcilik niyetini arttırdığı öne sürülmektedir (Trivedi, 2016, s. 804).

Benzer şekilde, Avusturya’dan 2124 üniversite öğrencisiyle yapılan bir araştırmanın sonucunda sadece üniversite çevresinin girişimcilik niyetini etkilediği, diğer çevresel faktörlerin etkisiz olduğu, erkek öğrencilerin kendi işlerine sahip olma konusunda daha istekli oldukları, girişimcilik niyeti ile yaş arasında ters u eğrisi olduğu, sosyal bilimler öğrencilerinin girişimcilik niyetlerinin en düşük düzeyde olduğu ve girişimcilik isteği en yüksek olan öğrencilerin de işletme bölümünden olduğu bulunmuştur (Schwarz vd., 2009, s. 287).

Ancak başka bir araştırma kapsamında tasarlanan girişimcilik eğitim programının, 41 katılımcısını tatmin etmesine ve öz yeterlik algılarını arttırmasına rağmen programın sonunda katılımcıların girişimcilik niyetlerinde düşüş olduğu görülmüştür. Bu durum, girişimcilik eğitimi sunmanın, öğrencilerin girişimcilik kariyerine uygun olmadıklarını anlamalarını sağlamasından kaynaklanmıştır. (Chen vd., 2015, s. 565).

- *Cinsiyetin girişimcilik niyetine etkisi*

Girişimcilik bilgisi ve eğitiminin girişimcilik niyetini olumlu yönde etkilemediğini gösteren araştırmalar da vardır. Söz gelimi, İngiltere’de bir işletme ve girişimcilik kolejinde eğitim alan yaşları 11-16 arasında değişen 729 kız öğrenci ve spor eğitimi alan 286 erkek öğrencinin irdelendiği bir çalışmanın sonucunda, beklenenin aksine, herhangi bir girişimcilik eğitimi almayan erkek öğrencilerin kendi işlerini kurmaya çok daha fazla eğilimli oldukları bulunmuştur (Paço vd., 2013, s. 70).

İşletmecilik ve teknoloji yüksekokulunda okuyan 134 öğrencinin katıldığı araştırma sonucunda da kişisel tutumun, algılanan davranış kontrolünün ve cinsiyetin girişimcilik niyeti üzerinde pozitif ve doğrudan bir etkiye sahip olduğu ancak öznel norm ve öğrenci ailelerinde girişimci olup olmamasıyla girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur (Kalkan, 2011, s. 203-204).

- *Rol modellerin girişimcilik niyetine etkisi*

Bireylerin çevresindeki girişimcilerin ya da rol modellerin girişimcilik niyetine etkisi ile ilgili bir başka araştırma da Chen vd. (2016, s. 339) tarafından yapılmıştır. Sosyal Öğrenme Teorisi’nde ileri sürülen bir rol modelin başarılı olmasının diğer insanların da benzer bir kariyer seçmesine sebep olacağı görüşüne dayanarak Çin’de 199 katılımcıyla, öz saygı duygusunun aracı etkisi doğrultusunda olumsuz rol modellerin girişimcilik niyetini arttırıp arttırmayacağı konusunda bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öz saygısı yüksek bireylerin risk almaktan korkmadıkları için olumsuz örneklerden etkilenmediği, öz saygısı düşük bireylerin ise başarısız bir rol model karşısında girişimcilik niyetlerinde azalma olduğu ortaya konmuştur.

- *Kişilik yapısının girişimcilik niyetine etkisi*

Şeşen ve Basım'ın (2012, s. 26) katılımcıları yaşları 19 ile 28 arasında değişen ve spor alanında eğitim alan %50,6'sı kadın olan çalışma, öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin tüm kişilik özellikleri ile aynı yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, erkek öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin kız öğrencilerden yüksek olduğunu, iş deneyimi olan öğrencilerin olmayan öğrencilerden, ailesinin toplam geliri yüksek olan öğrencilerin aile geliri düşük olan öğrencilerden, yaşı büyük olan öğrencilerin daha genç öğrencilerden daha yüksek girişimcilik niyeti taşıdığını göstermiştir.

Kusmintarti vd. (2014, s. 28) Endonezya'da girişimcilik eğitimi almış 206 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışma doğrultusunda, girişimci karakter özelliklerinden olan içsel kontrol odağı, başarı ihtiyacı, risk alma eğilimi, yaratıcılık, sosyal iletişim ağları ve belirsizlik toleransının girişimcilikle ilgili tutumları belirlediğini ve girişimcilik niyetinin de bu girişimcilik karakterlerinden direkt olarak etkilendiğini ifade etmektedirler.

Çalışma esnasında 182'si kendi işini kurmakta olan 3754 üniversite öğrencisinin katılımıyla PDT temel bileşenleri ile yenilikçilik, belirsizlik toleransı, yaratıcı problem çözme ve organizasyon yeteneğini kapsayan girişimci karakter özelliklerinin girişimcilik niyeti ve gerçek girişimcilik davranışı üzerindeki etkileri konusunda bir araştırma yapılmış, cinsiyet, girişimci rol modelleri ve temel eğitim kontrol değişkenleri olarak alınmıştır. Erkek öğrencilerin iş kurma ihtimali kadın öğrencilerden iki kat daha fazla olduğu, geçmişte mesleki eğitim almış olanların gerçek girişim davranışında bulunma ihtimalinin almamış olanlardan daha fazla olduğu, tutum ve sosyal normun gerçek girişimcilik davranışını açıklamada etkili olmadığı ve PDT modeline dahil olmayan girişimci karakter özelliklerinin gerçek davranışı başlatmada en önemli role sahip olduğu belirtilmiştir (Joensuu-Salo vd., 2015, s. 863).

Romanya'da psikoloji, işletme ve ekonomi alanlarında yüksek lisans yapan ortalama yaşları 23,5 olan 224'ü kadın 300 öğrencinin katılımcı olduğu araştırma⁴, girişimci olma kararının çalışma alanlarından değil, belirli bir kişilik yapısı ve değerler

⁴ <http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2014/n1/031.pdf> (Erişim tarihi: 02.05.2017).

sistemindeki belirli unsurların varlığından etkilendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca dışa dönüklük ve nevrozluğun girişimci olma ihtimalini azalttığı; uzlaşmacı olma, güç ve başarının da bu ihtimali arttırdığı ifade edilmiştir.

Zang vd. tarafından Amerika’da 108’i kadın 275 işletme bölümü son sınıf öğrencisinin katılımıyla PDT modeline göre yapılan çalışma sonucunda, sosyal norm ve davranış kontrolünün girişimcilik niyetini etkilediği ancak tutumun etkilemediği (2015, s. 76) belirtilmiştir. Ayrıca kısa vadeli risk alma eğilimi ile psikolojik sağlık unsurlarının da girişimcilik niyetinin oluşumunda etkili olduğu (2015, s. 63-64) ifade edilmiştir.

- *Yerleşim yerinin girişimcilik niyetine etkisi*

Yüksek öğrenim görmüş 2794 yetişkinin katılımcısı olduğu araştırmanın sonuçlarına göre, bir bölgenin girişimcilik sermayesi ve yerli iş gücü değerleri, kültürün egemen karakteristiklerinden etkilenmektedir ve esneklik, otonomi, kişisel değerlere saygı ve uyum gibi bazı kültürel değerlerin baskınlığı, bireyler daha yüksek girişimcilik tutum ve niyeti sergileyecekleri için, bölgenin girişimcilik sermayesini arttırmaktadırlar (Jaen ve Linan, 2013, s. 953).

Kibler’in yaptığı araştırma sonucuna göre de, bireysel girişimcilik algıları ve girişimcilik niyetinin oluşumu bireylerin yaşadığı bölgesel koşullardan etkilenmektedir, bu koşullar bölgenin nüfus yoğunluğu, eğitim, gelir, refah seviyesi, kamu sektörü, endüstriyel sektörler, politik ortam ve açılan ve kapanan işletme oranlarıdır (2013, s. 310-318). Bu araştırma için bölgesel karakteristikleri belirlemede demografik ekonomik, yapısal, politik ve girişimcilik dinamizmi olmak üzere beş boyut kullanılmıştır.

Örneklem olarak 13 ülkeden 2225 öğrencinin alındığı bir başka girişimcilik niyeti araştırmasında ise, gelişmekte olan ülkelerde öğrencilerin girişimcilik niyeti, tutumu, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü ile ilgili ölçümlerinin gelişmiş ülkelerdeki öğrencilerden önemli ölçüde daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur (Iakovleva vd., 2011, s. 363).

- *Kültürün girişimcilik niyetine etkisi*

Kanada, Tunus, Fransa, Romanya, İngiltere, Kolombiya ve Almanya olmak üzere farklı ülkelerde üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri, inançları ve algıları üzerine yapılan bir araştırma, kültür farklılığının inanç, tutum, davranış ve girişimcilik niyetlerinde farklılıklar yarattığını göstermektedir. Ayrıca girişimcilik niyetinin yüksek olduğu ülkeler sırasıyla Tunus, Kolombiya ve Romanya; düşük olanlar ise Almanya, İngiltere ve Fransa olarak bulunmuştur (Gasse ve Tremblay, 2011, s. 311-312).

Bir ülkenin ulusal kültürünün, girişimcilik niyetini etkilediğini vurgulayan bir başka araştırma da Pakistan'da yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, algılanan uygulanabilirlik, algılanan arzu edilebilirlik ve girişimcilik deneyimi bir bireyin yeni bir iş kurma niyetini direkt olarak etkilemektedir (Sajjad vd., 2012, s. 33).

Amacı, toplumun kültürel değerlerinin öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etkisinde sosyal çevresini kullanma şeklinin önemli bir aracı rolü olup olmadığını incelemek olan ve 358 üniversite öğrencisinin örneklemini oluşturduğu bir çalışma yapılmıştır. Sonuçta toplumun kültürel değerlerinin öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etkisinde sosyal çevre kullanımının, toplulukçuluk alt boyutu için kısmi, belirsizlikten kaçınma için tam aracılık etkisine sahip olduğu bulunmuştur (Şeşen vd., 2014, s. 101).

- *Girişimcilik deneyiminin girişimcilik niyetine etkisi*

Amerika'da işletme okuyan 216 öğrencinin katılımıyla yapılan bir çalışmada, çok az öğrencinin işle ilgili tutumlarında öz güven ve yeterlik seviyesi yüksek çıkmıştır. Bu durumun sebebinin de öğrencilerin henüz bu duyguları geliştirmelerini sağlayacak olumlu girişimcilik tecrübelerinin ve başarılarının olmadığı ifade edilmektedir. Yine bu araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin bir iş kurma ihtimallerinin kız öğrencilerden iki kat daha fazla olduğu, 25- 34 yaş arası bireylerin yeni bir iş kurma ile daha fazla ilgilendikleri bulunmuştur. Ayrıca, geçmişte girişimcilik faaliyetlerine direkt olarak maruz kalan öğrencilerin girişimcilik ile ilgili tutumlarının daha yüksek olması ve girişimciliğin zorlukları ile ilgili daha gerçekçi olmaları, tutumların büyük ölçüde

geçmiş tecrübeler doğrultusunda şekillenmesi ile açıklanmaktadır (Harris ve Gibson, 2008, s. 576-577).

- *Türkiye’den girişimcilik niyeti araştırmaları*

Türker ve Selçuk, 300 üniversite öğrencisinin katılımıyla yürüttükleri ve bağlamsal faktörlerin girişimcilik niyeti üzerine etkileri ile ilgili bir model önerisi yaptıkları araştırmanın sonucunda, daha çok üniversitelerden gelen eğitimsel destek, toplumun her kesiminden gelen daha kapsamlı bir yapısal destek ve aile ve arkadaşlardan gelen ilişki destek değişkenlerinden ilk ikisinin girişimcilik niyetini etkilediğini bulmuşlardır (2009, s. 155-156).

Türk kültüründe girişimcilik öz yeterliği ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma sonucunda, öğrencilerin girişimciliğe yönelik yetenek ve kapasitelerine güçlü bir inançlarının olduğu, yüksek düzeyde girişimcilik niyetine sahip oldukları ancak iş yaşamında beklenmedik durumlarla başa çıkabileceklerine ilişkin inançlarının oldukça düşük olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, girişimciliğin teşvik edilmediği kültürel boyutlardan toplulukçuluk ve belirsizlikten kaçınma oranının yüksek olduğu ülkelerden biri olan Türkiye’de, öz yeterlik ve girişimcilik niyeti ilişkisinin bireyleri girişimcilik için cesaretlendirmede kullanılması önerilmektedir (Naktiyok vd., 2010, s. 432).

Türkiye’de 234 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencisinin katıldığı, ailesel faktörlerin girişimcilik niyetine etkilerini inceleyen bir araştırma sonucunda (Çelik vd., 2014, s. 122), iflas etmiş olsalar bile aile ve yakın çevrede girişimci kişilerin olması ve ailedeki kararlara katılma girişimcilik niyetini olumlu yönde etkilemektedir. Anne ve babanın eğitim durumu yükseldikçe girişimcilik niyeti azalmaktadır. Ayrıca girişimci kişilik özelliklerine sahip olduğunu düşünen bireylerin girişimcilik niyetine de sahip oldukları ortaya konmuştur.

KOSGEB girişimcilik eğitimi kursiyerlerinin girişimcilik kararını etkileyen sebeplerin demografik özelliklere göre değişip değişmediğini tespit etmek için 308 kursiyerden veri toplanmıştır. Her girişimci adayını iş kurmaya yönlendiren sebeplerin, adayın yerleşim yeri, cinsiyeti, medeni durumu, yaşantısının büyük kısmını nerede geçirdiği,

eğitim durumu ve gelir d¼zeyi açısından farklılıklar g¼sterdiđi tespit edilmiştir (İnce vd., 2016, s. 121).

Araştırmalarda g¼r¼ld¼đ¼ üzere, girişimcilik niyeti genellikle birden fazla değişkenle ilişkilendirilerek çalışılmıştır ve bu değişkenlerin farklı kombinasyonlarının girişimcilik niyetine etkisi de farklı olmuştur. Ancak, genel bir sonuç olarak girişimci eğitimine daha fazla ağırlık verilmesinin kişilerin girişimcilik ile ilgili tutum, niyet ve davranışlarını olumlu y¼nde etkileyeceği s¼ylenebilir.

2.6. Doğal evre ve İşletmeler

Doğal çevrenin hızla bozuluyor olması eski bir bilgi olmakla beraber maalesef halen geçerliliğini korumamaktadır. Örneğin, asit yağmuru terimi 19. y¼zyılda Londra'yı kaplayan dumanlı sisin etkileriyle savaşmak için çaba g¼sterilirken bulunmuştur ancak sanayileşmenin olumsuz etkilerine karşı “Temiz Hava Hareketi” adlı ilk çevresel d¼zenleme 1950’lerde yapılmıştır (Hutchinson ve Hutchinson, 1997, s. 50). Avrupa ve Kuzey Amerika’da ilk çevreci hareket sanayileşmeye karşı 1800’lerin sonunda, ikincisi ise 1960 ve 70’lerde yeni teknolojiler, k¼reselleřme ve doğal çevrenin g¼z ardı edilmesine tepki olarak ortaya çıkmıştır (Weber ve Soderstrom, 2012, s. 250).

İnsanların doğal kaynakları kontrols¼z bir şekilde kullanarak t¼ketmeleri, d¼nyanın en b¼y¼k evre sorunlarından biridir ve insanların d¼nyanın ekosistemlerinden olan talebin ¼l¼s¼ de “ekolojik ayak izimiz” olarak adlandırılmaktadır (Stringer, 2009, s. 40). Bu ayak izi b¼y¼d¼ke insanoğlu yaşam alanını daraltmakta ve aslında hayatta kalmaya çalışırken d¼nyanın ve dolayısıyla kendi sonunu hazırlamaktadır. Bunu bir araştırma ile ¼rnekleme m¼mk¼nd¼r:

“16 Eylül 1991’de, k¼c¼k bir grup bilimci Oracle, Arizona’da Biyosfer II adlı, cam ve metalden imal edilmiş 13.000 metrekarelik ışıl ışıl bir k¼renin içine kapatıldılar. İki yıl sonra, yerk¼renin ana ekosisteminin minyat¼r taklidini yaratma amaçlı bu k¼kl¼ girişim sona erdiğinde, yapay ortam ¼lmek üzereydi. Bir deri bir kemik kalmış olan araştırmacılar hayatta kalmalarını içeriye temiz hava pompalanmış olmasına borçluydular. 200 milyon dolarlık gelişmiş donanımına rağmen Biyosfer II, sadece sekiz kişi için bile solunabilir hava, içilebilir su ve yeterli gıdayı ¼retmeyi başaramamıştı. Oysa Biyosfer I, yani hepimizin

üzerinde yaşadığı gezegenimiz, bu işleri hiç çaba göstermeden, her gün 6 milyar insan için yerine getirmektedir. Şimdi Biyosfer I'nin kendisinin de tehlikede olması endişe vericidir” (Lovins vd., 2008, s. 78).

Örnekte görüldüğü gibi, kişiler ve kuruluşlar faaliyetlerini gerçekleştirip varlıklarını muhafaza ederlerken aynı zamanda sürdürülebilir bir çevreye hizmet anlayışı ile hareket etmek zorundadırlar. Türkiye Çevre Kanunu'na göre,

“Sürdürülebilir çevre, gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fiziki vb.) islahı, korunması ve geliştirilmesi sürecidir⁵”

2005 yılında Birleşmiş Milletler'in talebiyle 1360'da fazla uzmanın yürüttüğü değerlendirme sonucunda; insanların, yerkürenin ekosistemini 20. yüzyılın ikinci yarısında insanlık tarihinin herhangi bir döneminden çok daha hızlı ve büyük ölçüde değiştirdiği ortaya çıkmıştır (Hoffman ve Bansal, 2012, s. 3). Bu sebeple, doğal çevre konularına duyarlı olmak ve nihayetinde gelecek nesilleri de etkileyecek sorunları bilmek çok önemlidir. Esty ve Winston (2008, s. 56) işletmelerin de takip etmesi gereken en ciddi 10 çevre sorununun; iklim değişikliği, enerji, su, biyolojik çeşitlilik ve toprak kullanımı, kimyasallar, zehirli maddeler ve ağır metaller, hava kirliliği, atık madde yönetimi, ozon tabakasının incilmesi, okyanuslar ve balıkçılık alanları, ormanların yok olması ile ilgili olduğunu belirtmektedirler. Başka bir deyişle, insanların üretim faaliyetlerinde kullandıkları her türlü kaynak tehlike altındadır. İşletmelerin eko-avantaj yaratmalarını sağlayacak çevreye duyarlı yönetim sistemlerini uygulamaya koymalarını gerektiren bir devrim olarak nitelendirilebilecek Yeşil Dalga Hareketi doğal çevrenin içinde bulunduğu tehlikeleri önlemenin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Bu devrimin arkasında da iki önemli baskı kaynağı bulunmaktadır; “doğal çevrenin kaygı verici durumu” ve “bu durumla yakından ilgilenen paydaşlar”. İşletmeler için, eko-avantaj oyun sahası olarak da adlandırılabilir olan Yeşil Dalga Hareketi'nin arkasında beş temel paydaş kategorisi yer almaktadır (Esty ve Winston, 2008, s. 99-135). Bu paydaşlar;

⁵ http://www.tbb.gov.tr/online/yayinlar/cevre_kanunu_ve%20kati_atikyonetimi/files/publication.pdf (Erişim tarihi: 29.04.2017).

- Kural koyucuları ve baskı gruplarını (STK'lar, devlet ve kanun koyucular, siyasetçiler ve davacı taraflar),
- Fikir üretkenleri ve düşünce önderlerini (basın, düşünce kuruluşları ve araştırma merkezleri ve akademik çevreler),
- İş ortaklarını ve rakipleri (sektörel dernekler, rakipler, B2B (business to business) müşteriler ve tedarik zinciri),
- Tüketicileri ve halk kitlelerini (CEO'lar/ meslektaşlar, müşteriler, çocuklar yani geleceğimiz ve halk),
- Yatırımcıları ve risk analistlerini (çalışanlar, hissedarlar, sigortacılar, bankalar ve sermaye piyasaları) kapsamaktadır.

Finansal çıkarların güdümünde kurulan işletmelerin doğal çevre ile ilgilenmelerini sağlayan en önemli etken sosyal sorumluluk ve etik kapsamında yer alan bağlayıcı ilkelerdir. Adı geçen küresel boyuttaki bağlayıcı ilkeler “2.11. Küresel Çapta Çevreyi Korumaya İlişkin Düzenlemeler” başlığında ele alınmaktadır. Ancak burada işletmelerin sosyal sorumluluğu öne çıkmaktadır.

2.7. İşletme ve Sosyal Sorumluluk

İşletme okulları müfredatına, kurumsal sosyal sorumluluk olarak giren işletme ve doğal çevre konusu, akademisyenler tarafından aslında 1980'lerin sonunda doğal çevre için stratejik düzeyde önemli görülme ve irdelenmeye başlamıştır. 1989'da farklı ülkelerden bir grup bilim adamı tarafından kurulan *the Greening of Industry Network*'ün katılımcıları birçok düzenlemenin işletmelerin nasıl çalışması gerektiği ile ilgili net bir anlayışa dayanmadığı ve çevresel politikaların kabul görmediği konusunda eleştirilerde bulunmuştur. Ardından 1990'da Çevre ve İş Hayatı için Yönetim Enstitüsü *the Management Institute for Environment and Business* kurulmuştur (Hoffman ve Bansal, 2012, s. 9). Bu adımlardan sonra işletmelerde, çevreye duyarlı yönetim uygulamalarını kullanmaya değip değmeyeceği daha geniş bir çerçeveden tartışılmaya başlanmış ve işletmelerin toplum refahını koruyup iyileştirme sorumluluğuyla ilgili farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir.

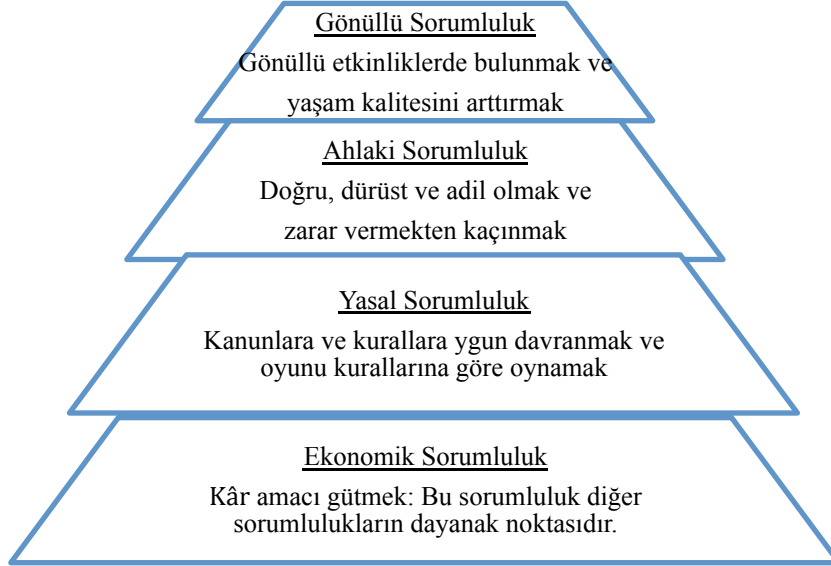
İşletmelerin varlık sebebi nedir? sorusu işletmeler görülmeye başlandığından beri sorgulanmaktadır. Alanyazında bu soruya verilen cevap “işletmelerin temel görevi, içinde yaşadığımız toplumun gereksinimlerini karşılayacak mal ve hizmetleri üreterek topluma yarar sağlayacak bir faaliyeti yapmak ve faaliyetin sonucunda da bir gelir veya kâr elde etmektir” (Ülgen ve Mirze, 2013, s. 492) tanımı yönünde olmaktadır. Birçok insanın da vereceği ilk yanıt, insanların ya da tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak ürün ve hizmetleri üretmek şeklindedir. Bir noktaya kadar bu yanıt doğru kabul edilebilir ve bu nokta; işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirirken insanlara, sosyal hayata ya da doğal çevreye zarar vermeye başladıkları sınır çizgisi olarak nitelendirilebilir. Sosyal sorumluluk ve etik ile ilgili ilkeler de işte bu aşamada devreye girmektedir. Sosyal sorumluluklar işletmenin karar mevkiindeki sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ve tepe yöneticilerinin kendi çıkarları yanında bir bütün olarak toplumun refahının korunması ve yükseltilmesine ilişkin faaliyetleri yapma zorunluluğu ile ilgilidir (Davis ve Blomstrom, 1975, s. 39). Buradan da anlaşılacağı üzere terazinin bir kefesinde işletmelerin, diğerinde ise toplumun çıkarları bulunmaktadır ve bu iki çıkar grubu aslında bir sosyal anlaşmaya tabidir. Sosyal anlaşma ise, iki veya daha fazla kişi veya kuruluşun aralarındaki ilişkilerden ortaya çıkan karşılıklı anlayış ve bekleyişler toplamıdır (Glueck, 1980, s. 62). “Sosyal anlaşmanın temelinde, kamu refah ve mutluluğu için güvenli ürünler, gerçekçi ve az reklam, çalışanlar için güvenli çalışma yerleri, çevreyi bozmayacak ve doğal yaşamı tehlikeye düşürmeyecek bir faaliyet, herkese eşit muamele, istihdam ve iş imkanları sağlama çabaları bulunmaktadır” (Eren, 2007, s. 107).

İşletmelerin sorumluluk kapsamı ile ilgili, alanyazında öne çıkmış iki yaklaşımın üzerinde durulmaktadır; “pay sahipleri yaklaşımı” ve “paydaş grup yaklaşımı”. Pay sahipleri yaklaşımına göre, “işletmenin hak ve dolayısıyla söz sahipleri, onu kuran, sermayesini sağlayan ve riske girerek toplum gereksinimlerini karşılamaya çalışan pay sahipleridir... İşletme faaliyetlerinin toplumda kabul görmesi sonucu pay sahiplerinin elde etmeyi arzuladıkları en önemli amaç ise onların yatırımlarının değer kazanmasıdır” (Ülgen ve Mirze, 2013, s. 462). Adam Smith işletmelerin sosyal sorumluluk misyonunu “görünmez el” kavramı ile açıklamaktadır. Buna göre kişi ya da kurumlar, kendi çıkarları için çaba harcadıklarında harekete geçirdiği kuvvet; yani “görünmez el” toplumsal gelişime de fayda sağlayacaktır (Top ve Öner, 2008, s. 99). Bu yaklaşımın en

önemli destekçilerinden bir diğeri olan Milton Friedman (1984, s. 131) da benzer şekilde işletmelerin, oyunun kuralları içinde kaldıkları; yani hile ya da sahtekarlık yapmadan açık ve özgür rekabete katıldıkları sürece kârlarını arttırmanın ötesinde bir sosyal sorumluluğa sahip olmadıklarını belirtmektedir. Başka bir deyişle, Friedman, işletmelerin sosyal sorumluluklarını, insan refahı için kıt kaynakları verimli kullanıp kâr ederek yerine getireceğini savunmaktadır (Baron, 1993, s. 507-508). Özetle, bu yaklaşıma göre, işletmelerin birincil amacı kâr maksimizasyonudur dolayısıyla pay sahiplerinin ekonomik amaç ve çıkarları, toplumun sosyal çıkarlarının önünde olmak durumundadır. Eğer işletme çok kâr elde ederse çok vergi öder. Devlet bu konuları daha iyi düzenler. Başka bir deyişle, bu konular girişimcinin ana teması değildir. Anglosakson ülkeler bu yaklaşımı benimser.

Paydaş grup yaklaşımına göre ise işletme sadece sermayesini sağlayan ve risk alan pay sahiplerinin değil; işletmeyi etkileyen ve ondan etkilenen tüm unsurlarıdır (Ülgen ve Mirze, 2013, s. 463). Pfeffer (2009, s. 90-91) da CEO'ların, sadece yatırımcılara değil; tüm paydaşlara karşı sorumlu hissettiği ve hissedar kârlarının, tüm pay sahiplerini tanıyan yönetim uygulamalarının yalnızca bir sonucu olduğu paydaş grup kapitalizmini yeniden keşfettiğini ifade etmektedir. Freeman'ın da destekçisi olduğu bu bakış açısına göre "pay sahipleri teorisi entelektüel anlamda ölmüştür ya da en azından ölmelidir" (Freeman, 1994, s. 413). Freeman'ın burada dikkatleri çektiği konu, işletmelerin toplum çıkarlarını da gözetererek hareket etme zorunluluklarının çok ötesindedir aslında, günümüzde işletmelerin sosyal sorumluluk ve etik ilkelere sahip olup olmaması gerektiği hakkında sürüp giden tartışmaların ne kadar yersiz olduğunu ve artık işletme ve sosyal sorumluluk kavramlarının ayrılarak iki zıt kavram olarak ele alınmalarının entelektüel anlamda da yeni dünya insanlarına yakışmadığını ifade etmeye çalışmaktadır.

Bu bağlamda, işletmelerin varlık sebebini en tarafsız şekilde açıklayan unsur Şekil 2.7.4.'te gösterilen sosyal sorumluluk piramidi olmaktadır.

Şekil 2.7.4. İşletmenin Sosyal Sorumluluk Piramidi

Kaynak: *Velasgues, 1988, s. 62.*

Bu piramit aslında Maslow'un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisi basamaklarına benzetilebilir. En alt basamakta yer alan ekonomik sorumluluk yani kâr etmek bir işletme için temel (fizyolojik) ihtiyaçlardır ve karşılanmaması durumunda işletmenin varlığı tehlikeye girmektedir. En üst basamakta yer alan gönüllü sorumluluk ise (kendini gerçekleştirme basamağında olduğu gibi) mükemmelliğe ulaşmak ve topluma fayda sağlamak için kendini devamlı geliştiren işletmelerin ulaştığı aşamadır. En alt basamakta olan işletmelerle en üstte olanlar arasında William Clay Ford Jr.'ın da belirttiği gibi büyük bir fark vardır;

“İyi işletmeler ile harika işletmeler arasında bir fark olduğuna inanıyorum; iyi işletmeler mükemmel ürün ve hizmetler sunarken harika işletmeler mükemmel ürün ve hizmetler sunar ve dünya daha iyi bir yer olsun diye çabalar” (Ford Jr.'dan aktaran Goetsch ve Davis, 2010, s. 90).

İşletmelerin sosyal konularla ilgilenmesinin para ya da zaman kaybı olduğu, bunun öncelikli görevlerini ihmal etmelerine sebep olacağı, bunun yerine pay sahiplerinin, sosyal sorumluluk ile ilgili faaliyetleri elde ettikleri maddi getiriyle yürütebilecekleri

gibi Friedmancı görüşler artık doğal çevrenin durumu dolayısıyla geçerliliğini yitirmiştir. “Yöneticilerin ‘yeşil olmanın bir getirisi var mı?’ sorusunun ötesine geçip, bunun yerine, ‘Belli bir çevre yatırımı hangi koşullarda hissedarlara yarar sağlar?’ sorusunu sormaları gerekir” (Reinhardt, 2008, s. 55). Elbette ki yöneticilerin tüm paydaşların beklentilerini aynı anda ve aynı etkinlikte karşılamaları beklenmemektedir. Bu doğrultuda, yöneticiler paydaşların yarışan beklentilerini üç önemli paydaş niteliğine göre öncelik sırasına koymaktadırlar; “güç, meşruiyet ve aciliyet”. Bu üç niteliğin kombinasyonu ne oranda güçlüyse yönetici için grubun önemi de o oranda büyüktür ve kararları o düzeyde etkilemektedir (Kassinis, 2012, s. 85).

Yaklaşık otuz yıldır işletmelerin sosyal sorumluluk konularında benimsemeleri gereken yaklaşımla ilgili tartışmalar olduğu görülmektedir. Ancak küresel pazarda boy gösteren büyük işletmelerin bu konuyu, işletme ya da doğa mübadelesi olarak değil de bir “kazan-kazan” durumu olarak görmeleri, küçük ve orta ölçekli işletmeler için, sorunun yanıtına yönelik örnek teşkil etmekte ve paydaşlara doğal çevrenin geleceği konusunda ümit vermektedir. Ayrıca bilinçli tüketicilerin de bu olumlu tabloda payı büyüktür. Özellikle doğal çevre konusunda en büyük yaptırımları bu konuda hassasiyet gösteren işletmeleri yüceltmek, doğaya kayıtsız kalanları da eleştirmektir. Bu durumu bir araştırma ile örneklendirmek mümkündür. İspanya’da 201 KOBİ yöneticisinin işletmelerinde İspanyol yasalarına göre, çevresel düzenlemelere uyma ihtiyacı ile ilgili algılarını incelemek için bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, sosyal norm algılarının çevresel düzenlemelere uyma davranışı ile ilgili tutumu etkilediği ve algılanan davranış kontrolünün de bu düzenlemelere uymada olumlu etkisinin olduğu belirtilmiştir. Bu durumun da çevreyle ilgili yasalara uyma niyetinde olumlu bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca işletme yöneticisi kadınsa ya da işletme nispeten daha büyük ölçekliyse tutumların daha olumlu olduğu görülmüştür. Çevrenin önemi konusunda sosyal farkındalığa sahip bir toplumda, hem yöneticiler hem de etraflarındaki insanların çevresel düzenlemelere uyma niyetlerinin artacağı belirtilmektedir. Bu sebeple, işletmelerin uyması gereken yasal düzenlemelerin ötesine geçip toplumdaki çevresel farkındalığı arttırmak; KOBİ yöneticilerinin de çevresel performans konusunda daha proaktif davranmalarını, sosyal sorumluluk sahibi olmalarını ve değer yaratmalarını sağlayacaktır (Sanchez-Medina vd., 2014, s. 8).

2.8. Küresel Çapta Çevreyi Korumaya İlişkin Düzenlemeler

“Zenginlik onu yaratanlarla onların eline bakanlar arasında, vergilendirme ve yardım bağışları da dahil olmak üzere, paylaşılmaktadır. Bu arada doğanın ham madde yaratmaya ve atıkları absorbe etmeye devam etmesi beklenmektedir” (Hutchinson ve Hutchinson, 1997, s. 8-9). Günümüzde bu beklentiye sahip olan işletmelerin faaliyetlerini kontrol etmek için birtakım önlemler de alınmaktadır. İşletmelere diğer sosyal sorumluluklarının yanında doğal çevreyi koruma sorumluluğu yükleyen ve uyulmadığı takdirde işletmelerin küresel piyasalarda rekabet edebilmelerini neredeyse olanaksız kılan küresel çapta kabul görmüş düzenlemeler, geleceğe yaşanabilir bir gezegen bırakmak yolunda atılmış büyük adımlardır. Bu düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir (Baraz, 2014, s. 116-139):

2.8.1. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)

Bu programla; çevre konusunun koordinasyonu, çevrenin durumunun düzenli olarak küresel çapta takip edilmesi, çevre sorunlarına küresel çapta dikkat çekilmesi ve uluslararası ve ulusal çapta çevre politikasının ve hukukunun geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2.8.2. Küresel Raporlama Girişimi (GRI)

Bu girişimin amacı, sürdürülebilir kalkınma hedefi doğrultusunda, tüm kurumları ekonomik, çevresel, sosyal ve yönetim performans bilgilerinin açıklandığı bir sürdürülebilirlik raporu hazırlamaya teşvik etmektir. Ancak dünyada yaklaşık 60.000 çok uluslu işletmeden 2000’den daha azının rapor hazırladığı ve bu raporların da işletmelerin olumlu imajını güçlendirmek üzere hazırlandığı, tek taraflı ve eksik olduğu dolayısıyla raporlamanın yüzeysel kaldığı ve karar alıcılar için kullanışlı olmadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Gray ve Herremans, 2012, s. 411).

2.8.3. ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi

Temel amacı; doğal kaynak kullanımının azaltılması, toprağa, suya ve havaya verilen zararların en aza indirilmesini sağlamak olan bu yönetim sistemi, kuruluşların çevresel performanslarını denetlemek ve geliştirmek için kullanılan işlemi belirleyen uluslararası standarttır.

2.8.4. Yeşil İş Düzenlemeleri

Amacı sosyal, ekonomik ve ekolojik anlamda sürdürülebilir iş süreçlerinin planlanması olan bu düzenlemeler, doğal çevre açısından, enerji ve ham madde tüketimini azaltma, ekosistemi ve canlıları koruma ve çevre kirliliğini en aza indirme ile ilgili faaliyetleri kapsamaktadır.

2.8.5. Ekvator Prensipleri

Finans sektörünün proje finansmanında sosyal sorumluluk ve çevre riskinin yönetilmesi konusunda baz aldığı ve iş dünyası üzerinde önemli bir yaptırımı olan bu küresel prensipler, bankalar tarafından kabul edildiğinde kredi almak isteyen müşteriler için de bağlayıcı duruma gelmektedir.

2.8.6. CERES İlkeleri

On ilke kapsamında amaçları; biyosferi korumak, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını, atıkların azaltılıp imha edilmesini, ürün ve hizmetlerin güvenilir olmasını sağlamak, enerjiyi korumak, çevresel onarımı gerçekleştirmek ve bu faaliyetleri yönetip, denetleyip, raporlayıp halka duyurmak olan bir sivil toplum hareketidir.

2.8.7. Sorumlu Yatırım İlkeleri (PRI)

Amacı; çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularının yatırım kararı süreçlerine ve hissedarlık ilişkilerine entegre edilmesi ve dolayısıyla uzun vadede paydaşlara sağlanan getirinin iyileştirilmesi açısından yatırımcılara yardım etmek olan altı temel prensiptir.

2.8.8. Düşük Karbon Ekonomisi (LCE)

Başta karbondioksit olmak üzere biyosferdeki sera gazı salınımını en aza indiren ekonomi anlamına gelen LCE'nin, küresel olarak uygulanmasının iklim değişikliğini engelleme ve ideal yani sıfır karbon toplumları ve yenilenebilir enerji kaynakları için büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

2.8.9. Kyoto Protokolü

1997'de imzalanan, iklim değişikliğine neden olan ve sera gazını arttıran karbondioksit, metan, kloroflorokarbon ve asitoksit gibi gazların emisyonlarının azaltılmasına yönelik yükümlülükleri ve uygulanabilecek mekanizmaları belirleyen protokoldür (Şahin, 2006, s. 91). Protokol 2005'de yürürlüğe girmiştir. Ancak ABD, küresel ısınma ile ilgili verileri sorgulamakta ve sera gazı salınımında azalma sağlamak yerine temiz enerji kaynaklarını geliştirme fikrini savunmaktadır.

2.9. Türkiye'de Çevreyi Korumaya İlişkin Düzenlemeler

Türkiye'de faaliyet gösteren işletmeler de küresel pazarda var olmak istedikleri takdirde küresel düzenlemelere ayak uydurmak zorunda kalacaklardır. Yeni Kurumsal Kurama göre de çevre örgütün dışında nesnel ve teknik bir çevre olarak değil, örgütlerin hem etkilediği hem de etkilendiği, sosyal olarak inşa edilmiş kurumsal bir çevre olarak tanımlanmakta ve örgütler bu kurumlara, meşru olmak ya da toplumsal olarak kabul edilmek için ayak uydurmak durumunda kalmaktadırlar (Özen, 2013, s. 122).

Küresel düzenlemelerin dışında Türkiye'deki işletmeleri bağlayan ulusal birtakım düzenlemeler de mevcuttur. Doğal çevre konusu, Türkiye'nin gündemine 1970'lerin başında girmiş ve yıllar içinde yasal düzenlemeler bağlamında çevre koruma ile ilgili bir bilinç oluşmuştur. Çevre koruma faaliyetlerinin meşruiyet kazanması ise 1982 Anayasası'nın 56. maddesi⁶ olan "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların görevidir." ifadesi ile gerçekleşmiştir. Ardından 9

⁶ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim tarihi: 24.04.2017).

Ağustos 1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu Kanun 26 Nisan 2006 tarih ve 5491 sayılı Kanun ile yeniden yapılandırılmıştır. “Bu Kanunun amacı; bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır” (Madde 1).

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2015 yılında yayımladığı raporda⁷ belirtildiği üzere, Bakanlık bünyesindeki Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü;

- Çevre kirliliğini önleme ve çevre kalitesini iyileştirmeye yönelik her türlü faaliyet ve tesisi izlemek, gerekli tedbirleri almak ve aldirmek, denetlemek, çevre izni ve lisansı vermek,
- Çevre kirliliğine neden olan faaliyet ve tesislerin emisyon, deşarj ve atıklar ile arıtma ve bertaraf sistemlerini izlemek ve denetlemek,
- Serbest bölgeler dahil olmak üzere, ülke genelinde çevreye olumsuz etkileri olan atık ve kimyasallar ile hava kirliliği, gürültü, titreşim ve iyonlaştırıcı olmayan radyasyon ile ilgili faaliyetleri izlemek, yeraltı ve yerüstü sularına, denizlere ve toprağa olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti belirlemek, denetlemek, tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetleri durdurmak görevlerinden sorumludur.

Ancak, Çevre Kanunu’nda belirtilen sorumluluklar, KOBİ’ler için büyük maliyetlere sebep olup uygulama zorluğu yaratabilmektedir. Bu durumun, potansiyel girişimcileri de girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaktan caydırabileceği düşünülmektedir. Bu konuyla bağlantılı olarak dikkate değer sonuçlar veren bir proje araştırması (Walker ve Redmond, 2014) bulunmaktadır. Araştırmada, daha iyi çevresel yönetim uygulamalarını teşvik etmek için küçük işletme yöneticileri, işletmelerine pratik desteğin de sağlanacağı 12 aylık bir “eğitim müdahale programı”na davet edilmiştir. Daha sonra bu programın etkinliği değerlendirilmiştir. Başta iletişim kurulan 228 işletmeden 111’i program öncesi anketini tamamlamıştır. Tüm işletmeler eğitim programına davet edilmiştir ancak 56’sı çok meşgul oldukları, işletmenin kiralık iş yerinde faaliyet gösterdiği, işletme sahibinin çevresel mevzularda kontrol sahibi olmadıklarını

⁷ http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/Cevre_DenetimiSanayiTesis_SektorelRehber02062015.pdf (Erişim tarihi: 25.04.2017).

düşünmesi ve işletme uygulamalarını değiştirmek istemedikleri ya da çevre ile işletmenin bir alakası olmadığı dolayısıyla çevresel konularla hiç ilgilerinin olmadığı gibi gerekçelerle programa katılmayı reddetmişlerdir. Eğitim programı öncesinde yapılan değerlendirmelere göre, katılımcılarının belli bir düzeyde çevresel farkındalıkları olmasına rağmen, işletme uygulamalarına yansımamaktadır. Eğitim sürecinin sonunda yapılan değerlendirmede ise çevresel farkındalıkta ve bunun uygulamalara yansımada hafif bir artış olduğu görülmüştür. Ancak katılımcılara ayrı ayrı sorulduğunda eğitim programından önemli çıktılar sağladıkları, bilmedikleri uygulamaları öğrendikleri, çevresel yönetim için gerekenleri nereden sağlayacaklarını öğrendikleri gibi cevaplar alınmıştır. Bunun yanında küçük işletmelerin; çevresel uygulamalar konusunda yerel yönetim, çevre danışmanları ve sanayi birliklerinden destek bekledikleri ifade edilmiştir. Son olarak, çevresel uygulamalara geçilmesi için daha fazla yasal düzenleme ve eğitim desteği gibi unsurların da işletmeciler açısından önem taşıdığı görülmüştür. Bu sebeple Türkiye’de de girişimciler ve girişimci adayları, işletmelerin doğal çevreyi koruma faaliyetlerine devlet tarafından verilen destekler konusunda bilgilendirilmelidir.

Hazine Müsteşarlığı’nın 2013 yılında yayımladığı KOBİ’lerin Çevre Düzenlemeleri Kapsamındaki Finansman Kaynakları⁸ adlı raporda çevreyi koruma düzenlemelerine hava, su ve atık geri dönüşüm başlıkları ile değinilmiştir. Hazine Müsteşarlığı, konu ile ilgili olarak, KOBİ’lerin çevre düzenlemeleri kapsamındaki finansman kaynaklarının neler olduğunu açıklamıştır. Ekonomi Bakanlığı tarafından 2012 tarih ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” kapsamında atık geri kazanım veya atıkların bertarafı konusunda yapılacak olan yatırımlara tüm iller için bölgesel teşvik uygulamaları çerçevesinde destek verildiği bildirilmiştir. Ayrıca KOBİ’lere Hazine Müsteşarlığı’nın garantisizle uluslararası kuruluşlardan kredi imkanları sağlanmaktadır. Yine Kredi Garanti Fonu A.Ş. KOBİ’lerin alacakları banka kredileri için teminat desteği vermekte ve işletmelere “Atık Su Arıtma Tesislerinin Teşvik Tedbirlerinden Faydalanmasında Uyulacak Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik” ile düzenlenen finansman desteği sağlamaktadır. Bununla birlikte, enerji verimliliği sağlayan işletmelere, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından enerji giderlerinin bir bölümünü karşılayacak şekilde teşvik verilmektedir. Hedef kitlesi KOBİ’ler ve

⁸ www.kib.org.tr/files/downloads/sirkuler/2013/201338ek.pdf (Erişim tarihi: 25.04.2017).

girişimciler olan Kùçuk ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Başkanlığı (KOSGEB), çevre konusunda sunulan projelere de destek verilmesine rağmen KOBİ'lerden çevre yatırımları ile ilgili fazla başvuru gelmediğini bildirmiştir.

Bu rapora göre, kamuda çevre programlarının yeterli oranda desteklendiğı görölmektedir. Ancak, çevre konulu destek programlarına yapılan başvuruların beklenen düzeyde olmadığı belirtilmektedir. Bu durumun, girişimcilerin teşvik programlarını yeterince bilmemesi ve doğal çevreyi koruma faaliyetlerinin KOBİ'lerin odağında olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Özetle, KOBİ'lerinde yasal sorumlulukları olan doğal çevreyi koruma konusundaki girişimleri büyük oranda desteklenmektedir, aksini yapmaları için herhangi bir makul neden bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, küresel ya da ulusal çapta işletme faaliyetlerini doğal çevrenin de çıkarları doğrultusunda yönlendiren düzenlemelerin dünyayı yaşanabilir bir yer olarak korumada payı elbette ki büyüktür. Bu düzenlemeler işletmeler tarafından birer yük olarak algılanmayıp içselleştirildiğinde ise tam anlamıyla etkili olacakları düşünülmektedir.

2.10. İşletmeler için Çevresel Düşüncenin Avantajları

Yönetim sürecinde doğal çevreye yaklaşım konusunda “doğrusal” ve “bütüncül” olmak üzere iki modelden bahsedilmektedir. Doğrusal süreçte ham madde ve emek, ekonomiye dahil edilir, zenginlik olarak tüketilir ve atık olarak elden çıkartılır (Hutchinson ve Hutchinson, 1997, s. 9). Bütüncül yaklaşıma uzun vadede çevrenin bozulması tamamen engellenecekse gereksinim duyulmaktadır. İnsanların bulunduğu hemen her faaliyet doğal çevreyi etkilemektedir. Ancak bu etkiler kontrol altına da alınabilmektedir. Bütüncül yaklaşım hayati önem taşıyan üç unsuru; ekolojik güvenlik, sosyal eşitlik ve ekonomik sürdürülebilirliği garantileyebilmek için uygulanması gereken bir model öne sürmektedir (Hutchinson ve Hutchinson, 1997, s. 12).

Artık işletmelerde ekoverimlilik için çevre yönetim sistemlerinin kullanılması özellikle büyük işletmelere sağladığı getirilerle kaçınılmaz hâle gelmiştir. Çevreci bakış açısına sahip şirketler; daha uzağı görüp beklenmedik durumları daha etkili yönetebildikleri

için rakiplerden daha inovatif ve girişimci olabilmektedirler. Yeni fırsatlar geliştirip müşterilerinin maliyetlerini düşürmede ve çevresel yüklerini azaltmada daha başarılı olmaktadırlar. Ürünlerini ve hizmetlerini, müşterilerinin gereksinimlerine cevap verecek şekilde yeniden şekillendirerek hem gelir artışı sağlamakta hem de müşteri sadakatini pekiştirebilmektedirler. Michael Porter da daha sıkı çevresel düzenlemelerin işletmelerin rekabet kabiliyetini arttıracığını ve mevzuat ile ilgili taleplere, faaliyet göstermenin hem kirliliği hem de maliyetleri azaltan ya da kârı arttıran daha yenilikçi ve etkili yollarını bularak yanıt verilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Porter'dan aktaran Coglianesse ve Anderson, 2012, s. 150).

Özetle, çevreci davranan şirketler için getiriler; gelir artışı, düşük operasyon giderleri, çevreci yönetim sistemleri sonucu azalan risk ve dolayısıyla düşük faizli kredi olanakları, daha yenilikçi bir kültür, artan soyut değer, inanılabilirlik ve marka güveni olarak ifade edilebilir (Esty ve Winston, 2008, s. 29-33). Çevreci davranış, yalnızca büyük işletmelere değil, küçük işletmelere de aynı getirileri sağlayabilirler. Aslında, bu durum tercihlerin biraz daha ötesinde bağlayıcı niteliklere sahiptir. Başka bir deyişle, çevreye duyarlı yönetim, günümüzde artık küçük işletmeleri de ilgilendirmektedir çünkü (Esty ve Winston, 2008, s. 39-40);

- Yasalar artık küçük işletmeler de uygulanmaktadır,
- Çevreci baskı grupları, küçük işletmelerden de çevreye yaptıkları etkiyi kontrol etmelerini beklemektedirler,
- Günümüzde artık gelişen teknoloji ile küçük, orta ve büyük ölçekli her türlü işletmenin kirlilik takibini yapmak daha kolay olmaktadır,
- Büyük işletmeler, tedarikçilerinin de çevre standartlarına uymaları konusunda baskı yapmaktadırlar,
- Küçük işletmeler, büyük işletmelerden daha çevik olma potansiyeline sahiptirler, dolayısıyla çevre konusunda duyarlı tüketicilerin ihtiyaçlarına da hızlı yanıt verebilmektedirler.

2.11. Türkiye’de Girişimcilik ve Doğal Çevre

Fırsat tanıma, başlangıç becerileri ve risk kabulü gibi kişisel verileri; kentleşme, eğitim ve ekonomik özgürlük gibi kurumsal önlemlerle birleştirerek ülkelerin girişimci ekosistemini ölçen Global Girişimcilik Endeksi’nin 2017 verilerine göre, Türkiye 137 ülke arasında 36. sırada yer almaktadır⁹. Ulaşılabilen en son verilere göre, 2014 yılında KOBİ’ler toplam girişim sayısının %99,8’ini oluşturmuştur¹⁰. Bu istatistiki veriler, KOBİ’lerin Türkiye ekonomisine değer ve istihdam yaratmadaki payının büyük olduğunu göstermektedir. Ancak bu aynı zamanda doğal çevrede bıraktıkları etkilerin de bir o kadar fazla olduğuna işaret etmektedir. Türkiye 2016 çevre sorunları ve öncelikleri değerlendirme raporuna göre de sanayi faaliyetleri öncelikli çevre sorunlarının önemli nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir¹¹.

Aslında doğal çevrenin tahribatında işletmelerin ve girişimcilerin payının büyük olduğu kabul edilmelidir ancak aynı zamanda doğru yönlendirmelerle girişimcilerin ve işletmelerin bu sorunların çözümünde de rolleri büyük olabilir. Girişimcilerin çevresel sorunları çözme olasılığı üzerine oluşturulan *panacea hipotezi* girişimciliğin doğal çevre için tehlikesiz ürün ve hizmetler tasarlayarak çevresel sorunların tamamına çözüm olacağı varsayımına dayanmaktadır (Lenox ve York, 2012, s. 71). Bu varsayımın *environmental entrepreneurship* yani çevre odaklı girişim kavramının da tabanını oluşturduğu söylenebilir çünkü çevre odaklı girişimciler; yeni, kâr amacı güden ve çevresel sorunlara hitap etmeyi sağlayan işletmeler kuran bireyler olarak tanımlanmaktadır (Lenox ve York, 2012, s. 70).

KOBİ’lerin doğal çevreye karşı daha sorumlu davranmaları isteniyorsa, bu iki şekilde sağlanabilir; KOBİ’lere maddi ve teknik yardımda bulunmak ki bu daha hızlı sonuç verecektir ya da daha uzun süre alacak ama uzun vadede hem daha etkili olacak hem de tasarruf sağlayacak bir çözüm olarak konuyla ilgili farkındalığı arttırmaktır (Sanchez-Medina vd. 2014, s. 10). KOBİ’lerde çevre bilinci yaratmak için öncelikle bu işletmelerin çevre algılarının üzerinde durmak gerekmektedir. Türkiye’de KOBİ’lerin

⁹ <http://startopenhukuku.com/global-girisimcilik-endeksi/> (Erişim tarihi: 30.04.2017).

¹⁰ www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21540 (Erişim tarihi: 30.04.2017).

¹¹ https://www.csb.gov.tr/db/ced/editedordosya/cevre_sorun_2014.pdf (Erişim tarihi: 30.04.2017)

çevre algıları üzerine 101 katılımcı firma ile yapılan bir araştırma oldukça ilginç sonuçlar vermiştir (Güner ve Coşkun, 2013, s. 160-161):

- Firmalar çevreci olduğunun farkında olmadan birtakım çevreci uygulamalar yapmaktalar.
- Firmalar maliyet artışı endişesiyle çevreci uygulamalardan kaçınılmaktalar, ancak bu uygulamaların rekabet avantajı sağlayacağına da inanmaktalar.
- Müşterilerin çevre hassasiyeti, firmaların çevreci uygulamalar yapma ve çevreci tedarikçileri seçme oranları artmaktadır.
- Firmalar müşterilerin çevreci ürünlere ilgi gösterdiklerini ancak bu ürünler için fazla ödeme yapmayı istemediklerini belirtmişlerdir.

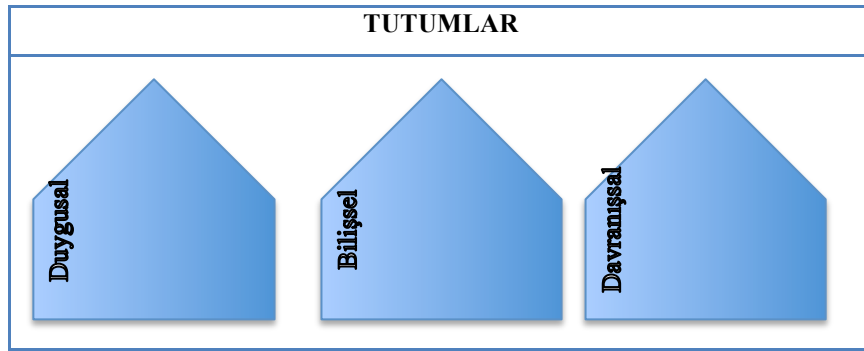
Bu çalışma, her ne kadar Türkiye'deki KOBİ'lerin küçük bir kısmını kapsasa da aslında hem KOBİ'lerin hem de müşterilerin çevre algıları ile ilgili anlamlı bir örnek teşkil etmektedir. Sonuçlar, KOBİ'lerin çevre bilincinin henüz gelişme aşamasında olduğu, müşterilerin tutumuna bağlı olarak çevreci davranabildikleri ve müşterilerin çevreci görünmek istedikleri ancak bunun bedelini ödemeyi isteyecek kadar çevre bilincine sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Özetle, bir davranış değişikliği o davranışa sebep olan bileşenlere etki etmekten geçmektedir. Aslında bir işletme kurulduktan sonra çevre bilinci yaratmaya çalışmak çoğu zaman etkili olmamaktadır. Bu sebeple, girişimcilere, girişimcilik faaliyetlerinde bulunmadan önce bu bilinç aşılırsa doğal çevre konusunda daha hassas davranacakları ve bu hassasiyetin nihai müşterilerde de farkındalık yaratacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, ilk etapta girişimcilik niyetine sahip olan bireylerin çevresel tutumlarını belirlemenin ve bu tutumları olumluya çevirmenin doğru bir adım olacağı düşünülmektedir.

2.12. Çevresel Tutum

Tutum en geniş anlamda bir bireyin belirli bir objeye veya bir kimseye karşı zihinsel olarak hazır oluş durumu veya belirli bir biçimdeki vaziyet alışıdır (Robbins, 1991, s. 81). Başka bir deyişle, bireyi diğer insanlardan ayıran yaşam tecrübesi ve yetişme tarzı

sonucu oluşan tutumlar, belirli bir objeye, kişiye ya da duruma karşı dzenli bir tavır alış ve davranış biçimidir (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 105). Araştırmacılar tutumların genellikle; bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç bileşenden oluştuğunu varsaymaktadırlar. Tutumun oluşma sũrecinin, tutum nesnesinin nasıl olduğuna ilişkin tarif ya da inançla başladığı ve bu bilişsel unsurun duygusal ya da hislere yœnelik sonraki aşamaya zemin hazırladığı son olarak da bu duygunun davranışsal çıktılara yol açtığı ifade edilmektedir (Robbins ve Judge, 2015, s. 72). Bu sũre Şekil 2.12.1.'de gœsterilmektedir;

Şekil 2.12.1. Tutumun Bileşenleri
Kaynak: Moorhead ve Griffin, 1989, s. 84.

Duygusal bileşen, tutum nesnesine ilişkin duygu ve değerlendirmelerden; bilişsel bileşen, tutum nesnesine ilişkin dũřũnce, bilgi ve inançlardan kaynaklanır; davranışsal bileşen ise kişiyi, tutum nesnesine yœnelik davranışlarda bulunmaya meyilli kılar. Bu bileşenler birbirinden bağımsız değerdirler; karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve birbirlerinden etkilenirler. Yani aralarında bir tutarlılık bulunmaktadır (Özkalp ve Kirel, 2016, s. 106-107).

Tutum ile ilgili ilk araştırmalar, davranışların tutumların sonucu olduğu yœnündedir. Ancak aksini gœsteren araştırmalar da vardır. Sœz gelimi, Leon Festinger'in 1960'ların sonunda yaptığı bir çalışma, tutumların davranışı takip ettiği sonucunu vermiştir. Festinger bu durumun bilişsel uyumsuzluktan yani bir bireyin iki ya da daha fazla tutum arasında ya da davranışla tutum arasında algılayabildiği herhangi bir uyumsuzluktan kaynaklandığını œne sũrmüřtũr. Ancak bireyler bazen ya tutumlarını davranışlarına ya da davranışlarını tutumlarına eşitlemeye çalışmakta; çoğunlukla da bu uyumsuzluk için bir bahane geliştirmektedirler. Uyumsuzluğu azaltma kararı; onu yaratan unsurların ne

kadar önem arz ettiğine, kişinin bu unsurlar üzerindeki etki derecesine ve uyumsuzluğun sonucunda elde edilecek kazançta göre alınmaktadır (Robbins ve Judge, 2015, s. 73).

Tutum ile ilgili alanyazın doğrultusunda, çevresel tutum, bireyin çevreye karşı sahip olduğu duygu ve düşüncelerine göre aldığı tavır ve davranış biçimi olarak tanımlanabilir. Bu noktada, bireyin çevreye karşı olumlu bir tutuma sahip olması, onu koruyup iyileştirmeye çalışmasına; olumsuz bir tutuma sahip olması da çevre sorunlarına karşı duyarsız davranmasına ve hatta ona zarar verme eğiliminde olmasına sebep olacaktır.

İnsanların doğal çevreyi olumsuz yönde etkileyen davranışları ile ilgili üç temel çarpıklıktan bahsedilmektedir. İlk olarak, insanlar gelecek nesillere yaşanabilecek bir dünya bırakmayı istediklerini ifade etmelerine rağmen rasyonelliğin açıklayamayacağı derecede, içgüdüsel olarak çevreyi gözardı etmektedirler. İkincisi, önlem alacak kadar ciddi olmağı konusunda algı yanılsamaları ve kendine hizmet eden önyargılar enerji probleminin yok sayılmasına sebep olmaktadır. Son olarak, insanlar enerji problemini çözümede başkalarının daha fazla uğraşması gerektiğini düşünmektedirler (Shu ve Bazerman, 2012, s. 162). Bunun yanında alanyazında bahsedilen “kendi küçük çıkarlarını gelecektekilerin büyük çıkarlardan üstün görme eğilimi” anlamına gelen *intergenerational discounting* (Tost ve Wade-Benzoni, 2012, s. 182) olgusunun da günümüzde çevreye karşı duyarlı olma eğilimini azalttığı ileri sürülmektedir. Bu durum aslında kişiler arası ve dönemsel farklardan kaynaklanmaktadır ancak bugünkü neslin kendini gelecek nesillerden ayrı tutmaması gerekmektedir.

Bu doğrultuda yapılması gereken, girişimci adaylarının girişimcilik niyetlerine çevreye duyarlı olma bilincini yerleştirmektir yani öğrencilerin çevreye karşı olumlu tutum sergilemelerini sağlamak önemlidir. “Niyet ve davranışın belirleyicileri altında yatan temel olgu algılardır; algılar ise inançlardan doğmaktadır” (Özdemir, 2010, s. 142). Bu yüzden girişimcilik niyeti olanların çevreyi korumanın gerekliliğine inanmaları ve sağlıklı bir çevrenin önemini içselleştirmeleri gerekmektedir.

2.13. Çevresel Tutum ile ilgili Araştırmalar

Bilindiği üzere, bireylerin çevresel tutumlarının ölçülmesi, çevre sorunlarının azaltılıp önlenmesi için yapılan düzenlemelerin amacına ulaşması için gereklidir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar bulunmaktadır. 2012-2016 yılları arasında çevre eğitimi konusunda yayınlanmış toplam 65 lisansüstü tezin incelendiği bir araştırma sonucunda, tezlerde en fazla çalışılan grupların ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim öğrencileri olduğu; en çok tercih edilen konuların çevre eğitimi, çevreye yönelik tutum ve çevresel sorunlar; en az çalışılan konuların da (n=1) küresel ısınma, karbon ayak izi, çevre kirliliği, çevresel geri dönüşüm, eko-okul ve doğa algısı olduğu görülmüştür (Özbey ve Şama, 2017, s. 222). Yapılan alanyazın taramasında da benzer araştırmalara rastlanmıştır. Söz gelimi,

Çevre eğitiminin, çevresel tutumu olumlu yönde etkileyip etkilemediğini ortaya çıkarmak için öğretmen adayları üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda çevre eğitimine katılan öğretmen adaylarının çevresel hassasiyetlerinin, bilinçlerinin ve bilgilerinin arttığı ve çevreye karşı daha sorumlu oldukları görülmüştür (Başal vd., 2015, s. 32).

Yine eğitime vurgu yapan, 86 peyzaj mimarlığı öğrencisinin katıldığı araştırma sonuçlarına göre de çevre sorunlarının birincil nedeni bilinçsizlik ve yetersiz eğitimidir. Ayrıca, öğrencilerin çevreyle ilgili gelişmeleri iletişim araçlarından takip ettikleri ve genel olarak çevreye karşı olumlu bir tutum içinde oldukları da araştırma sonuçları arasında yer almaktadır (Kiper, 2014, s. 87).

Bunların yanında sosyo-demografik değişkenlerin çevresel tutum üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar da vardır. Söz gelimi, katılımcıların çevresel sorunlara yönelik tutumlarını ölçmek için 601 öğretmen adayı ile yürütülmüş bir çalışmanın sonunda, lisans programı ile tutum arasında, cinsiyet ile tutum arasında ve üniversiteden önceki yerleşim yeri ile tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı ancak anne ve babanın eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin tutum puanlarının arttığı tespit edilmiştir (Polat ve Kırpık, 2013, s. 221).

Aynı amaçla 250 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülen bir araştırmanın sonucunda ise kız öğrencilerin çevreye karşı daha duyarlı oldukları, sağlık bilimleri öğrencilerinin tutum puan ortalamasının sosyal bilimler öğrencilerinden daha yüksek olduğu, çevre konusunda eğitim alan öğrencilerin çevresel tutum puan ortalamasının anlamlı derecede daha yüksek olduğu ve çevresel konulara duyarlılığın tutumu olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Ancak, öğrencilerin algıladıkları gelir durumları ile çevresel tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı ve çevresel tutum puanlarının babanın eğitim düzeyinden etkilendiği ama annenin eğitim düzeyinden etkilenmediği görülmüştür (Şenyurt vd., 2011, s. 13).

Anne-baba eğitim düzeyini kapsayan bir başka çalışmada ise cinsiyet, çevre dersi, ailenin oturduğu yer, annenin eğitim düzeyi ve mesleğinin tutum belirlemede farklılık yaratmadığı, buna karşılık babanın eğitimi ve mesleği ile öğrencilerin sınıf düzeyinin tutumda farklılıklar yarattığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmanın örneklemini oluşturan 748 üniversite öğrencisinin genel olarak çevre ile ilgili pozitif yönlü bir tutuma sahip oldukları ancak çevresel faaliyetlere katılım düzeylerinin aynı yönde olmadığı görülmüştür (Kanbak, 2015, s. 87-88).

Çevresel tutum ile davranışların uyumlu olmadığını gösteren bir başka çalışma da Romanya’da işletme fakültesinde yüksek lisans yapan 123 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin sürdürülebilir turizm ve girişimcilik ile ilgili tutum ve inançları ölçülmüştür. Turizm konseptli bu çalışmada, öğrencilerin turist olarak bugünkü davranışlarının gelecekte işletmeci olarak gösterecekleri davranışların iyi bir göstergesi olacağı ifade edilmiştir. Sonuçta, öğrencilerin turizmde sürdürülebilirlik unsurları ile ilgili olumlu tutumlara sahip olmalarına rağmen öğrencilerin büyük bir kısmı kendi araçlarını kullanmanın rahatlığından vazgeçmek istemediklerini ya da bunun sürdürülebilirlikle çeliştiğini düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca girişimci olanların sürdürülebilirlik ve çevre koruma ile ilgili tutumları, girişimci olmayanlardan ve kız öğrencilerin yerel işletme ve turizm ile ilgili tutumlarının erkek öğrencilerden daha olumlu çıkmıştır (Badulescu vd., 2014, s. 1120-1122).

Benzer sonuç veren bir başka çalışma da kadın girişimcilerin çevresel konularla daha ilgili olup olmadıklarını ortaya çıkarmak için Avustralya’da 89 kadın 65 erkek

katılımcıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda kadınların çevresel tutumlarının daha olumlu olduğu ve yeşil girişimcilik programlarına daha katılımcı oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak daha olumlu tutumlara sahip olmalarına rağmen bu olumlu tutumların çevresel davranışlarda bulunma düzeylerine yansımadağı dolayısıyla çevresel aktiflik ya da pasifliğe sebep olan davranışsal normların daha iyi anlaşılması gerektiğı ifade edilmiştir (Braun, 2010, s. 251-255).

Özetle, sosyo-demografik değişkenler ve özellikle çevre eğitiminin çevresel tutum üzerinde etkili olduğu görölmektedir. Ancak bireylerin çevresel konulardaki farkındalıkları çoğu zaman davranışlarına yansımamakta bu da çevre problemlerinin çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, insanlarda çevre bilinci yaratmanın yanında bu bilincin davranışlara da yansıtılmasını sağlamak gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu tez araştırması aynı zamanda bir Bilimsel Araştırma Projesi'dir (BAP). Bu doğrultuda araştırmayı yapmak için gerekli Etik Kurul izni alınmıştır (EK-1). Bu araştırmada öncelikle alanyazın taraması sonucunda belirlenen araştırma problemi ve alt problemlerini incelemek için kullanılacak ölçekler seçilmiştir. Ölçekler aracılığıyla veriler toplanmış ve istatistiksel analiz programları kullanılarak değerlendirilmiştir. Son olarak, bulgular yorumlanarak çıkarımlarda bulunulmuş ve bu çıkarımlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem ile veri toplama tekniği ve aracı ele alınacaktır.

3.1. Araştırma Modeli

Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi öğrencilerinin girişimcilik niyetleri ve çevresel tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır" ve tarama modellerinde amaçlar, çoğunlukla soru cümleleri şeklinde ifade edilir (Karasar, 2005, s. 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 Akademik Yılı bahar döneminde Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi bölümlerinde öğrenimlerine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Fakülte bölümleri; Konaklama İşletmeciliği, İşletme, Havacılık Yönetimi ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi'dir. Araştırma evreni olarak İşletme Fakültesi öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, İşletme Fakültesi öğrencilerinin yönetici ve girişimci adayları olarak Türkiye Cumhuriyeti girişimcileri kapsamında büyük bir kitleyi temsil ediyor olmalarıdır.

Bu araştırmanın örnekleme, evreni oluşturan her birimin örnekleme içinde yer alma olasılığının eşit olduğu raslantısal örnekleme ile belirlenmiştir. “Bu yöntem kullanılarak örneklemden evrenle ilgili genellemelere daha sağlıklı gidilebilir” (Saruhan ve Özdemirci, 2011, s. 144). Aynı zamanda, bu araştırmanın örnekleme belirlenirken anket evreninin tamamına gönderilmiş ve ankete cevap vermeyi kabul eden herkes örnekleme dahil edilmiştir. Bu özelliğiyle araştırma örnekleme, diğer tüm örnekleme yöntemleri gibi gönüllü örneklemedir (Saruhan ve Özdemirci, 2011, s. 145). Bu araştırmanın evren ve örnekleme büyüklüğü Tablo 3.2.1.’de gösterilmektedir;

Tablo 3.2.1. Araştırma Evren ve Örnekleme Büyüklüğü

Aktif ve Pasif Öğrenci Toplam (n)	Aktif Öğrenci (n)	Örnekleme (n)
527.713	240.811	1056

Aktif öğrenciler, belirtilen dönemde öğrenimlerine devam etmekte olan öğrencileri; pasif öğrenciler ise Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi’ne girmiş ancak belirtilen dönemde kayıt yenilemedikleri için eğitimlerine devam etmeyen öğrencileri ifade etmektedir. Örnekleme ile ilgili bölüm, eğitim durumu, sınıf, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri, ve çalışma durumu bilgilerine, bu bilgiler bağımsız değişkenler olarak alındığı için “4.1. Araştırma Verilerinin Analizi” başlığında ayrıntılı olarak yer verilmektedir.

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Bu araştırmada veri toplama tekniği olarak daha nesnel ve genellenebilir sonuçlara ulaşmak için anket kullanılmıştır. Anketler katılımcılara “Google Formlar” uygulamasıyla tek bir bağlantı üzerinden öğrenci bilgi servisine (Anadolium E-Kampus) aktararak ulaştırılmıştır. Bu yöntem veri toplama işlemini hızlandırıp kolaylaştırmış ve aynı zamanda verilerin analize hazır hâle getirilmesini sağlamıştır.

Araştırma anketi üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerden sırasıyla öğrenim gördükleri bölüm, ikinci üniversite öğrencisi olup olmadıkları, sınıf, cinsiyet, yaş aralığı, yerleşim yeri ve çalışma durumu bilgisi istenmiştir. İkinci bölümde

Girişimcilik Niyeti Ölçeği (EK-4), Üçüncü bölümde ise Çevresel Tutum Ölçeği (EK-5) kullanılmıştır.

3.3.1. Girişimcilik Niyeti Ölçeği

Öğrencilerin girişimcilik niyetlerini ölçmek için Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen ve Şeşen ve Basım (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Girişimcilik Niyeti Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek katılımcıların bir işletme kurma ile ilgili yeterlik algılarını ölçmektedir. Linan ve Chen tarafından da belirtildiği üzere öz yeterlik, niyet ve davranışla daha güçlü bir korelasyona sahiptir (Armitage ve Conner'dan aktaran Linan ve Chen, 2009, s. 602). Bu ölçeği kullanmak için tüm araştırmacılardan elektronik posta aracılığıyla gerekli izinler alınmıştır (EK-2).

Girişimcilik Niyeti Ölçeği, altı maddeden oluşmaktadır. Öğrenciler girişimcilik niyetlerine yönelik olarak verilen ifadelerin her birine 7'li Likert Ölçeği (1= Kesinlikle katılmıyorum, 7= Kesinlikle katılıyorum) üzerinde ne oranda katıldıklarını işaretlemişlerdir. Bir katılımcının tek boyutlu olarak tasarlanan bu ölçekten yüksek puan alması girişimcilik niyetinin de yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan ise 42'dir. Ölçeğin güvenirlik katsayıları (Cronbach alfa) Tablo 3.3.1.1.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.3.1.1. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Güvenirlik Katsayıları (Cronbach Alfa)

Orijinal Ölçek Cronbach Alfa (Linan ve Chen, 2009)	Uyarlama Ölçek Cronbach Alfa (Şeşen ve Basım, 2012)	Araştırma Cronbach Alfa
.93	.86	.95

Maksimum 1 olabilen Cronbach alfa değerinin 0,7'den büyük olması faktörün güvenilirliğinin işaretidir (Saruhan ve Özdemirci, 2011, s. 171). Bu araştırma için cronbach alfa değeri 0.95 çıkmıştır. Bu değer, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Çevresel Tutum Ölçeği

Öğrencilerin çevresel tutumlarını ölçmek için Uzun ve Sağlam (2006) tarafından geliştirilen Çevresel Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Bu Ölçek, çevresel tutumu ölçmeye yönelik araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Keleş vd., 2010; Gürbüz ve Çakmak, 2012; Sadık, 2013; Tan, 2014; Meşe ve Alıncak, 2016). Bu ölçeği kullanmak için araştırmacılardan elektronik posta aracılığıyla gerekli izin alınmıştır (EK-3).

Çevresel Tutum Ölçeği; “Çevresel Davranış Alt Ölçeği” ve “Çevresel Düşünce Alt Ölçeği” olmak üzere iki boyutludur ve 5’li Likert (5= Tamamen katılıyorum, 4= Katılıyorum, 3= Kısmen katılıyorum, 2= Katılıyorum ve 1= Hiç katılmıyorum) tipi derecelendirme kullanılmıştır. Her bir ifadeye verilen yanıtlar beş düzeyde irdelenmiştir. Tersine çevrilmiş cümleler ise 1’den 5’e doğru puanlar verilerek değerlendirilmiştir. 13 maddeden oluşan Çevresel Davranış Alt Ölçeğinden alınabilecek puanlar 13 ile 65 arasında değişirken, 14 maddeden oluşan “Çevresel Düşünce Alt Ölçeği” için 14 ile 70 arasında değişmektedir. Ölçeğin genelinden ise alınabilecek en düşük puan 27, en yüksek puan ise 135’dir. Bir katılımcının çevresel tutumu aldığı toplam puan doğrultusunda düşük ya da yüksek olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin güvenirlik katsayıları (Cronbach alfa) yüksektir ve Tablo 3.3.2.1.’de gösterilmektedir;

Tablo 3.3.2.1. Çevresel Tutum Ölçeği Güvenirlik Katsayıları (Cronbach Alfa)

	Orijinal Güvenirlik Cronbach Alfa	Araştırma Cronbach Alfa
Çevresel Davranış Alt Ölçeği	.88	.93
Çevresel Düşünce Alt Ölçeği	.80	.92

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ, BULGULAR VE YORUM

4.1. Araştırma Verilerinin Analizi

Elektronik ortamda verilen anket ile toplanan araştırma verileri 1056 kişilik bir örneklem büyüklüğü üzerinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) v23.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin ortalama girişimcilik niyeti puanı, girişimcilik niyetinin belirlenen değişkenlerle ilişkili olup olmadığı, öğrencilerin çevresel tutum puan ortalaması, çevresel tutum ile ikinci üniversite okuma arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ve son olarak girişimcilik niyeti ile çevresel tutum arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ölçülmüştür.

4.2. Araştırma Bulguları ve Yorum

Belirlenen araştırma soruları kapsamında yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular şu şekildedir;

1. Öğrenciler; öğrenim gördükleri bölüme, eğitim tercihlerine, sınıf düzeylerine, cinsiyetlerine, yaşadıkları bölgeye, yaş gruplarına ve çalışma durumlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedirler?

Bu araştırmaya, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde öğrenim gören toplam 1056 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin farklı değişkenlere göre frekans dağılımları incelenmiştir.

Tablo 4.2.1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme ilişkin frekans dağılımları

Bölüm	Frekans	Yüzdeler (%)
Havacılık Yönetimi	12	1,1
İşletme	948	89,8
Konaklama İşletmeciliği	72	6,8
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	24	2,3
Toplam	1056	100,0

Elde edilen tablolardan ilki, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme aittir. Buna göre Havacılık Yönetimi bölümünde öğrenim göre 12 öğrenci, tüm öğrencilerin %1.1'ini oluşturmaktadır. İşletme bölümünde ise 948 öğrenci bulunmakta olup bu rakam toplam öğrenci sayısının %89.8'idir. Konaklama İşletmeciliğinde öğrenim gören 72 öğrencinin oranı %6.8 iken, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi'ndeki 24 öğrenci toplam sayının %2.3'ünü oluşturmaktadır.

Öğrencilerin öğrenim geçmişlerine göre dağılımları Tablo 4.2.2.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.2. Öğrencilerin eğitim tercihlerine ilişkin frekans dağılımları

Eğitim Geçmişi	Frekans	Yüzdeler (%)
İkinci Üniversite	614	58.1
İlk Üniversite	442	41.9
Toplam	1056	100.0

Tablo 4.2.2.'de yer alan değerler incelendiğinde, öğrencilerin 614'ü ikinci kez üniversite okumaktadırlar. Bu rakam, toplam öğrenci sayısının %58.1'ini oluşturmaktadır. İlk kez üniversite okuyan 442 öğrencinin oranının ise %41.9 olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ilişkin Tablo 4.2.3. aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.2.3. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ilişkin frekans dağılımları

Bölüm	Frekans	Yüzdeler (%)
1. Sınıf	105	9.9
2. Sınıf	86	8.1
3. Sınıf	276	26.1
4. Sınıf	589	55.8
Toplam	1056	100.0

Tablo 4.2.3.'de görülen değerler incelendiğinde, birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sayısının 105 olduğu ve toplam öğrenci sayısının %9.9'unu oluşturduğu görülmektedir. İkinci sınıftaki öğrencilerin sayısı 86, oranı ise %8.1'dir. Üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrenci sayısı 276'dır. Bu öğrencilerin oranının ise %26.1 olduğu görülmektedir. Son olarak 589 dördüncü sınıf öğrencisinin %55.8'lik bir orana sahip olduğu bulgulanmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4.2.4.'de verilmiştir.

Tablo 4.2.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzelik (%)
Erkek	720	68.2
Kadın	336	31.8
Toplam	1056	100.0

Tablo 4.2.4.'de yer alan değerlere göre, erkek öğrencilerin sayısı 720'dir. Toplamdaki oranlarının ise %68.2 olduğu görülmektedir. 336 kadın öğrencinin oranı ise %31.8 olarak bulunmuştur.

Öğrencilerin yaş aralıklarına göre dağılımları Tablo 4.2.5.'de verilmiştir.

Tablo 4.2.5. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre frekans dağılımları

Bölüm	Frekans	Yüzelik (%)
15-20	9	,9
21-25	435	41,2
26-30	345	32,7
31-35	101	9,6
36-40	84	8,0
41-45	38	3,6
46-50	23	2,2
51 ve üstü	21	2,0
Toplam	1056	100,0

Tablo 4.2.5’de yer alan değerler incelendiğinde, 20 yaşına kadar olan 9 bireyin toplam oğrenci sayısının %9’luk kısmını, 21-25 yaş aralığındaki oğrencilerin sayısının ise 435 olup %41.2’lik bir orana sahip oldukları görülmüştür. 26-30 yaş aralığında ise 345 oğrenci bulunmaktadır. Bu oğrenciler, %32.7’lik bir orana sahiptirler. 31-35 yaş aralığındaki 101 oğrencinin toplam oğrenci sayısında %9.6’lık bir kesimi oluşturduğu görülmektedir. 36-40 aralığında 84, 41-45 aralığında 38, 46-23 aralığında 23 ve son olarak 51 ve üstü yaş aralığında ise 21 oğrencinin yer aldığı bulgulanmıştır.

Oğrencilerin yaşadıkları yerleşim bölgesine göre dağılımları Tablo 4.2.6.’da görülmektedir.

Tablo 4.2.6. Oğrencilerin yaşadıkları yerleşim bölgesine göre frekans dağılımları

Yerleşim Yeri	Frekans	Yüzdelik (%)
Kentsel	941	89,1
Kırsal	115	10,9
Toplam	1056	100.0

Tablo 4.2.6.’daki değerler incelendiğinde, kentte yaşayan oğrencilerin sayısının 941 olduğu ve bu oğrencilerin toplam sayının %89.1’ini oluşturduğu görülmektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan 115 oğrencinin oranı ise %10.9’dur.

Oğrencilerin alışma durumlarına göre frekans dağılımları Tablo 4.2.7. yer almaktadır.

Tablo 4.2.7. Oğrencilerin alışma durumlarına göre frekans dağılımları

Çalışma Durumu	Frekans	Yüzdelik (%)
Kamuda	198	18,8
Çalışmıyor	344	32,6
Girişimci	48	4,5
KOBİ’de	32	3,0
Kurumsal zel bir firmada	434	41,1
Toplam	1056	100,0

Tablo 4.2.7.'deki değerlere göre, öğrencilerin 198'i kamuda çalışmaktadır. Söz konusu öğrencilerin oranı, 18.8'dir. Herhangi bir yerde çalışmayan öğrenci sayısı ise 344 olup bu öğrenciler %32.6'lık bir orana sahiptirler. Kendilerini girişimci olarak tanımlayan öğrencilerin sayısı 48, genel öğrenci sayısındaki oranı ise %4.5'tir. KOBİ'de çalışan 32 öğrencinin oranı %3 iken, kurumsal bir özel şirkette çalışan 434 öğrencinin oranının %41.1 olduğu görülmektedir. Çalışmayanların ve kurumsal özel bir firmada çalışanların toplam oranı %73,7 olup bu çoğunluğun girişimci profiline uyduğu görülmektedir.

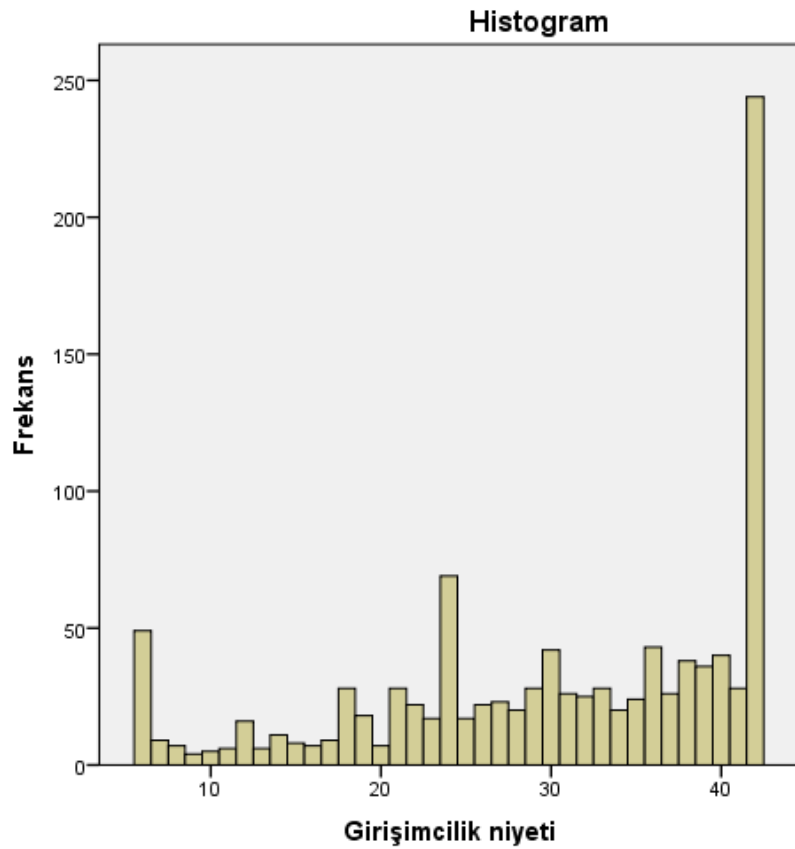
2. Öğrencilerin girişimcilik niyeti çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların çeşitli özelliklerine göre farklılaşma durumu test edilmiştir. Araştırma kapsamındaki bağımlı değişken (öğrencilerin girişimcilik niyeti) süreliken, farklılaşma durumu incelenen bağımsız değişkenler (cinsiyet, çalışma durumu vb.) kategorik değişkenlerdir. Bu nedenle bağımlı değişkenin ortalamasının bağımsız değişkenin kategorilerindeki farklılaşma durumu incelenirken bağımsız değişkenin iki kategorili olduğu durumlarda bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla kategori olması durumunda ise tek-yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Söz konusu istatistikler parametrik yöntemler olduğundan, bağımlı değişkenin normallik varsayımını sağlaması gerekir (Büyüköztürk, 2010). Bu amaçla, öncelikle öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puan dağılımının normalliği test edilmiştir. Elde edilen değerler, aşağıda görülmektedir.

Tablo 4.2.8. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların dağılımına ait betimsel istatistikler

İstatistikler	
Ortalama	30.43
Standart Sapma	10.82
Minimum	6
Maksimum	42
Çarpıklık	-.705
Basıklık	-.517

Elde edilen değerlerden ilki ortalama puandır. Buna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinde elde ettikleri puan ortalaması 30.43'tür. Girişimcilik Niyeti Ölçeği'nden alınabilecek puanın maksimum 42 olduğu göz önünde bulundurularak İşletme Fakültesi öğrencilerinin girişimcilik niyetlerinin yüksek olduğu, dolayısıyla ciddi bir girişimcilik potansiyeli oluşturdukları söylenebilir. Tablo 4.2.7. de bunu doğrulamaktadır. Dağılımın standart sapmasının ise, 10.82 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin girişimcilik niyeti puan dağılımı grafiği (Şekil 4.2.1.) ise aşağıda görülmektedir.

Şekil 4.2.1. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların frekans dağılımı grafiği

Öğrencilerin girişimcilik niyetine dair puanlarının dağılımları yukarıda görülmektedir. Normallik varsayımını test etmek adına uygulanan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları örneklem büyüklüğünden etkilenmekte ve bu nedenle normallikten çok küçük sapmaları bile anlamlı göstermektedir. Bu nedenle, veri sayısı yüksek olduğunda dağılımın çarpıklık katsayısının -1 aralığında olması, dağılımın normallikten kayda

değer bir sapma göstermediği anlamına gelecektir (Çokluk vd., 2012). Yukarıdaki dağılımın çarpıklık katsayısına bakıldığında, elde edilen değer -0.705 olduğu görülmektedir. Bu değere bakarak öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğindeki puanlarına ait dağılımın normallikten istatistiksel olarak anlamlı bir sapma göstermediği, dolayısıyla araştırma kapsamında parametrik istatistik yöntemlerinin kullanılmasına engel herhangi bir durumun söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

a. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin girişimcilik niyetinin öğrenim gördükleri dört farklı bölüme göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Bağımsız değişkendeki kategori sayısı ikiden fazla olduğundan, tek-yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Öncelikle, elde edilen betimsel değerler aşağıdaki Tablo 4.2.9.'da sunulmuştur.

Tablo 4.2.9. *Farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde edilen puanların betimsel istatistikleri*

Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma
Havacılık Yönetimi	12	31.50	10.673
İşletme	948	30.18	10.954
Konaklama İşletmeciliği	72	31.63	9.778
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	24	36.13	6.237

Varyansların homojenliğinin test edilmesi amacıyla Levene Testi yapılmıştır. Elde edilen 0.001'lik değer, 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Varyansların homojenliğinin sağlanabilmesi için, elde edilen değer anlamlı olmaması gerekir. Buna göre, varyanslığın homojenliği varsayımının karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Varyansların homojenliğinin sağlanamaması durumunda, grup ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla ANOVA (Analysis of Variance) tablosu yerine Welch ya da Brown-Forsythe testlerinden yararlanılır (Kalaycı, 2011).

Tablo 4.2.10.'da söz konusu testlerin sonuçları görülmektedir.

Tablo 4.2.10. Ortalama puanların bağımsız değişkendeki gruplarda farklılaşma durumuna dair Welch ve Brown-Forsythe testleri

	İstatistik	Sd	Anlamlılık (p)
Welch	6.752	3	.001*
Brown-Forsythe	3.786	3	.016*

* p < 0.05

Tablo 4.2.10.'daki değerler incelendiğinde, her iki test için de elde edilen değerlerin 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (p < 0.05). Buna göre, öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettiği puanlar, bağımsız değişkenin kategorilerinden en az ikisi arasında anlamlı farklılık göstermektedir. Söz konusu anlamlı farklılığın hangi bölümler arasında görüldüğünü belirlemek amacıyla post-hoc testlerinden Scheffe uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2.11.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.11. Scheffe testi sonucu elde edilen ikili karşılaştırmalar

Bölüm (I)	Bölüm (J)	Ortalamalar Farkı (I-J)	Anlamlılık (p)
Havacılık Yönetimi	İşletme	1.320	.999
	Konaklama İşletmeciliği	-.125	1.000
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	-4.625	.709
İşletme	Havacılık Yönetimi	-1.320	.999
	Konaklama İşletmeciliği	-1.445	.798
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	-5.945*	.001
Konaklama İşletmeciliği	Havacılık Yönetimi	.125	1.000
	İşletme	1.445	.798
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	-4.500	.064
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	Havacılık Yönetimi	4.625	.709
	İşletme	5.945*	.001
	Konaklama İşletmeciliği	4.500	.064

*p < 0.05

Elde edilen Scheffe testi sonuçlarına göre, ikili karşılaştırmalardan yalnızca Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümündeki öğrencilerin ortalama puanı ile İşletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ortalama puanları arasındaki 5.945’lik fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer tüm ortalama puanlar arasındaki farkların ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, İşletme Fakültesi Havacılık Yönetimi ve Konaklama İşletmeciliği öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlerle girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak İşletme ve Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümler ile girişimcilik niyetleri anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Başka bir deyişle, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü öğrencilerinin girişimcilik niyeti İşletme Bölümü öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

b. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Çalışmanın bu bölümünde, öğrencilerin girişimcilik niyetinin ilk kez ya da ikinci kez üniversite okuma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Sürekli bir bağımlı değişkenin iki kategorili bir bağımsız değişkenin kategorilerine göre farklılaşma durumu bağımsız örneklem t-testi ile belirlenir (Büyüköztürk, 2010). T-testi öncesinde, puan dağılımının eğitim tercihlerine göre aldığı değerler elde edilmiştir. Söz konusu değerler Tablo 4.2.12.’de görülmektedir.

Tablo 4.2.12. *Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların eğitim tercihlerine göre aldığı değerler*

Eğitim Geçmişi	N	Ortalama	Standart Sapma
İkinci Üniversite	614	31.00	10.53
İlk Üniversite	442	29.64	11.17

Tablo 4.2.12.’de yer alan sonuçlara göre, ikinci kez üniversite okuyanların ortalama puanları 31 iken, ilk kez üniversite okuyanların ortalama puanı 29.64’tür.

iki ortalamanın arasındaki farkın anlamlılığının sınanmasına yönelik yapılan t-testi sonuçları ise Tablo 4.2.13’de görülmektedir.

Tablo 4.2.13. *Öğrencilerin eğitim tercihlerine göre girişimcilik niyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları*

t değeri	Sd	Anlamlılık (p)	Ortalamalar Farkı
2.01	1054	.045*	1.353

*p < 0.05

Tablo 4.2.13.’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, ikinci kez üniversite öğrenimi görenlerle ilk kez üniversitede okuyanların girişimcilik niyetleri arasındaki fark 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, ikinci üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri ilk kez üniversite okuyan öğrencilere göre istatistiksel olarak daha yüksektir.

İkinci üniversite hizmetinden yalnızca örgün lisans programlarında okuyan ya da bu programlardan mezun olmuş bireyler faydalanabilmektedir. Bu öğrencilerin yeni bir kariyer seçeneği bulmak ya da bugüne kadar eğitim ve iş hayatında edindikleri deneyimleri kullanarak kendi işlerini kurmak gibi düşüncelerle ikinci üniversiteye başvurdukları düşünülebilir. Ancak kesin bir sonuca varabilmek için bireyleri ikinci üniversite okumaya motive eden faktörlerin araştırılması gerekmektedir. Ayrıca, ikinci üniversiteye devam eden bireylerin yaş grubu dikkate alındığında bilgi, birikim, deneyim ve öz yeterlik algılarıyla ilişkili olarak gelecekte yapmak istediklerine daha sağlıklı karar verebilecekleri bir dönemde oldukları da söylenebilir. Ayrıca, bu öğrencilerin daha bilinçli ve hırslı, başarı notlarının da daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bu açıdan ikinci üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğitimi konusunda özellikle üstünde durulması gereken bir grup olduğu düşünülmektedir.

c. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri öğrenim gördükleri sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşma durumları incelenmiştir.

Bu amaçla uygulanan tek-yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.2.14.'te görülmektedir.

Tablo 4.2.14. *Farklı sınıf düzeylerinde öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri*

Öğrenim Görülen Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma
1	105	30.74	10.219
2	86	29.24	10.718
3	276	30.02	10.770
4	589	30.74	10.971

Tablo 4.2.14.'te, öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanlara dair betimsel istatistikler yer almaktadır. Buna göre, öğrencilerin her sınıftaki ortalama puanlarının birinci sınıftan dördüncü sınıfa doğru sırasıyla; 30.74, 29.24, 30.02 ve 30.74 olduğu görülmektedir. Söz konusu ortalama puanların birbirlerine oldukça yakın oldukları dikkat çekmektedir.

Varyansların homojenliğinin test edilmesine yönelik elde edilen sonuçlara göre, Levene Testi'nin anlamlılığına dair 0.616'lık değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$). Bu değere dayanarak, varyansların homojenliği varsayımının sağlandığı sonucuna varılmıştır. Bu aşamadan sonra farklı sınıftaki öğrencilerin ölçekten elde ettikleri ortalama puanların farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla elde edilen ANOVA tablosu incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 4.2.15.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.15. *Öğrenim görülen sınıfa göre girişimcilik düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik ANOVA tablosu*

Sd	F	Anlamlılık (p)
3	.666	.573

Tablo 4.2.15.'de yer alan sonuçlar incelendiğinde, elde edilen F değerinin 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir. Buna göre,

öğrencilerin girişimcilik niyetlerinde öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda İşletme Fakültesi bölümlerinde verilen derslerin 1. sınıftan 4. sınıfa gelene kadar girişimcilik konusunda öğrencilerin niyetlerini etkileyecek bir fark yaratmadığı söylenebilir. Doğal olarak 4. sınıfa gelindiğinde öğrencilerin kariyer planlarını belirlemiş ve mesleki olarak örneğin girişimcilik gibi bir alana yönelmiş olmaları beklenirdi. Dolayısıyla bu sonucun da araştırılmaya değer ayrı bir konu olduğu düşünülmektedir.

d. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. İlk olarak betimsel istatistikler elde edilerek aşağıdaki Tablo 4.2.16.'da raporlanmıştır.

Tablo 4.2.16. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkenine göre aldığı değerler

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma
Erkek	720	31.58	10.479
Kadın	336	27.97	11.142

Elde edilen sonuçlardan ilki, erkek ve kadınların elde ettikleri puanlara dair betimsel istatistiklerdir. Buna göre, erkeklerin puan ortalaması 31.58 iken kadınlarınki 27.97'dir. Söz konusu değerlerin arasındaki farkın anlamlılığına yönelik yapılan t-testinin sonuçları Tablo 4.2.17.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.17. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre girişimcilik niyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları

t değeri	Sd	Anlamlılık (p)	Ortalamalar Farkı
5.09	1054	.000*	3.60

*p < 0.05

Elde edilen sonuçlara göre, erkek ve kadın öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalaması 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, erkek öğrencilerin girişimcilik niyetleri kadın öğrencilere göre daha yüksektir. Alanyazında bu araştırma bulgusuyla paralel sonuçlar vermiş araştırmalar çoğunluktadır (Harris ve Gibson, 2008; Schwarz vd., 2009; Kalkan, 2011; Şeşen ve Basım, 2012; Paço vd., 2013; Joensuu-Salo vd., 2015). Türkiye için bu durumun kadın ve erkeklerin öz yeterlik algıları, kültürel normlar ve cinsiyet rolleri gibi değişkenlerden kaynaklandığı düşünülebilir. Uygulanabilirlik algıları, kariyerle ilgili tercihleri etkilemektedir, buna girişimcilik de dahildir. Örneğin cinsiyet ve etnik farklılıkların tamamen öz yeterlik ile ilgili farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir (Krueger, vd., 2000, s. 417).

e. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde bağımlı değişkenin, kategori sayısı ikiden fazla olan bir bağımsız değişkenin kategorilerindeki ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek-yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu amaçla öncelikli olarak betimsel istatistikler raporlanmıştır. Sonuçlar, Tablo 4.2.18.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.18. *Farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri*

Yaş Aralığı	N	Ortalama	Standart Sapma
15-20	9	33.22	8.16
21-25	435	30.33	10.48
26-30	345	30.20	10.96
31-35	101	31.70	10.29
36-40	84	31.45	11.15
41-45	38	26.63	13.15
46-50	23	32.57	11.73
51 ve üstü	21	29.29	11.28

Elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeklerinden aldıkları puanların ortalaması 15-20 yaş için 33.22, 21-25 için 30.33, 26-30 için 30.2, 31-35 için 31.7, 36-40 için 31.45, 41-45 için 26.63, 46-50 için 32.57 ve son olarak 51 ve üzerindeki yaş grubunda ortalama puan 30.43 olarak elde edilmiştir. Betimsel istatistiklerin elde edilmesinin ardından sonraki adımda, varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonucuna göre, varyans homojenliğinin sağlandığı sonucuna varılmıştır ($p > 0.05$). Varyans homojenliğinin sağlanması durumunda, kategorilerden en az ikisinin arasında puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA tablosu elde edilmiştir. Sonuç, aşağıdaki Tablo 4.2.19.'da yer almaktadır.

Tablo 4.2.19. Yaş gruplarına göre girişimcilik düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik ANOVA tablosu

Sd	F	Anlamlılık (p)
7	1.252	.271

Elde edilen sonuçlara göre, F değeri 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$). Buna göre, beklenenin aksine yaş kategorilerine göre öğrencilerin girişimcilik niyetinin anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Şeşen& Basım'ın (2012) verdiği yaşlı öğrencilerin daha genç öğrencilerden daha yüksek girişimcilik niyeti taşıdığı sonucuyla örtüşmemektedir. Verilen araştırmada örneklem yaş grubu 19-28'dir, bu araştırmada ise girişimcilik niyeti en yüksek çıkan yaş grubu 15-20'dir. Bu durumun genç işsizlik oranının artıp %22¹² seviyelerine ulaşması olduğu düşünülmektedir. Olası bir başka neden de bu yaş grubu gençlerin İnternet kullanma becerileri ve sıklığı ile ilgilidir. Gençler, bilgiye daha hızlı ulaşım değerlendirilebilecekleri fırsatları, örneğin devlet tarafından girişimciliğe verilen teşvikleri, daha iyi görebilmektedirler.

¹² <http://www.ntv.com.tr/ekonomi/issizlik-orani-yuzde-12yi-asti,p7BIJDhGKE-6I2Nr2RIJ6A> (Erişim tarihi: 06.05.2017).

f. Öğrencilerin girişimcilik niyeti yerleşim yerine göre farklılaşmakta mıdır?

Bu alt probleme yanıt vermek amacıyla, kentlerde ve kırsalda yaşayan öğrencilerin elde ettikleri puanlar, bağımsız örneklem t-testi ile karşılaştırılmıştır. T-testi sonuçları öncesinde elde edilen betimsel istatistikler Tablo 4.2.20.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.20. *Öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların yaşadıkları yere göre aldığı değerler*

Yaşanılan Yer	N	Ortalama	Standart Sapma
Kentsel	941	30.61	10.687
Kırsal	115	28.98	11.805

Elde edilen değerlere göre, kentlerde yaşayan öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalaması 30.61 iken, kırsalda yaşayanların ortalama puanı 28.98 olarak bulunmuştur. Söz konusu ortalama değerler arasındaki farkın anlamlılığına dair elde edilen bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.2.21.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.21. *Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yerine göre girişimcilik niyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları*

t değeri	Sd	Anlamlılık (p)	Ortalamalar Farkı
1.519	1054	.129	1.623

Tablo 4.2.21.'de yer alan sonuçlara göre, elde edilen ortalama puanlar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Bir başka ifadeyle, öğrencilerin girişimcilik niyetleri kentte ve kırsalda yaşama durumuna göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuç Jaen ve Linan (2013) ve Kibler (2013) ile örtüşmemektedir. Bahsedilen araştırmaların sonuçları bireylerin yaşadığı bölgesel koşulların girişimcilik niyetinin oluşumunu etkilediği yönündedir. Araştırmaların sonuçları arasındaki bu farklılığın yine Türkiye'deki istihdam olanaklarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Kırsalda yaşayanların genellikle tarım ile uğraştıkları düşünüldüğünde, bu araştırmadaki iki grup arasındaki fark oldukça azdır. Bu sonuç TÜİK tarafından sunulan işgücü istatistikleriyle paralel görünmektedir. Buna göre,

Türkiye’de istihdam edilenlerin yalnızca 18,7’si tarım sektöründe çalışmaktadır. Ayrıca, tarım sektöründe çalışan sayısı 101 bin kişi azalırken tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 491 bin kişi artmıştır¹³.

g. Öğrencilerin girişimcilik niyetleri çalışma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin çalışma durumlarına göre farklılaşma durumunu test etmek amacıyla tek-yönlü varyans analizi uygulanmıştır. İlk aşamada elde edilen betimsel istatistikler Tablo 4.2.22.’de görülmektedir.

Tablo 4.2.22. Çalışma durumuna göre öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri

Çalışma Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Kamuda	198	27.08	11.564
Çalışmıyor	344	29.62	11.057
Girişimci	48	36.40	8.547
KOBİ’de	32	34.47	9.391
Kurumsal özel bir firmada	434	31.65	10.052

Elde edilen sonuçlara göre; kamu kurumunda görev yapan öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğindeki ortalama puanları 27.08, herhangi bir yerde çalışmayanların ortalama puanı 29.62, girişimcilerin ortalama puanı 36.4, KOBİ’de çalışanların ortalama puanı 34.47, kurumsal özel bir firmada çalışanların ortalama puanı 31.65 olarak bulunmuştur.

Söz konusu ortalama puanların arasındaki farkın test edilmesi için, öncelikle varyansların homojenliğini test etmek amacıyla Levene Testi uygulanarak elde edilen değerler .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür ($p = 0.001 < 0.05$).

¹³ <http://www.ntv.com.tr/ekonomi/issizlik-orani-yuzde-12yi-asti,p7BIJDhGKE-6I2Nr2RIJ6A> (Erişim tarihi: 06.05.2017).

Varyansların homojenliğinin sağlanamaması nedeniyle, ANOVA tablosu yerine Brown-Forsythe ve Welch testlerinin sonuçları elde edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4.2.23.'de yer almaktadır.

Tablo 4.2.23. Ortalama puanların bağımsız değişkendeki gruplarda farklılaşma durumuna dair Welch ve Brown-Forsythe testleri

	İstatistik	sd	Anlamlılık (p)
Welch	13.073	4	.000*
Brown-Forsythe	13.125	4	.000*

* p < 0.05

Tablo 4.2.23.'de yer alan sonuçlara göre, her iki test de 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p < 0.05). Buna göre, bağımsız değişkenin kategorilerinden en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılır. Söz konusu farkın hangi kategoriler arasında olduğunu tespit etmek amacıyla post-hoc testlerinden Scheffe uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2.24.'te görülmektedir.

Tablo 4.2.24. Scheffe testi sonucu elde edilen ikili karşılaştırmalar

Çalışma Durumu (I)	Bölüm (J)	Ortalamalar Farkı (I-J)	Anlamlılık (p)
Kamuda	Çalışmıyor	-2.541	.126
	Girişimci	-9.320*	.000
	KOBİ'de	-7.393*	.010
	Kurumsal özel bir firmada	-4.569*	.000
Çalışmıyor	Kamuda	2.541	.126
	Girişimci	-6.780*	.002
	KOBİ'de	-4.852	.191
	Kurumsal özel bir firmada	-2.029	.136
Girişimci	Kamuda	9.320*	.000
	Çalışmıyor	6.780*	.002
	KOBİ'de	1.927	.959
	Kurumsal özel bir firmada	4.751	.071
KOBİ'de	Kamuda	7.393*	.010

	Çalışmıyor	4.852	.191
	Girişimci	-1.927	.959
	Kurumsal özel bir firmada	2.824	.715
		4.569*	.000
Kurumsal özel bir firmada	Kamuda	2.029	.136
	Çalışmıyor	-4.751	.071
	Girişimci	-2.824	.715
	KOBİ'de	-2.541	.126

*p < 0.05

Tablo 4.2.24.'de ilk olarak, bir kamu kuruluşunda çalışanlarla diğer çalışma durumlarının ortalama puanları karşılaştırılmış, elde edilen sonuçlara göre yalnızca çalışmayanlarla arasındaki ortalama puan farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Diğer tüm çalışma durumları ile kamu kuruluşunda görev yapan öğrencilerin ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Söz konusu durumların tamamında kamu kuruluşunda çalışan öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri ortalama puan diğer tüm çalışma durumlarına göre daha düşüktür. Bir kamu kuruluşunda çalışmak bireylere belli bir yaşam standardı sağlamakta ve gelecek kaygısını azaltmaktadır. Dolayısıyla bu bireylerde bir girişimde bulunmak için gereken risk alma özelliğinin daha düşük düzeylerde olduğu tahmin edilmektedir. Kusmintardi vd. (2014) ve Chen vd. (2016)'ye göre de risk alma eğilimi girişimcilik niyetini direkt olarak etkileyen bir değişkendir.

İkinci aşamada, herhangi bir yerde çalışmayan öğrencilerle diğer çalışma durumlarındaki öğrencilerin ortalama puanlarının farkının anlamlılığı incelenmiştir. Buna göre, çalışmayan öğrencilerle girişimciler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, söz konusu farkın girişimciler lehine olduğu görülmektedir. Diğer tüm ikili karşılaştırmalarda, çalışmayan öğrencilerle diğer çalışma durumundaki öğrenciler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak hiçbir yerde çalışmayan öğrencilerin girişimcilik niyeti ortalama puanları (29,62) dikkate alındığında çalışma grupları arasındaki en küçük ortalama olmasına rağmen, girişimcilik niyeti maksimum puanı olan 42 için önemli bir orandır. Diğer gruplarla arasındaki farkın, bu bireylerin dahil olduğu grup içindeki baskın sosyo-demografik ve eğitimsel değişkenlerin ya da karakter özelliklerinin yansıması olabileceği tahmin edilmektedir.

Tablonun ilk iki kısmında girişimcilerle bir kamu kurumunda çalışan ve çalışmayan öğrencilerin ortalama puanları karşılaştırıldığından, tablonun üçüncü kısmında girişimcilerle KOBİ’de çalışan ya da kurumsal özel bir firmada çalışan bireyler arasındaki fark karşılaştırılmıştır. Girişimcilerin ortalama puanı diğer iki kategorideki öğrencilere göre bir miktar daha fazla bulunmuş olsa da, söz konusu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Hâlihazırda girişimci olan bireylerin sahip oldukları birikim ve deneyim dolayısıyla girişimcilik niyetlerinin de nispeten yüksek olduğu düşünülmektedir. Sajjad vd.’ye (2012) göre de girişimcilik deneyimi algılanan uygulanabilirliği arttırdığı için bir bireyin yeni bir iş kurma niyetini olumlu yönde etkilemektedir.

Son olarak, KOBİ’de çalışanlarla kurumsal özel bir firmada çalışanlar arasındaki fark incelenmiş, söz konusu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Ortalama girişimcilik puanlarına bakıldığında ise KOBİ’de çalışanların ortalama puanının (34,47), kurumsal firmalarda çalışanların ortalama puanından (31,65) yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın iki tip işletmenin çalışanlarına sunduğu farklı imkanlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Kurumsal firmalar genellikle, KOBİ’lere göre çalışanlarına daha büyük katkı ve yüksek standartlar sağlamaktadırlar. Bu sebeple kamu kurumlarından sonra en çok tercih edilen iş yerleridir.

3. Öğrencilerin çevresel tutumları eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?

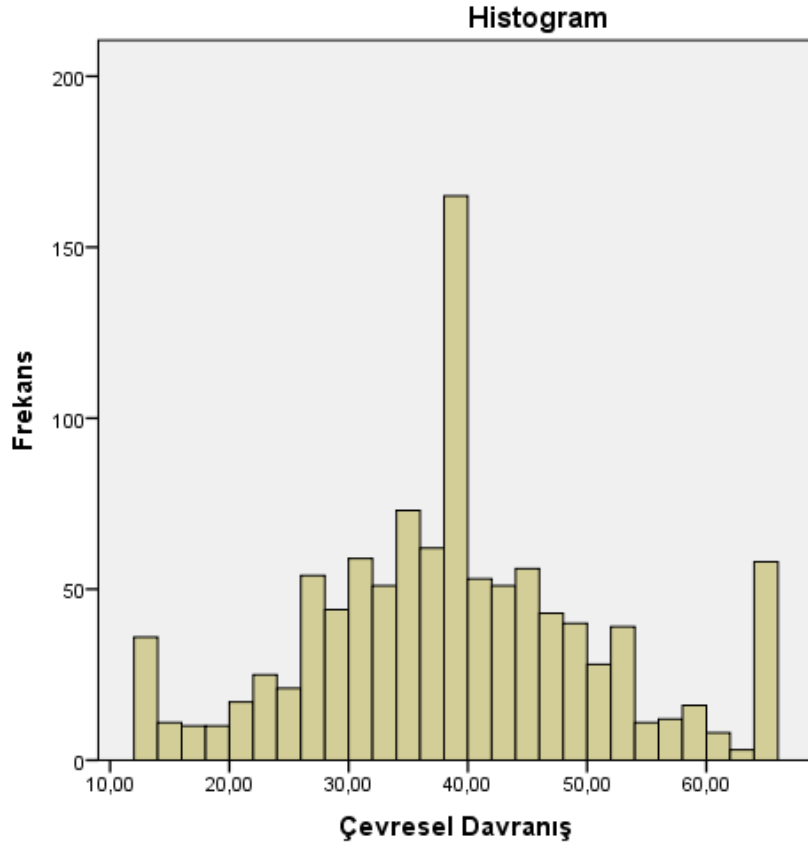
Bu alt probleme yanıt vermek amacıyla; öğrencilerin, çevresel tutum ölçeğinin alt boyutları olan çevresel davranış ve çevresel düşünce ölçeğindeki puanlarının ilk kez üniversite okuma ya da ikinci üniversiteyi okuma durumuna göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Bu amaçla yapılacak bağımsız örneklem t-testi öncesi, verilerin normallik sayıltısını karşılama durumları incelenmiştir. Çevresel düşünce alt ölçeğinde yer alan maddelerin 11’i olumsuz olduğundan, söz konusu maddeler “recode” edildikten sonra analiz aşamasına geçilmiştir.

Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2.25.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.25. Öğrencilerin çevresel tutum ölçeğinden elde ettikleri puanların dağılımına ait betimsel istatistikler

İstatistikler	Çevresel Davranış	Çevresel Düşünce
Ortalama	39.15	29.74
Standart Sapma	12.09	13.06
Minimum	13	14
Maksimum	65	70
Çarpıklık	.172	.696
Basıklık	.000	-.415

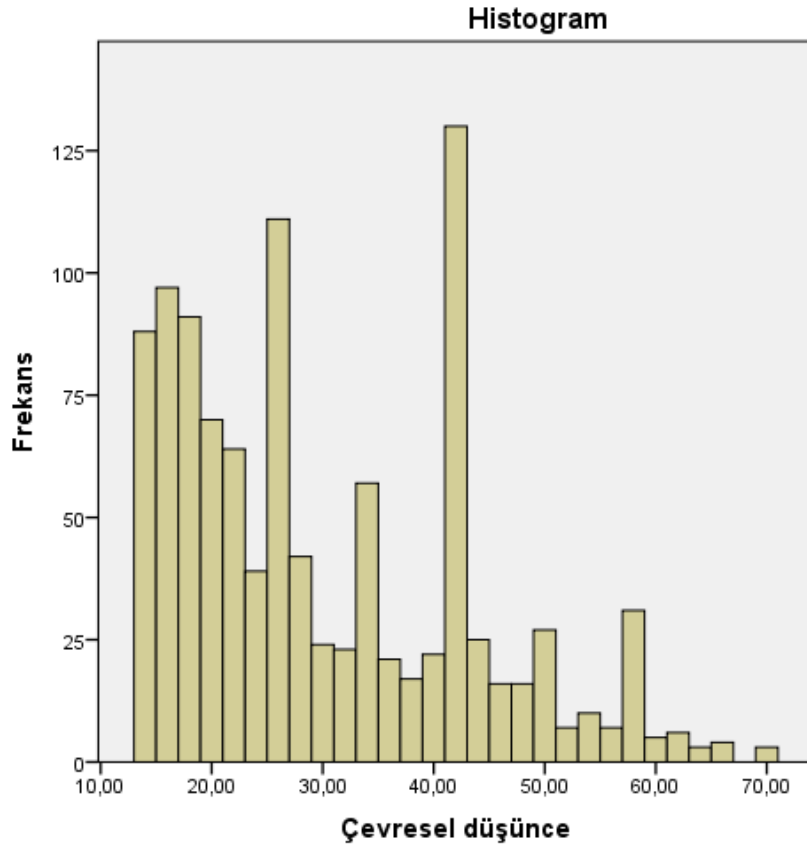
Elde edilen sonuçlardan ilki, öğrencilerin çevresel davranış puanlarına ilişkindir. Öğrencilerin çevresel davranış ölçeğinden elde ettikleri puanları 39.15'dir. Dağılımın standart sapması 12.1 olarak elde edilmiştir. Söz konusu puan dağılımının histogram grafiği (Şekil 4.2.2.) aşağıda görülmektedir.

Şekil 4.2.2. Öğrencilerin çevresel davranış alt ölçeğinden elde ettikleri puanların frekans dağılımı

Şekil 4.2.2. incelendiğinde, dağılımın normale oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bir dağılımın çarpıklık değerinin $-+1$ aralığında olması dağılımın normal olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2010). Elde edilen çarpıklık değeri de 0.172 bulunmuş olup, bu değer $-+1$ aralığında olduğundan dağılımın normallik varsayımını karşıladığı sonucuna varılmıştır.

Çevresel düşünce ölçeğine ait tablodaki değerler incelendiğinde, öğrencilerin söz konusu ölçekten elde ettikleri puanların ortalamasının 29.74 olduğu görülmektedir. Dağılımın standart sapması 13.07'tir. dağılım için elde edilen histogram grafiği (Şekil 4.2.3.) ise aşağıda görülmektedir.

Şekil 4.2.3. Öğrencilerin çevresel düşünce alt ölçeğinden elde ettikleri puanların frekans dağılımı

Yukarıdaki histogram grafiği incelendiğinde, öğrencilerin çevresel düşünce ölçeğindeki puanlarının bir miktar sağa çarpık olduğu görülmektedir. Dağılımın normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını belirlemek amacıyla çarpıklık katsayısı

incelenmiştir. Söz konusu değer 0.696 olarak bulunmuş olup bu değere bakarak dağılımın normallik varsayımını karşıladığı sonucuna varılmıştır.

Her iki alt ölçeğe ait puan dağılımlarının normallik varsayımını karşılaması sonrasında, bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkendeki iki kategoride farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır.

a) Öğrencilerin çevresel davranışları eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Bu alt probleme cevap vermek amacıyla, ikinci üniversite okumayan ve ikinci üniversite okuyan öğrencilerin çevresel davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların farklılaşma durumu bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2.26.'da görülmektedir.

Tablo 4.2.26. *Öğrencilerin çevresel davranış alt ölçeğinden elde ettikleri puanların eğitim tercihlerine göre aldığı değerler*

Eğitim Geçmişi	N	Ortalama	Standart Sapma
İkinci Üniversite	614	37.73	12.27
İlk Üniversite	442	39.35	11.78

Tablo 4.2.26'daki değerler incelendiğinde, ikinci üniversite okuyan öğrencilerin ortalama puanının 37.74, ilk kez üniversite okuyanların ise 39.36 olduğu görülmektedir. Söz konusu değerler arasındaki farkın anlamlılığına yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.2.27.'de görülmektedir.

Tablo 4.2.27. *Öğrencilerin eğitim tercihlerine göre çevresel davranış alt ölçeğindeki ortalama puanlarının karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları*

t değeri	Sd	Anlamlılık (p)	Ortalamalar Farkı
-2.15	1054	.032*	1.62

*p < 0.05

Tablo 4.2.27’de verilen bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde, ilk kez ve ikinci üniversite okuyan öğrencilerin ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre, ilk kez üniversite okuyan öğrencilerin çevresel davranışlarının ikinci üniversite öğrencilerine göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

b) Öğrencilerin çevresel düşünceleri eğitim tercihlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin çevresel düşünce alt ölçeğinden elde ettikleri puanların, eğitim tercihlerine göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Eğitim tercihleri olarak ilk kez üniversite okuyan ve ikinci üniversitede öğrenim gören olmak üzere iki farklı öğrenci grubu olduğundan, bağımsız örneklem t-testi uygulanarak ortalama puanların söz konusu iki grupta farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Sonuçlar, Tablo 4.2.28. ve Tablo 4.2.29.’da yer almaktadır.

Tablo 4.2.28. *Öğrencilerin çevresel düşünce alt ölçeğinden elde ettikleri puanların eğitim tercihlerine göre aldığı değerler*

Eğitim Geçmişi	N	Ortalama	Standart Sapma
İkinci Üniversite	614	30.14	13.31
İlk Üniversite	442	29.17	12.71

Tablo 4.2.28.’deki değerler incelendiğinde, ikinci üniversite okuyan öğrencilerin ortalama puanının 30.14, ilk kez üniversite okuyanların ise 29.17 olduğu görülmektedir. Söz konusu değerler arasındaki farkın anlamlılığına yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları aşağıda görülmektedir.

Tablo 4.2.29. *Öğrencilerin eğitim tercihlerine göre çevresel düşünce alt ölçeğindeki ortalama puanlarının karşılaştırılmasına yönelik t-testi sonuçları*

t değeri	Sd	Anlamlılık (p)	Ortalamalar Farkı
1.191	1054	.234	.97

Tablo 4.2.29. incelendiğinde, elde edilen sonuçlara göre söz konusu ortalama puanlar arasındaki farkın 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır ($p > 0.05$). Bir başka ifadeyle, öğrencilerin çevresel düşünceleri öğrenim ilk ya da ikinci üniversite okuma durumlarına göre farklılaşmamaktadır.

Bulgular değerlendirildiğinde ilk üniversitelerini okuyanların çevresel davranış ortalama puanının, ikinci üniversite okuyanların da çevresel düşünce ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel olarak, öğrencilerin çevresel davranış ortalama puanı 39,15, çevresel düşünce ortalama puanı ise 29,17'dir. Tutum ölçeğinden alınabilecek maksimum puanın 135 olduğu göz önünde bulundurulursa girişimcilik niyeti olan bireylerin ya da potansiyel girişimcilerin çevreye karşı pozitif yönlü bir tutuma sahip olmadıkları ve dolayısıyla çevreye karşı yeterince duyarlı olmadıkları görülmektedir. Kiper'in (2014) araştırma sonucuna göre, olumsuz çevresel tutumların ilk nedeni yetersiz eğitim ve bilinçsizliktir. Dolayısıyla Türkiye'de etkili bir çevre eğitiminin verilemediği ve çevre bilincinin henüz yaratılmadığı düşünülebilir. Aslında ikinci üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarının daha olumlu olması beklenirdi ancak her iki grup içinde çevresel tutum puanları düşüktür. Bu da girişimci adaylarının küresel iş hayatına hazır olmadıklarının işaretidir. Bu açık yine eğitimle kapatılmalıdır.

4. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ile çevresel tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu alt probleme yanıt vermek amacıyla, öğrencilerin girişimcilik niyeti ölçeğinden elde ettikleri puanlarla çevresel tutum ölçeğinin alt boyutları olan çevresel davranış ve çevresel düşünce ölçekleri arasındaki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Söz konusu korelasyon katsayısı, -1 ile +1 arasında değer alabilir. Elde edilen korelasyon değerinin 0'a yaklaşması ilişkinin zayıf olduğu anlamına gelir. +1 yakın değerler pozitif yönde yüksek korelasyonu, -1'e yakın değerler ise negatif yönde yüksek korelasyonu gösterir (Büyüköztürk, 2010).

Elde edilen değerler Tablo 4.2.30.'da yer almaktadır.

Tablo 4.2.30. Öğrencilerin çevresel davranış ve çevresel düşünceleriyle girişimcilik niyetleri arasındaki ilişki

	Pearson Korelasyonu	Anlamlılık (p)
Çevresel Davranış – Girişimcilik Niyet	.058	.058
Çevresel Düşünce – Girişimcilik Niyet	-.247*	.000

*p < 0.05

Tablo 4.2.30.'da yer alan korelasyon değerleri incelendiğinde; öğrencilerin çevresel davranışları ile girişimcilik niyeti arasında çok düşük düzeyde bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin çevresel düşünce ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile girişimcilik niyetleri arasındaki korelasyon ise istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak söz konusu korelasyon değerinin, -0.25 gibi oldukça düşük bir değer olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle öğrencilerin çevresel davranışları ile girişimcilik niyetleri arasında bir ilişki bulunmazken girişimcilik niyetleri ile çevresel düşünceleri arasında negatif yönde düşük bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özetle, öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile çevresel tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak korelasyon değeri düşük olsa da öğrencilerin girişimcilik niyeti ile çevresel düşünceleri arasında olumsuz bir ilişkinin bulunması, çevresel düşünce puanları düşük olan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bu araştırmanın nihai amacı girişimcilik niyetine sahip olan bireylerin çevresel tutumlarının yönünü ortaya koymak, bu konudaki eksikliklerin olası sonuçlarını tartışmak ve ilgili sorunları çözmek için öneriler sunmaktır. Elde edilen sonuçlar, araştırmanın belirtilen amaç açısından anlamlı olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyanın en kapsamlı girişimcilik araştırmalarından biri olarak Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor) 2016 sonuçlarına göre Türkiye, büyüme potansiyeline sahip erken dönem girişimcilerin oranlamasına göre araştırmaya katılan 62 ülke arasında 2. sırada yer almaktadır¹⁴. Bu da gösteriyor ki girişimciler ve girişimcilik niyetine sahip olan bireyler ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır ancak bunu yaparken aynı zamanda doğal kaynakları tüketmekte ve çevreye zarar vermektedirler.

İşletmelerin faaliyetlerine çevrenin ve toplumların çıkarları yönünde etki eden UNEP, GRE, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, Yeşil İş Düzenlemeleri, Ekvator Prensipleri, CERES İlkeleri, PRI, LCE (Baraz, 2014, s. 116-139) ve Kyoto Protokolü gibi düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler özellikle büyük işletmeler için uyulması gerekli normlar başka bir deyişle küresel iş yapma standartları hâline gelmiştir çünkü artan çevre sorunları ve gelecek nesiller için duyulan kaygı, müşterilerin ürün ve hizmet satın alma tercihlerini etkileyip durumu çevreye duyarlı işletmelerin lehine çevirmiştir. Ayrıca, KOBİ'lerin çevreye duyarlı uygulamaları kullanmaları için en büyük motivasyon kaynağının, toplum ve müşterilerin bu yöndeki beklentileri olduğuna işaret eden araştırmalar vardır (Spence vd., 2011; Ay ve Ecevit, 2005). Başka bir deyişle, günümüzde KOBİ'lerin de çevreye verdikleri zararları kontrol edip azaltmaya yönelik yasal düzenlemelere uymaları gerekmektedir. Bu nedenle endüstriyel faaliyetlerin çevreye verdiği zarardan yalnızca büyük işletmeler sorumlu tutulamaz.

Bu araştırmada konunun bir başka boyutu, girişimci adaylarında çevresel farkındalık yaratmanın önemi üzerinde durulmuştur; çünkü problemlerin çözümünde proaktif bir yaklaşım sergilemek, başka bir deyişle girişimcilik niyetine sahip bireylerde gerçek girişimcilik davranışında bulunmadan önce çevresel farkındalığı arttırmak ve girişimci adaylarının çevresel tutumlarını olumlu yönde değiştirmek çevre sorunlarının azaltılmasına büyük katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla çevresel düzenlemeler girişimci adaylarının da bilmesi ve anlaması gereken düzenlemelerdir. Buna ek olarak, girişimcilerin bu düzenlemelerin var olma nedenlerini yani çevresel sorunların farkında

¹⁴ <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/6103/turkiye-girisimcilikte-62-ulke-arasinda-2-sirada-yer-aldi> . (Erişim tarihi: 30 Nisan 2017).

olmaları ve çevreyi koruma fikrini içselleştirmelerini sağlamak gerekmektedir.

Alanyazında birçok araştırmayla da etkinliği onaylanmış bir model olan PDT'ye göre, insan davranışları üç değişkenin katkılarıyla oluşmaktadır. Bunlar; kişinin belirli bir davranışın sonuçlarına karşı tutumu, davranışın toplumda nasıl değerlendirildiği ile ilgili algısı ve o davranışı gerçekleştirebilmek için gereken becerilere ne oranda sahip olduğu ile ilgili algısıdır. Dolayısıyla, bir birey belirli bir davranışın sonuçlarının fayda sağlayacağına inanıyorsa, toplumda o davranışın takdir gördüğünü ve davranışı gerçekleştirme yetkinliğine sahip olduğunu düşünüyorsa istenen davranış gerçekleşmektedir. Olumlu davranış değişikliği yaratmak için öncelikle net bir çevre eğitim hedefi oluşturulmalıdır.

Çevreye karşı olumlu tutum geliştirmenin ilk adımı çevresel tutumun yönünü anlamaktır. Geleceğin girişimci adaylarının çevre konusundaki algılarını analiz etmek bu aşamada önemlidir çünkü çevresel duyarlılıklar, küreselleşen dünyamızda gittikçe daha fazla önemsendiğinden ticaretin ve iş yapmanın ön şartlarından biri hâline gelmiştir. Bu nedenle 2023 Türkiye hedeflerimiz arasında yer alan 500 milyar dolar ihracat, dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girme, kişi başına gelirin 25.000 dolara yükselmesi gibi hedeflerin yakalanmasında girişimci adaylarının çevre konusunda doğru bir şekilde bilinçlendirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Belirtilenler doğrultusunda bu araştırma ile mevcut duruma katkı sağlamak amaçlanmış ve geleceğin girişimci adayları olarak Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi öğrencilerinin farklı değişkenlerle ilişkili olarak girişimcilik niyetleri, çevresel tutumlarının yönü ve eğitim tercihi (ikinci üniversite bazında) ile ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Gerçekleştirilen tüm analizlere dayanarak elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik niyetleri yüksektir. Bu da öğrencilerin girişimci aday olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. İşletme Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda, üniversitenin girişimcilik potansiyeli yüksek büyük bir gruba hizmet verdiği görülmektedir. Anadolu

Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde yüzbinlerle ifade edilen büyük bir kitle eğitim almakta ve Türkiye'nin her ilinden mezunlar verilmektedir. Dolayısıyla eğitim programlarında çevre ile ilgili yapılacak bilinçlendirmenin büyük fark yaratabileceği düşünülmektedir. Bu durum Türkiye'deki girişimcilerin küresel çapta iş yapma şansını da arttıracaktır.

- Öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile öğrenim gördükleri bölüm, okudukları sınıf düzeyi, yaş grubu ve yerleşim yeri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak, girişimcilik niyeti en yüksek çıkan grup 15-20 aralığıdır. Bunun nedeninin Türkiye'deki özellikle genç işsizlik oranının yüksek olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca KOSGEB gibi girişimcilik desteği veren kuruluşların da bu oranda etkili olduğu söylenebilir. Bu noktada hayatlarının en önemli aşamalarından biri olan kariyer seçimi konusunda bu gençlere odaklanılarak rehberlik hizmetleri sunulmasının girişimcilik kalitesini de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.
- İkinci üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri ilk üniversitelerini okuyanlardan daha yüksektir. Bu ikinci üniversite öğrencilerinin birikim ve deneyimleri bazında beklenen bir sonuçtur. Öğrencilerin ikinci üniversite okuma sebepleri ayrıca araştırılmalı ve bu grubun girişimcilik kariyerine yönelmelerinin sebepleri belirlenmelidir. Böylece, elde edilen sonuçlarla bu öğrencilerin girişimcilik davranışlarına daha sağlıklı etki edilebileceği düşünülmektedir.
- Alanyazında yer alan diğer birçok araştırmada olduğu gibi, erkek öğrencilerin girişimcilik niyeti kadın öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Bunun sosyal normlar, cinsiyet rolleri gibi değişkenlerden etkilenebilen öz yeterlik algısıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Kadınlar, girişimcilik kariyerini tercih etmeleri yönünde cesaretlendirilmelidirler. Bu hem kadın istihdamını arttıracak hem de çevresel duyarlılığa etki edecektir çünkü yapılan araştırmalar da kadınların çevresel tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir.
- Çalışma durumuna göre yapılan değerlendirmede girişimcilik niyeti en düşük çıkan grup kamu çalışanları, en yüksek çıkan grup ise girişimcilerdir. Bu durum kamu çalışanlarının edindikleri hayat standardını riske atmak istememeleri ile ilgili olabilir. Girişimci olanların girişimcilik niyetlerinin yüksek çıkması da bu bireylerin riskleri zaten göze almış ve deneyim kazanmış olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Araştırmanın amacı doğrultusunda bir iş yeri işleten

bireylerin de çevresel farkındalığını arttırmak önem taşımaktadır. Bu bireyler çevreci yönetim uygulamalarını öğrenerek işletmelerinde değer yaratabilirler. Bu sebeple, çevre eğitimi programları; tutumun bileşenlerine yönelik olarak çevresel sorunların ciddiyeti ile ilgili göstergeler ile duygu, çevresel yönetim uygulayan örnek işletmelerin çalışılmasıyla düşünce ve çevresel yönetimin küçük işletmelerde nasıl uygulanacağını göstermesiyle de davranış boyutta tasarlanabilir. Böylece girişimcilik niyetine sahip her kesime hitap edilebileceği düşünülmektedir.

- İşletme Fakültesi öğrencilerinin çevresel tutumları ortalama puan bazında beklenenden düşüktür. Başka bir deyişle öğrencilerin çevresel tutumları olumsuzu yakındır. Ayrıca girişimcilik niyeti ile çevresel düşünce arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuç girişimci adaylarının çevresel farkındalığını ve bilincini arttırmanın gerekli olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları, araştırma konusunun anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Başka bir deyişle girişimci adaylarının çevresel tutumlarını mümkün olduğunca olumluya çevirmek ve girişimci kalitesini arttırmak gerekmektedir. Girişimcilik eğitim programları ile ilgili farklı model önerileri bulunmaktadır (Chen vd., 2015, s. 560). Bunlardan uygun olanı seçmek, mevcut programlar üzerinde değişiklik yapmak ya da yeni modeller geliştirmenin iyi bir fikir olabileceği düşünülmektedir. Söz gelimi, girişimci adayları için “Akadema” ve webinar gibi online platformlardan ücretsiz bir şekilde çevresel bilinçlendirme eğitimi verilebilir. Bulgular doğrultusunda eğitim programlarında düzenlemeler yapılması önerilmektedir. Bu düzenlemelerin tutumun bileşenleri kapsamında tasarlanması önem taşımaktadır. Pooley ve O’Connor’ın (2000, s. 719) da belirttiği üzere etkili bir çevre eğitimi için tüm toplum hedeflenmeli ve ayrıca insanları çevre konusunda eğitirken hem duygulara hem de inançlara hitap edilmelidir. Bunun yanında çevre eğitimi okullarla sınırlı tutulmamalı, girişimcilik eğitimi veren diğer kuruluşların programlarına da dahil edilmelidir. Örneğin bugüne kadar 30.000’in üzerinde işletmenin kurulmasına destek veren KOSGEB’in çevresel bilinçlendirmede etkili olacağı düşünülmektedir. Ancak KOSGEB eğitim programının kapsamı¹⁵

¹⁵[http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girişimcilik/2017.03.16_Girişimcilik_Destek_Programı_Uygulama_Esasları_UE-03-\(14\).pdf](http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girişimcilik/2017.03.16_Girişimcilik_Destek_Programı_Uygulama_Esasları_UE-03-(14).pdf) (Erişim tarihi: 06.05.2017).

incelendiğinde çevre konusuna daha fazla ve daha net bir yer verilmesi gerektiği görülmüştür. KOSGEB girişimcilik eğitiminin kapsamı şu şekildedir;

- Modül 1: Girişimcilik özelliklerinin sınanması, iş fikri geliştirme ve yaratıcılık egzersizleri ile sorumlu girişimcilik kavramı ve tecrübe paylaşımı,
- Modül 2: İşletme kavramı, işletme fonksiyonları, türleri, kuruluş şekilleri, mali ve hukuki sorumluluklar,
- Modül 3: İş planı kavramı ve öğeleri (pazar araştırma, pazarlama planı, üretim planı, yönetim planı, finansal plan),
- Modül 4: İş modeli ve iş planına yönelik atölye çalışmaları.

Bu doğrultuda girişimci eğitiminde çevresel farkındalık ile ilgili olarak Üniversite-KOSGEB iş birliğinin, eğitimin etki alanını genişleteceği ve kalitesini arttıracığı düşünülmektedir. Söz gelimi, girişimci adaylarından iş planı yaparlarken çevreye verecekleri zararları azaltmak için yapacakları planların da iş planlarına dahil edilmesi istenebilir. Girişimciliğin seviyesi ve kalitesi, toplumların, bölgelerin, endüstrilerin ve bir bütün olarak ülkelerin ekonomik canlılığında önemli bir etki yapması, idarecilerin girişimcilik politikalarının tasarlanmasına, seçimine önem vermelerini ve bu konudaki çalışmaları faaliyetlerinin merkezine yerleştirmelerini gerekli hâle getirmiştir (Hart, 2003, s. 3-4). Bu doğrultuda Türkiye’de bölgesel farklılıkların analiz edilmesi ve farklılıklara göre, söz gelimi Akdeniz ve Ege’deki turizm olanakları ya da Marmara’daki ihracat olanakları çerçevesinde girişimcilerin bilinçlendirilmesi fayda sağlayacaktır.

Ayrıca Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversiteler Endeksi 2016 verilerine göre, Anadolu Üniversitesi 50 üniversite arasında 20. sırada yer almaktadır¹⁶. Üniversitede öğrenim gören girişimci adaylarının yapılan önerilerle daha donanımlı hâle getirilme çabalarının bu sırayı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Bu araştırma sonunda elde edilen veriler doğrultusunda ayrıca belirli konularda daha ayrıntılı araştırmalar yapılmasının gerekli olduğu görülmüştür. Bu konular şu şekilde özetlenebilir;

¹⁶ https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2016_gyue_ilk50.pdf . (Erişim tarihi: 05.05.2017).

- Bireyleri İkinci üniversite okumaya motive eden etkenler ve bu öğrencilerinin girişimcilik niyeti daha kapsamlı bir şekilde irdelenmeli,
- Türkiye’deki bölgesel farklılıklar kapsamında girişimcilik niyeti irdelenmeli ve bu farklılıklara yönelik girişimcilik eğitimi programları tasarlanmalı,
- Farklı yaş grupları ile girişimcilik niyeti ilişkisi daha ayrıntılı incelenmeli,
- İşletme Fakültesi öğrencilerinin farklı sınıf düzeylerinde girişimcilik niyetlerinde anlamlı bir fark olmamasının nedenleri araştırılmalı,
- Kadınların girişimcilik niyetinin erkeklerden daha düşük olmasının nedenleri irdelenmeli ve kadınları girişimciliğe daha fazla yönlendirmenin yolları aranmalıdır.

Sonuç olarak, tarih boyunca insanların ihtiyaçları değişmiş ve çoğalmıştır ve bu durum insanoğlu var olduğu sürece de devam edecektir. Ancak tüm insanlara milyonlarca yıldır ev sahipliği yapan yerküre bu ihtiyaçlar uğruna harcanamayacak kadar kıymetlidir ve artık birçok otoritenin de dikkatleri çektiği üzere önemli uyarılar vermektedir. Bu noktada sürdürülebilir bir doğal çevre yaratmada işletmelerin de payı önem arz etmektedir. İşletmelerin çoğunlukla kâr etmek için üretecekleri; “yeni fikirler bulmak ve uygulamak, yeni hizmetleri yeni şekillerde sunmak ve yeni organizasyonlar ve hizmet verme yolları bulmak” (Kirby, 2003, s. 19) gibi yaratıcı çözümlerin, doğal çevre içinde üretilip kullanılmasının büyük oranda fark yaratacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altınışik, T. (2011). KOBİ'lerde çevre kirliliği ve yönetimi. *Bilişim Kültürü Dergisi*, Mart, 132-135).
- Ay, C. ve Ecevit, Z. (2005). Çevre bilinçli tüketiciler. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 10, 238-263.
- Badulescu, A., Badulescu, D., Bac, D. ve Sipos-Gug, S. (2014). Attitudes and intentions of business master students towards sustainable tourism and entrepreneurship. *Amfiteatru Economic*, Vol: 16, No: 8, 1110-1124.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, Vol: 84, No: 2, 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37, 122-147.
- Baraz, A.B. (2014). *İşletme yönetiminde küresel düzenlemeler İş hayatını etkileyen küresel kurallar*. Ankara: Atalay Matbaacılık.
- Baron, D.P. (1993). *Business and its environment*. New Jersey: Prentice Hall.
- Başal, H.A., Özen, R. ve Kahraman, P.B. (2015). Preschool teacher candidates' sensitivities and attitudes towards environment. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7 (3), 27-37.
- Bird, B. (1988). Implementing entrepreneurial ideas: the case for intention. *Academy of Management Review*, Vol: 13, No: 3, 442-453.
- Boyd, N.G. ve Vozikis, G.S. (1994). The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Yaz, 63-77.
- Bozkurt, Ö.Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O. ve Alparıslan A.M. (2012). Türkiye'de girişimciliğin gelişimi: girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 229-247.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bygrave, W. ve Zacharakis, A. (2011). *Entrepreneurship*. (2. Baskı). ABD: John Wiley & Sons, Inc.

- Carland, J.W., Hoy, F., Boulton, W.R. ve Carland, J.A.J. (1984). Differentiating entrepreneurs from small business owners: a conceptualisation. *Academy of Management Review*, 9(2), 354-9.
- Coglianesse, C. ve Anderson, R. (2012). Business and environmental law. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 140-157). New York: Oxford University Press.
- Chen, S.C., Hsiao, H.C., Chang, J.C., Chou, C.M., Chen, C.P. ve Shen, C.H. (2015). Can thw entrepreneurship course improve the entrepreneurial intentions of students? *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11: 557-269.
- Chen, N., Ding, G. ve Li, W. (2016). Do negative role models increase entrepreneurial intentions? The moderating role of self-esteem. *Basic and Applied Social Psychology*, Vol: 38, No: 6, 337-350.
- Çelik, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini etkileyen ailesel faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 3, 113-124.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Davies, K. ve Blomstrom, R.L. (1975). *Business and Society: Environment and Responsibility*. (3. Baskı). New York: McGraw- Hill.
- Drucker, P.F. (1993). *Innovation and entrepreneurship*. New York: PerfectBound.
- Eser, G. ve Yıldız, M.L. (2015). Türkiye’de girişimcilik araştırmalarının odağı nedir? Yazın üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 43, 91-117.
- Esty, D.C. ve Winston, A.S. (2008). Yeşilden Altına. (Çev. L. Göktem). İstanbul: MediaCat.
- Fayolle, A. ve Linan, F. (2014). The future of research on entrepreneurial intentions. *Journal of Business Research*, 67, 663-666.
- Freeman, R.E. (1994). The politics of stakeholder theory: some future directions. *Business Ethics Quarterly*, Vo: 4, No: 4, 409-421.

- Friedman, M. (1984). The social responsibility of business is to increase its profits. W. Hoffman ve J. Moore (Eds), *Business Ethics*. New York: McGraw- Hill.
- Gasse, Y. ve Tremblay, M. (2011). Entrepreneurial beliefs and intentions: a cross-cultural study of university students in seven countries. *International Journal of Business*, 16(4), 303-314.
- Gibb, A.A. (1996). Entrepreneurship and small business management: can we afford to neglect them in the twenty-first century business school? *British Journal of Management*, Vol. 7, 309-321.
- Glueck, W.F. (1980). *Business Policy and Strategic Management*. New York: McGraw-Hill.
- Goetsch, D.L. ve Davis, S.B. (2010). *Quality Management for Organizational Excellence*. (6. Baskı). ABD: Prentice Hall.
- Gray, B. ve Herremans, I.M. (2012). The struggle for accountability. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 405-424). New York: Oxford University Press.
- Gürbüz, H. ve Çakmak, M. (2012). Biyoloji eğitimi bölümü öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 162-173.
- Güner, S. ve Coşkun, E. (2013). Küçük ve orta ölçekli işletmelerin çevre algıları ve alıcı-tedarikçi ilişkilerinin çevreci uygulamalar üzerindeki etkisi. *Ege Akademik Bakış*, Cilt: 13, Sayı: 2, 151-167.
- Harris, M.L. ve Gibson, S.G. (2008). Examining the entrepreneurial attitudes of US business students. *Education + Training*, Vol: 50, No: 7, 568-581.
- Hart, D. M. (2003). *The Emergence of Entrepreneurship Policy: Governance, Start-Ups, and Growth in the US Knowledge Economy*. Cambridge University Press.
- Hoffman, A.J. ve Bansal, P. (2012). Retrospective, perspective, and prospective: introduction to the Oxford handbook on business and the natural environment. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 3-25). New York: Oxford University Press.

- Hutchinson, A. ve Hutchinson, F. (1997). *Environmental Business Management Sustainable Development in the New Millennium*. Cambridge: McGraw-Hill.
- Iakovleva, T., Kolvereid, L. ve Stephan, U. (2011). Entrepreneurial intentions in developing and developed countries. *Education + Training*, Vol: 3, No: 5, 353-370.
- İnce, A.R., Çamlıbel, F. ve Birol, Y.E. (2016). KOSGEB girişimcilik eğitimine katılan kursiyerlerin girişimcilik kararını etkileyen sebepler üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S.1, 113-123.
- Jaen, I. ve Linan, F. (2013). Work values in a changing economic environment: the role of entrepreneurial capital. *International Journal of Manpower*, Vol: 34, No: 8, 939-960.
- Joensuu-Salo, S., Varamaki, E. ve Viljamaa, A. (2015). Beyond intentions- what makes a student start a firm? *Education+ Training*, Vol: 57, No: 8/9, 853-873.
- Kalaycı, Ş. (2011). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınları.
- Kalkan, A. (2011). Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(14), 189-206.
- Kanbak, A. (2015). Üniversite öğrencilerinin çevresel tutum ve davranışları: farklı değişkenler açısından Kocaeli Üniversitesi örneği. *KOSBED*, 30, 77-30.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kassinis, G. (2012). The value of managing stakeholders. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 83-100). New York: Oxford University Press.
- Keleş, Ö., Uzun, N. ve Varnacı Uzun, F. (2010). Öğretmen adaylarının çevre bilinci, çevresel tutum, düşünce ve davranışlarının doğa eğitimi projesine bağlı değişimi ve kalıcılığının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 32, 384-401.

- Kibler, E. (2013). Formation of entrepreneurial intentions in a regional context. *Entrepreneurship & Regional Development*, Vol: 25, Nos. 3- 4, 293-323.
- Kiper, T. (2014). Peyzaj mimarlığı öğrencilerinin çevresel tutumlarının belirlenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 80-88.
- Kirby, D. A. (2003). *Entrepreneurship*. New York: McGraw-Hill.
- Kusmintarti, A., Thoyib, A., Ashar, K. ve Maskie, G. (2014). The relationships among entrepreneurial characteristics, entrepreneurial attitude and entrepreneurial intention. *Journal of Business and Management*, Vol: 16, No: 6, Ver. II, 25-32.
- Küçükkaragöz, H., Akay, Y. ve Canbulat, T. (2013). Rotter iç-dış kontrol odağı ölçeğinin öğretmen adaylarında geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Akademik Bakış Dergisi*, Mart-Nisan, Sayı: 35, 1-12.
- Krueger, N.F. ve Carsrud, A. (1993). Entrepreneurial intentions: applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, 5, 315-330.
- Krueger, N.F., Reilly, M.D. ve Carsrud, A.L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, Şubat, 411-432.
- Lanström, H. (2010). *Pioneers in entrepreneurship and small business research*. New York: Springer.
- Lenox, M. ve York, J.G. (2012). Environmental Entrepreneurship. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 71-82). New York: Oxford University Press.
- Linan, F. ve Chen, Y.W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Mayıs, 593-617.
- Lovins, A.B., Hunter Lovins, L. ve Hawken, P. (2008). Doğa kapitalizmi için bir yol haritası. (Çev. A. Kardam). *Harvard Business Review yeşil iş stratejisi* içinde (s. 77-109). İstanbul: MESS.
- Maslow, A.H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McGrath, R.G. ve Mac Millan, I. (2000). *The entrepreneurial mindset*. Boston: Harvard Business School Press.

- Meşe, N.N. ve Alıncak, F. (2016). Yükseköğretim öğrencilerinin çevre bilinci üzerine bir araştırma. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 1, 23-32.
- Mokaya, S.M., Namusonge, M. ve Sikalieh, D. (2012). The concept of entrepreneurship; in pursuit of a universally acceptable definition. *International Journal of Arts and Commerce*, Vol: 1, No: 6, 128-135.
- Moorhead, G. ve Griffin, R.W. (1989). *Organizational behaviour*. (2. Basım). ABD: Houghton Mifflin Comp.
- Naktiyok, A., Karabey, C.N. ve Güllüce, A.C. (2010). Entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention: the Turkish case. *Int Entrep Manag J*, 6: 419-435.
- Ngugi, J.K., Gakure, R.W., Waithaka, S.M. ve Kiwara, A.N. (2012). Application of Shapero's model in explaining entrepreneurial intentions among university students in Kenya. *International Journal of Business and Social Research*, Vol: 2, No: 4, 125-148.
- Özbey, Ö.F. ve Şama, E. (2017). 2012-2016 arasındaki yıllarda çevre eğitimi kapsamında yayımlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, 212-226.
- Özdemir, A. A. (2010). Sosyal Girişimcilik Niyeti ve Girişimcilik- Davranış İlişkisi. S. Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik içinde* (139-157). İstanbul:Beta.
- Özen, Ş. (2013). Yeni kurumsal kuram. (Eds. D. Taşçı ve E. Erdemir). *Örgüt Kuramı içinde* (s. 120-138). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2016). *Örgütsel davranış*. (7. Baskı). Bursa: Ekin.
- Paço, A., Ferreira, J.M., Raposo, M., Rodrigues, R.G. ve Dinis, A. (2015). Entrepreneurial intentions: is education enough? *Int Entrep Manag J*, 11, 57-75.
- Pfeffer, J. (2009). Share holders first? not so fast.... *Harward Business Review*, Temmuz- Ağustos, 90-91.
- Polat, S. ve Kırpık, C. (2013). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 205-227.
- Pooley, J.A. ve O'Connor, M. (2000). Environmental education and attitudes emotions and beliefs are what is needed. *Environment and Behaviour*, Vol: 32, No: 5, 711-723.

- Reinhardt, F.L. (2008). Çevre sorununu somutlaştırmak. (Çev. A. Kardam). *Harvard Business Review yeşil iş stratejisi* içinde (s. 53-76). İstanbul: MESS.
- Robbins, S.P. (1991). *Organizational behaviour, concepts, controversies and applications*. New York: Prentice Hall.
- Robbins, S.P. ve Judge, T.A. (2015). *Örgütsel Davranış*. (Çev. İ. Erdem). Ankara: Nobel.
- Roxas, B.C., Cayoca- Panizales, R., de Jesus, R.M. (2008) Entrepreneurial knowledge and its effects on entrepreneurial intentions: development of a conceptual framework. *Asia-Pacific Social Science Review*, 8: 2, 61-77.
- Sadık, F. (2013). Öğretmen adaylarının çevresel tutum ve bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(4), 69-84.
- Sanchez-Medina, A.J., Romero-Quintero, L. ve Sosa-Cabrera, S. (2014). Environmental management in small and medium-sized companies: an analysis from the perspective of the theory of planned behaviour. *Plos One*, Vol: 9, No: 2, 1-12.
- Sajjad, S.I., Shafi, H. ve Dad, A.M. (2012). Impact of culture on entrepreneur intention. *Information Management and Business Review*, Vol: 4, No: 1, 30-34.
- Saruhan, Ş.C. ve Özdemirci, A. (2011). *Bilim, felsefe ve metodoloji*. İstanbul: Beta.
- Scarborough, N.M. (2014). *Girişimciliğin ve küçük işletme yönetiminin temelleri*. (Çev. G. Sart). Ankara: Nobel.
- Schlaegel, C. ve Koenig, M. (2014). Determinants of entrepreneurial intent: a meta-analytic test and integration of competing models. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Mart, 291-332).
- Schumpeter, J.A. (1983). *The theory of economic development*. ABD: Transaction Publishers.
- Schwarz, E.J., Wdowiak, M.A., Almer-Jarz, D.A. ve Breiteneker, R.J. (2009). The effects of attitudes and perceived environment conditions on students' entrepreneurial intent. *Education + Training*, Vol: 51, No: 4, 272-291.
- Sciascia, S. ve De Vita, R. (2004). The development of entrepreneurship research. *Liuc Papers*, 146, serie economia aziandale 19, 1-37.

- Shu, L.L. ve Bazerman, M.H. (2012). Cognitive barriers to environmental action. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 161-175). New York: Oxford University Press.
- Spence, M., Gherib, J.B.B. ve Biwole, V.O. (2011). Sustainable entrepreneurship: is entrepreneurial will enough? A north-south comparison. *Journal of Business Ethics*, 99, 335-367.
- Stringer, L. (2009). Yeşil İşyeri. (Çev. P. Şiraz). İstanbul: MESS.
- Şenyurt, A., Temel, A.B. ve Özkahraman, Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarının incelenmesi. *S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 8-15.
- Şeşen, H. ve Basım, H.N. (2012). Demografik faktörler ve kişiliğin girişimcilik niyetine etkisi: spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Akademik Ege Bakış*, Cilt: 12, Özel Sayı, 21-28.
- Şeşen, H., Soran, S. ve Caymaz, E. (2014). Toplumsal kültürün üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetine etkisi: sosyal ağ kullanımının aracılık rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 41, 93-105.
- Tan, Ç. (2014). An assessment of pre-service teachers' attitudes toward books on environment and, relationship between attitudes and environmental behaviours; environmental thinking. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 116, 4357-4361.
- Tikici, M. ve Aksoy, A. (2009). *Girişimcilik ve Küçük İşletmeler*. Ankara: Nobel.
- Tomski, P. (2014). Entrepreneurial intentions of management students as roots for new ventures. Empirical investigation. *Problems of Management in the 21st Century*, Vol: 9, No: 1, 84-94.
- Tost, L.P. ve Wade- Benzoni, K.A. (2012). Intergenerational beneficence and the success of environmental sustainability initiatives in organizational contexts. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 176-193). New York: Oxford University Press.

- Trivedi, R. (2016). Does university play significant role in shaping entrepreneurial intention? A cross-country comparative analysis. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol: 23, No: 3, 790-811.
- Türker, D. ve Sönmez Seçuk, S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of univeristy students? *Journal of European Industrial Training*, Vol: 33, No: 2, 142-159.
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2006). Orta öğretim öğrencileri için çevresel tutum ölçeği geliştirme ve geçerliliği. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 240-250.
- Ülgen, H. ve Mirze, S.K. (2013). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. (7. Baskı). İstanbul: Beta.
- Velasquez, M. (1988). *Business ethics, concepts and cases*. (2. Baskı). ABD: Prentice Hall.
- Wach, K. ve Wojciechowski, L. (2016). Entrepreneurial intentions of students in Poland in the view of Ajzen's theory of planned behaviour. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, Vol: 4, No: 1, 83-93.
- Walker, B. ve Redmond, J. (2014). Changing the environmental behaviour of small business owners: the business case. *Australian Journal of Environmental Education*, Vol: 30(2), 254-268.
- Weber, K. ve Soderstrom, S.B. (2012). Social movements, business and the environment. (Eds. P. Bansal ve A. J. Hoffman). *The Oxford Handbook on Business and the Natural Environment* içinde (s. 248- 265). New York: Oxford University Press.
- Zang, P., Wang, D.D. ve Owen, C.L. (2015). A study of entrepreneurial intention of university students. *De Gruyter*, 5(1), 61-82.
- <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=21864> (Erişim Tarihi: 25.04.2017).
- <http://www.fortuneturkey.com/her-3-kisiden-biri-girisimci-olmak-istiyor-25167> (Erişim Tarihi: 25.04.2017).
- http://news.amway.com.tr/files/2016/11/Ager2015_brosur_turkce_pdfFinal.pdf (Erişim tarihi: 25.04.2017).
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim tarihi: 24.04.2017).
- http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/Cevre_DenetimiSanayiTesis_SektorelRehber02062015.pdf (Erişim tarihi: 25.04.2017).

<http://www.kib.org.tr/files/downloads/sirkuler/2013/201338ek.pdf>. (Erişim tarihi: 25.04.2017)

<http://startup hukuku.com/global-girisimcilik-endeksi/> (Erişim tarihi: 30 Nisan 2017)

www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21540 (Erişim tarihi: 30 Nisan 2017)

https://www.csb.gov.tr/db/ced/eduardosya/cevre_sorun_2014.pdf (Erişim tarihi: 30 Nisan 2017)

<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/6103/turkiye-girisimcilikte-62-ulke-arasinda-2-sirada-yer-aldi> (Erişim tarihi: 30 Nisan 2017)

<http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2014/n1/031.pdf> (Erişim tarihi: 2 Mayıs 2017)

https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2016_gyue_ilk50.pdf (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2017)

<http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2014/n1/031.pdf> (Erişim tarihi: 2 Mayıs 2017).

[http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girisimcilik/2017.03.16_Girisimcilik_Destek_Programi_Uygulama_Esasları_UE-03-\(14\).pdf](http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Girisimcilik/2017.03.16_Girisimcilik_Destek_Programi_Uygulama_Esasları_UE-03-(14).pdf) (Erişim tarihi: 6 Mayıs 2017).

EKLER

EK-1. Anadolu Üniversitesi Etik Kurul Kararı

Kayıt Tarihi: 09.12.2016	Protokol No: 131391
--------------------------	---------------------

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetleri ve Çevresel Tutumlarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Avni Barış BARAZ
TEZ YAZARI:	Raziye Güleç SABUNCU
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ	İMZA TARİHİ
Prof. Dr. Aydın AYBAR <i>Rektör Yardımcısı / Etik Kurul Başkanı</i>	30.12.2016
Prof. Dr. Hayrettin TÜRK <i>Fen Bil. (Fen Fak.)</i>	
Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK <i>Sağlık Bil. (Ecz. Fak.)</i>	
Prof. Dr. Esra CEYHAN <i>Eğitim Bil. (Eğitim Bil. Ens.)</i>	
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY <i>Sos. Bil. (İkt. Fak.)</i>	
Prof. Dr. Münevver ÇAKI <i>Güz. San. (Güz. San. Fak.)</i>	

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : 22576088-050.99
Konu : 30.12.2016 tarihli 17/36 sayılı Etik
Kurul kararı hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 09/12/2016 tarihli ve 131391 sayılı yazı.

İlgi yazınız ekinde Rektörlüğümüze gönderilen Prof. Dr. Avni Barış BARAZ'ın danışmanlığını yaptığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Raziye Güleç SABUNCU'nun "Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetleri ve Çevresel Tutumlarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tez çalışması incelenmiş olup, online olarak yapılacak ankete erişim öncesinde, "Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla ve istediğim taktirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum." şeklindeki kabul beyanımı ifade eden gönüllü katılıma dair bir butonun kullanılması koşuluyla etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve uygulama dosyasının hazırlanmasında, ilgili kurumun, bulunması halinde Etik Kurulu Yönergesinin dikkate alınması konusunda gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Aydın AYBAR
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurulu Kararı

EK-2. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Kullanım İzinleri

Gulec Sabuncu 30 Nov 2016 16:30
To: flinan@us.es, g1359508@nccu.edu.tw Sent - anadolu.edu.tr
Permission to use "Entrepreneurial Intention Questionnaire" instrument

Dear Francisco Linan and Yi-Wen Chen,

I am a master's student of Management and Organization Department of Anadolu University, Turkey writing my thesis on entrepreneurial intentions and environmental attitudes of university students of Business Administration Department under the direction of Prof. Dr. A. Barış Baraz who can be reached at bbaraz@anadolu.edu.tr.

I would like your permission to use "Entrepreneurial Intention Questionnaire" instrument in my research study. I would like to use and print your survey under the following conditions:

- I will use the surveys only for my research study,
-
- I will include the copyright statement on all copies of the instrument.

If these are acceptable terms and conditions, please indicate so by replying to me through e-mail: rgyilmazlar@anadolu.edu.tr.

Sincerely,

R. Güleç SABUNCU
rgyilmazlar@anadolu.edu.tr

Francisco Liñán 30 Nov 2016 20:58
To: Raziye Güleç SABUNCU Cc: g1359508@nccu.edu.tw Inbox - anadolu.edu.tr
Reply-To: Francisco Liñán
Re: Permission to use "Entrepreneurial Intention Questionnaire" instrument

Dear Raziye Güleç,
thank you for your message.
You have full permission to use the EIQ as you need.
In a following message you will receive the EIQ and related papers.
Best regards,
--
Prof. Francisco Liñán
Universidad de Sevilla // University of Seville
Av. Ramon y Cajal, 1. E41018 - Sevilla (Spain)
T:+34.954554487. F:+34.954551636. M:+34.654982383. Skype: franciscolinanalcalde
Web: https://www.researchgate.net/profile/Francisco_Linan ; <https://es.linkedin.com/in/franciscolinan>

----- Mensaje original -----
De: "Raziye Güleç SABUNCU" <rgyilmazlar@anadolu.edu.tr>
Para: "flinan@us.es" <flinan@us.es>; "g1359508@nccu.edu.tw" <g1359508@nccu.edu.tw>
Enviado: 30/11/2016 15:30:00

[See More from Gulec Sabuncu](#)

From: Raziye Güleç SABUNCU [mailto:rgyilmazlar@anadolu.edu.tr]
Sent: Monday, October 24, 2016 11:11 PM
To: nbasim@baskent.edu.tr; hsesen@kho.edu.tr
Subject: Girişimcilik Niyeti Ölçeği Kullanım İzni

Merhaba Hocam,

Ben Anadolu Üniversitesi'nde görev yapmaktayım. Eger uygun görürseniz, **"Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma"** adlı çalışmanızda kullanmış olduğunuz Girişimcilik Niyeti Ölçeği'ni Yönetim ve Organizasyon alanında yazacağım yüksek lisans tezimde kullanmak için izin istiyorum.

Teşekkürler, iyi çalışmalar,

R. Güleç SABUNCU

rgyilmazlar@anadolu.edu.tr

Harun ŞEŞEN

To: Raziye Güleç YILMAZLAR
Fwd: FW: Girişimcilik Niyeti Ölçeği Kullanım İzni

25 Oct 2016 13:46

Inbox - anadolu.edu.tr

HŞ

Sayın Sabuncu,

Ölçeğimizi elbette kullanabilirsiniz. Eger ölçeğe ihtiyacınız varsa lütfen bana mesaj atınız.

Araştırmanızda başarı ve kolaylıklar.

Doç. Dr. Harun ŞEŞEN
Lefke Avrupa Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Cep (Tr) : 0532 4618055
Cep (KKTC) : 0533 8545556

Dr. Harun SESEN, Assoc. Prof of Management
European University of Lefke

EK-3: Çevresel Tutum Kullanım İzinleri

Naim UZUN

To: rgyilmazlar@anadolu.edu.tr Cc: Necdet Sağlam
Reply-To: Naim UZUN
İt: Çevresel Tutum Ölçeği Kullanım İzni

8 Nov 2016 23:25
Inbox - anadolu.edu.tr

Merhaba Raziye Hocam,

Ölçeği memnuniyetle kullanabilirsiniz. Kolaylık olur düşüncesiyle ölçeğin word halini ve makalesini gönderiyorum. Yardımcı olabileceğim başka konular olursa lütfen yazın.

Kolay gelsin, iyi çalışmalar.

--

.....

Prof. Dr. Naim UZUN
Aksaray Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
A-Blok A214
Tel: 0382 288 33 63
www.naimuzun.com

.....

Naim UZUN, Ph.D.
Professör
Aksaray University
Faculty of Education
A-Block A214
68100, Aksaray-Turkey
Phone: +90 382 288 33 63
www.naimuzun.com

.....

Fwd: Çevresel Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Kişiler

Necdet Sağlam <saglam@hacettepe.edu.tr> Bugün saat 17:49

Kime

Uzun Naim

Mesaj gövdesi

iPhone'umdan gönderildi

İleti başlangıcı:

Kimden: Raziye Güleç SABUNCU <rgyilmazlar@anadolu.edu.tr>

Tarih: 8 Kasım 2016 17:24:42 GMT+3

Kime: "nuzun@hacettepe.edu.tr" <nuzun@hacettepe.edu.tr>, "saglam@hacettepe.edu.tr" <saglam@hacettepe.edu.tr>

Konu: Çevresel Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Merhaba Sayın Hocam,

Ben Anadolu Üniversitesi'nde görev yapmaktayım. Eğer uygun görürseniz, "Orta Öğretim Öğrencileri için Çevresel Geliştirme ve Geçerliliği" adlı çalışmamız ile geliştirmiş olduğunuz Çevresel Tutum Ölçeği'ni Yönetim ve Organizasyon yüksek lisans tezimde kullanmak için izin istiyorum.

Teşekkürler, iyi çalışmalar,

R. Güleç SABUNCU

rgyilmazlar@anadolu.edu.tr

Çevresel Tutum
Ölçeği.doc

çevresel tutum ölçeği-
uzun-saglam.pdf

EK-4: Girişimcilik Niyeti Ölçeği

Sıra No	Maddeler	Değerler						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Bir girişimci olarak herşeyi yapmaya hazırım.							
2	Profesyonel olarak hedefim, bir girişimci olmaktır.							
3	Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim.							
4	Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım.							
5	Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum.							
6	Bir gün kendi işimi kurma konusunda ciddi niyetlerim var.							

EK-5: Çevresel Tutum Ölçeği

ÇEVRESEL TUTUM ÖLÇEĞİ*

Sevgili Öğrenciler,

Bu uygulama, bir araştırmayla ilgilidir. Bunun sonucunda size herhangi bir not verilmeyecektir. Dolayısıyla, lütfen adınızı yazmayınız. Soruları iyice okuyarak içtenlikle cevaplamınız, çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Aşağıdaki cümlelerde size uygun gelen seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayınız

	Her zaman	Çoğunlukla	Arasına	Çok az	Hiç
a- Çevresel Davranış Alt Ölçeği					
1- TV ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum.	()	()	()	()	()
2- Çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerden takip ediyorum.	()	()	()	()	()
3- Çevreyle ilgili konuları işleyen belgeseller izliyorum.	()	()	()	()	()
4- Ders kitapları dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyorum.	()	()	()	()	()
5- Çevreyle ilgili popüler dergileri takip ediyorum.	()	()	()	()	()
6- Çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip ediyorum.	()	()	()	()	()
7- Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım.	()	()	()	()	()
8- Okulumuzda çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü katılmak isterim.	()	()	()	()	()
9- Arkadaşlarım beni çevreye duyarlı biri olarak bilir.	()	()	()	()	()
10- Yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre ücretsiz çalışabilirim.	()	()	()	()	()
11- Çevre konusundaki bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum.	()	()	()	()	()
12- Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim.	()	()	()	()	()
13- Daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim.	()	()	()	()	()
b- Çevresel Düşünce Alt Ölçeği					
1- Nesli tükenmekte olan canlılar çok abartılıyor, zaten doğada çok sayıda tür var, birkaçı tükense önemli değildir.	()	()	()	()	()
2- Tarihi yerlere para harcamak yerine lüks yollar yapılırsa ülkemiz için daha faydalıdır.	()	()	()	()	()
3- Erozyon artık ülkemizde görülmemektedir.	()	()	()	()	()
4- Tarımda kullanılan böcek ilaçları çevre için faydalıdır.	()	()	()	()	()
5- Orman vasfını kaybetmiş arazilerin, ülkeye gelir getirmesi amacıyla satılmasında bir sakınca yoktur.	()	()	()	()	()
6- Milli parklarda ve ormanlarda turizm amaçlı binaların yapımına devlet izin vermelidir.	()	()	()	()	()
7- Ev yapmak için en iyisi sulak alanlar kurutulmalı ve o bölgelerde ev yapılmalıdır.	()	()	()	()	()
8- Çevre kendi kendini temizlediği için insanların atıkları problem olmaz.	()	()	()	()	()
9- Ozon tabakası özellikle Amerika üzerinde incelenmiş, Türkiye için bir tehlike yoktur.	()	()	()	()	()
10- Odadan çıkarken ışığı kapatmak fazla bir enerji tasarrufu sağlamaz.	()	()	()	()	()
11- Dünyada, insanların hiçbir zaman kirletmeyeceği kadar çok su vardır.	()	()	()	()	()
12- Doğal kaynakların hızla tüketilmesi geleceğimiz için önemli sorundur.	()	()	()	()	()
13- Türkiye'nin önemli sorunlarından biri çarpık kentleşmedir.	()	()	()	()	()
14- Yerkürenin giderek ısınması gelecekte facialara sebep olabilir.	()	()	()	()	()

* Ölçek, faktör analizi sonuçlarına göre düzenlenmiştir.